

NEGREIA,
satul de sub Mogoșă
- Schiță Monografică -

2005

Mulțumiri

Aducem mulțumiri familiei Cadar Gheorghe și Nicoleta, pentru ajutorul financiar acordat. Fără ajutorul acestor minunați oameni această carte ar fi fost mult mai greu de realizat. De asemenea, mulțumim domnului primar, Gheorghe Bud, consiliului local Șișești, preotului, Pop Grigore, credincioșilor greco-catolici din Negreia.

Un suport foarte important am primit de la George Oltean și Natalia Demian, care s-au ocupat de realizarea grafică a acestei cărți.

Nu în ultimul rând mulțumim firmei S.C. Logo S.R.L., administrată de Făt Gavril și Făt Adina.

Culegere Text: Șerban Ionuț, Muntean Andreea și
Muntean Cozmin
Corectura: Natalia Demian
DTP: GeorgeOltean

Cuvânt de Însoțire

Mărturisesc că am primit cu o oarecare rezervă că soții Muntean din Negreia, au purces la realizarea unei monografii a localității. Dar orice urmă de îndoială mi-a fost spulberată încă de când am răsfoit primele date strânse, prelucrate și apoi ordonate cu o acuratețe ce te trimite cu gândul la un autor profesionist. Problema unor lucrări despre trecutul localităților s-a pus încă din vremea Imperiului Austro-Ungar și chiar s-au realizat multe, mai ales a unor regiuni, numai că atunci s-a insistat pe amprenta pusă de stăpânitor asupra tuturor aspectelor vieții satelor. În perioada interbelică, școala sociologică a lui Dimitrie Gusti susținea idea, totodată necesitatea întocmirii unor monografii istorico-economico-sociale a tuturor localităților din România.

Din nefericire vicisitudinile vremurilor, pe de o parte, pe de altă parte indiferența cărmuitorilor din toate epocile, delăsarea tipic balcanică a acestora, au făcut ca să se omită inițierea unui program național în această direcție. Așa că problema schițelor monografice a satelor noastre a rămas la latitudinea unor pasionați intelectuali locali care, de ce să nu recunoaștem, muncind din greu, mai mult ori mai puțin organizat, trecând peste multe piedici (birocratice, materiale) au ajuns la rezultate remarcabile.

Ion Agârbiceanu spunea, în urmă cu 70 de ani: „în scopul cunoașterii cât mai amănunțite a țării și a neamului, monografiile comunelor și a regiunilor sunt de cea mai mare însemnătate” (prefață la lucrarea „Cinci sate din Ardeal” a preotului Vasile Cosma, apărută la 1933 la Tipografia Națională S.A., Cluj).

Despre satul Negreia eu nu pot scrie că îmi place mult apa de acolo și că-mi sunt dragi oamenii, harnici și de treabă. Las pe prietenul meu Gavril Pinte, fiu al lacestor meleaguri, să spună mai multe „Negreia - un fel de poiană ceva mai mare de la poalele vârfului Mogoșa, pe versantul sudic al Munților Gutâi. Nu vreau să idilizez, de prea multe ori vine vorba de viața la țară, cu sau fără Tănase Scatiu, dar totul e minunat, mirific, înmuat într-un lirism deosebit. Negreia e un sat în care nu exista și nu există CAP, Miliție, Poliție sau cămin cultural. Singurele instituții erau (și s-au păstrat) o școală cu patru clase, un magazin sătesc și o biserică în care preotul oficia odată la trei săptămâni (fiindcă avea trei sate în parohie), dar atunci, înainte de Sf. Liturghie, făcea ore de religie (cu toate că directorul școlii de atunci, străin de satul nostru, era un ateu explicit) – interviu acordat lui Gherasim Domide și publicat în toamna lui 2004 în revista Școala Maramureșană.

Departa de mine gândul de a comenta în vreun fel lucrarea, cititorul se va convinge singur de valoarea (nu numai sentimentală!) incontestabilă, de migala și responsabilitatea cu care s-a muncit. Sunt convins că datele și documentele din carte care, fără truda autorilor, ar fi fost condamnate să stea ascunse în dosarele din arhive, vor constitui nu numai o sursă de informare, ci și un mijloc de delectare estetică.

Felicit din suflet familia Muntean (o familie model) pentru acest important demers istoric și cultural și mă alătur bucuriei lor de a-și vedea truda strânsă între coperțile acestei excelente cărți.

Cetățele, la 8 noiembrie 2005,

De sărbătoarea Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril

Alexa Gavril Bâle

Prefața

Negreia, merită această carte, de altfel singura, pentru ca s-a scris foarte puțin despre această localitate. Prin acest volum vom încerca să dezvăluim o altă imagine a oamenilor de aici. Ducându-și existența sub poalele Mogoși, departe de tumultul orașelor, credința oamenilor de aici o regăsești oglindită în toate formele de manifestare spirituală: cercetarea regulată a bisericii, salutul, construirea de răstigniri sau troițe, pe care le întâlnești la toate răscrucile de drumuri.

La Negreia te simți mai aproape de Dumnezeu. Sătenii au jertfit mult din sărăcia lor pentru a-și construi bisericuța „de pe Dâmb” și școala de lemn (construită în 1904), pentru a-și păstra credința și limba.

Pe aici a trecut Pintea Viteazul în drumețiile către Maramureșul istoric, dar tot de aici i s-au alăturat și doi dintre locuitorii satului, devenind tovarăși de arme ai haiducului.

Negreienii vor avea un reprezentant în delegația celor 300 de români participanți la prezentarea memorandumului în fața împăratului la Viena. Numele, a trei dintre locuitorii din Negreia, se găsesc consemnate în documente aflate la Muzeul Unirii din Alba-Iulia, ca și participanți la marele eveniment.

La Negreia părintele Vasile Lucaciu, în clipele sale de liniște, poposea în casa memorandistului Atanasie Demian, unul dintre admiratorii și sprijinitorii lui, spre a-și reîmprospăta puterile în lupta sa cu autoritățile maghiare.

La școala din Negreia și-a găsit refugiul Aurelia Rus în urma iubirii pierdute a lui Octavian Goga.

Negreia este satul în care s-a născut Pinte Gavril, actor și regizor consacrat și un om de caracter, care nu și-a uitat satul lui drag cu amintirile copilăriei.

Negreia este un sat cu trăsături specifice satului de munte, la prima vedere îți vine să crezi că aici nu se putea întâmpla nimic deosebit, și totuși negreienii au fost la înălțimea momentelor istorice pe care le-a trăit întregul popor român din Transilvania. Vrednicia bărbaților din Negreia care au participat la cele două mari evenimente importante (memorandumul și Marea Unire), trebuie să fie pentru generația tânără de acum un îndemn și un exemplu, dar și un motiv de mândrie pentru păstrarea vie a memoriei moșilor și strămoșilor acestei localități.

La Negreia ești copleșit de bunătatea și ospitalitatea oamenilor de aici, caracteristică zonei de munte, de credința în Dumnezeu, reflectată în faptele lor de zi cu zi. Călătorul care intră în sat, este întâmpinat de o frumoasă grotă, în care se găsește statuia Preacuratei Fecioare Maria de Lourde.

Cele două biserici, cea de pe Dâmb, din piatră, construită în 1930, (ar putea fi declarată monument istoric) și biserica de lemn, finalizată în 2002, construită de către credincioșii greco-catolici, ar putea deveni un punct de atracție pentru turiștii în trecere prin zonă.

Negreia este poziționată într-un cadru natural minunat, unde s-ar putea desfășura multiple activități turistice (plimbări cu trăsura sau sania, vizite la stânele de oi, excursii pe trasee marcate etc.). Asfaltarea drumului comunal Șișești-Negreia ar crea posibilitatea pentru dezvoltarea acestor activități, de care ar putea beneficia și locuitorii altor sate din comună.

Am scris această carte din dorința de a demonstra, că oricât de mică și neînsemnată este o localitate, există și aici oameni deosebiți care prin faptele lor de-a lungul timpului au dovedit că sunt buni români.

I. AȘEZARE GEOGRAFICĂ

Situarea în cadrul județului

Comuna Șișești, cu un teritoriu administrativ în suprafață de 9.002 ha, este situată în partea centrală a județului Maramureș, și are în componență 7 localități:

ȘIȘEȘTI - sat reședință de comună, situat la o distanță de 15 km față de reședința județului, municipiul Baia Mare, și la 5 km de orașul Baia Sprie, iar în teritoriul administrativ este amplasat excentric, în partea de N-V a acestuia.

SATE APARTINĂTOARE:

BONTĂIENI – situat la 5 km sud față de reședința de comună

CETĂȚELE – situat la 5 km sud – est, față de reședința de comună

DĂNEȘTI – situat la 3 km sud-est, față de Șișești

NEGREIA – situat la 5 km est de reședința de comună

PLOPIȘ – situat la 7 km sud – est, de reședința de comună

ȘURDEȘTI – situat la 5 km sud – est, față de comună

Comuna Șișești se învecinează cu teritoriul administrativ al orașelor Baia Sprie la nord și nord – vest, respectiv Cavnic la nord și nord – est, precum și cu comunele Desești și Ocna Șugatag la nord, Cernești la sud – est, Copalnic Mănăștiur la sud și Dumbrăvița la vest.

Cadrul natural

Din punct de vedere geografic, teritoriul administrativ al comunei Șișești este amplasat în unitatea de relief cunoscută sub denumirea de Piemontul Negreii, la contactul acesteia în partea de vest cu bazinul depresionar Rus – Șișești, în sud și est cu depresiunea Plopișului, drenată de râul Cavnic pe direcția de nord - est, sud - vest, iar în partea de nord - est și nord se află munții vulcanici Gutâi (1.443 m) și Igriș (1.307 m).

Relieful este alcătuit din dealuri cu altitudine între 300 și 900, fragmentate de numeroase văi, reprezentat prin niște măguri vulcanice (Vf. Tisei 819,4m) sau rotunjite datorită eroziunilor (Pietrele Șoimului 881 m, Piatra Roșie 620 m, Muta Mică 57,3 m,

Mândra Vedere 410 m).

Denumirea de bazin este dată de prezența numeroaselor văi cu ape torențiale, răspândite radial, cum sunt văile Șișești, Șindrești, Morii, Custura, în cadrul acestuia Sasca, Tisei, Răchițelelor și altele.

Este de remarcat prezența izvoarelor de apă minerală sulfuroasă cu proprietăți terapeutice de pe teritoriul localității Dănești.

Din punct de vedere geologic se întâlnesc formațiuni uniocene și poliocene, caracteristice zonelor deluroase și depozite cuaternare alcătuite din pietrișuri și nisipuri.

Datorită variației reliefului, vegetației, condițiilor de climă și rocilor solurile dominante sunt brune de pădure cernoziomice și brune podzolice.

Vegetația dominantă este silvică alcătuită din pădure de fag sau amestec (fag, brad, molid); în arealul satului Dănești se găsește un parc de conifere secular, la poalele dealului Mândra Vedere și pastorală (pășuni și fânețe).

Clima este temperat continentală, cu temperatura medie anuală de 8 grade C și cu o cantitate medie a precipitațiilor de 888 mm, anual.

În cadrul acestui capitol să fie intr-
dusă poza de la fișierul scan 0001

II. TRECUTUL ISTORIC

Istoricul aşezării

Pentru a merge pe firul evenimentelor mai importante pe care le-a trăit satul de-a lungul unor perioade istorice, datorită împrejurărilor geografice, istorice și economice – sociale vom face o incursiune succintă a împrejurimilor zonei Baia Mare – Baia Sprie cu satele aparținătoare.

Prima atestare documentară a orașului Baia Mare o întâlnim într-o diplomă privilegiată emisă de Carol Robert la 29 mai 1329: "Diploma privilegiată din 12 octombrie 1347 dată de regele Ludovic I la solicitarea conducătorilor orașului Rivulus Dominarum (judele Henslinus, consilierul Johannes Grobsgod și notarul Johannes de Rivulus Dominarum și ai orașului Medius – Mons) se reglementează întinderea și hotarele orașelor, organizarea administrativă autonomia locală, organizarea mineritului, stabilirea impozitului (urburii). Pe lângă întărirea privilegiilor anterioare, diploma din 1347 permite locuitorilor celor două orașe să folosească lemnul provenit din exploatarea Pădurii Negre (Silva Nigra) pentru construirea topitoriilor, șteampurilor și caselor" (Cosma Gheorghe – Baia Mare – 670, Suprema tărie a orașului – pg. 64).

La 1411 Baia – Mare și Baia - Sprie împreună cu domeniile lor (satele Hidiaga, Ocoliș, Groși, Rus, Chechiș, Cetățele, Șurdești, Dumbrăvița) vor ajunge în proprietatea despotului sârb Ștefan Lazarievici, în urma unui schimb de orașe cu regele Ungariei (Valentin Băințan – Șișeștii părinelui Dr.Vasile Lucaciu pg. 74). Tot în acest an este atestată și existența monetăriei din Baia-Mare.

În 1429, orașul Baia - Mare se plânge că pădurile sunt ocupate de Sandrin Dragfy, iar acesta acuză orașul că a întemeiat cinci sate pe pământul său. La 1430 Capitlul din Oradea hotărăște ca cetățenii celor două orașe împreună cu cei ce depind de ele să folosească pădurile din Feketehegy,adică din muntele Negru.

Înfrângerea Ungariei la Mohacs, 1526, a dus la stabilirea oștilor turcești în cetatea Orăzii, de unde vor organiza jafuri și pustiiri și asupra satelor din împrejurimile Băii-Mari. În incursiunea din 1566 turci s-au așezat în Ocoliș, de unde au prădat în voie satele: Dumbrăvița, Ungurașul, Șindrești, Șișești și altele. Negreia nu este pomenită (Prodan David – Iobăgia în Transilvania în sec.- al XVI, pg. 24).

În Transilvania, pe la mijlocul sec.- al XVI-lea, țărani dependenți apar în docu-

mente sub denumirile de iobagi (aveau pământ în folosință, gospodărie proprie, dar li se condiționa dreptul de strămutare), jelierii (nu aveau pământ în folosință, nici gospodărie proprie, se stabileau periodic pe proprietățile funciare). Pentru pământul primit în folosință, iobagii și jelierii datorau proprietarilor renta, care putea fi în produse (dijmă), în muncă (robotă) sau bani (cens). Dijma reprezintă o cotă parte din produsele agricole sau animaliere, dar care puteau fi și răscumpărate în bani. Renta în muncă (robotă, slujbă, clacă) consta în tăiatul și transportul lemnului, întreținerea drumurilor, cositul și căratul fânului, lucrul în mine și șteampuri.

La 1566, domeniul Baia - Mare, subordonat Cămării, se compune din orașul Baia Mare, târgul Baia - Sprie și 14 sate, Dumbrăvița, Unguraș, Șindrești, Dănești și altele. La următoarea conscripție, din 1569, sunt înscrise aceleași orașe cu 15 sate, acum este înscris numai unul, Ferneziu, la care se adaugă Bontăieni (Puztatelele) și Negreia (Nigrefalw).

Fișierul scan gigi 0061

În această conscripție din 1569, Negreia este menționată pentru prima dată într-un document în care aflăm despre obligațiile și îndatoriile locuitorilor față de proprietarii lor, la vremea respectivă fiind Cămara din Baia-Mare. În registrul de dijmă a porcilor de toamnă, (porcorum autumnalium) din 1600, apar 10 sate: Unguraș, Mocira, Șindrești, Plopiș, Groș, Ocolis, Dănești, Bontăieni, Negreia (Negrely). Dijma porcilor era un porc de fiecare turmă, indiferent că erau de pășune sau ghindă. Repartiția porcilor supuși dijmei pe cei înscrși din cele 10 sate era următoarea:

- 4 porci - erau 124 de supuși,
- 5 - 9 porci - erau 8 supuși,
- 10 - 19 porci - erau 11 supuși,
- 20 - 24 porci - erau 2 supuși.

Pentru darea vitelor sau tretina, Negreia este înscrisă alături de încă 7 sate: Groș, Șindrești, Ocoliș, Bontăieni, Dănești, Plopiș, Mocira. Media pe gospodăria era de 5 vaci în registrul de la 1600.

În anul 1600, orașul Baia - Sprie își rezolva litigiul său față de erariu potrivit înțelegerii încheiate, primește definitiv dreptul de folosință a Pădurii Negre, partea dinspre Cavnic, iar cele 2 sate românești, Negreia și Dănești, vor aparține din acest an de fiscalitate.

Litigiul care exista între orașul Baia - Sprie și locuitorii din Șișești, privind delimitarea hotarelor se reia printr-un nou proces, la 7 ianuarie 1634. Este citat ca și martor Moca Lazăr, locuitor din Negreia, este pentru prima dată menționat într-un document un nume de familie din Negreia (*Smik Antal – monografia orașului Baia – Sprie, 1909, pg. 58*).

La 14 octombrie 1634, li se aduce la cunoștință satelor Șișești, Negreia, Unguraș, Șurdești și Rus, că locuitorii pot păstori vitele, dar numai până la marginea hotarului cu Baia Sprie. Cancelaria principelui Bethlen, la 7 decembrie 1635 hotărăște ca cei care vor paște vitele pe terenurile aparținând orașului Baia Sprie vor fi pedepsiți cu o amendă de 200 florini (*Smik Antal – Idem, pg. 59*).

În 1682 satele din jurul Băii - Mari sunt prădate de turci. Și satul Negreia are această tristă soartă. Din relatările unor martori din perioada respectivă aflăm că „la 17 februarie 1683 (anul victoriei de la Viena) judele orașului Baia - Sprie, trimite lui Enyedi Ștefan, judele orașului Baia - Mare, o scrisoare în care-i relatează mărturisirea martorilor în problema atacului săvârșit de turci împotriva localității Negreia, situată la 16 km de Baia Mare. După cum rezultă din procesul de audiere a martorilor, turcii au dus cu ei la Zalău majoritatea locuitorilor din sat (*monografia municipiului Baia Mare – pg. 153, filiala Baia Mare a Arhivelor Statului, fond primăria orașului, acte administrative fasciculul 1, Nr. 3 din 1683*).

Domeniul monetăriei (Domus Cusoria) din Baia Mare la 1688 are înscrise 9 sate:

	Persoane	Advenae	Fii	Sesii	Sesii pustii
Șindrești	9	4	19		10
Bontăieni	5	4	10		5
Plopiș	5	16	19		3
Dănești	8	5	22		2
Negreia	3	6	17		-
Șurdești	20	9	45		3
Șișești	22	9	17		6
Rus	11	3	18		6
Dumbrăvița	15	7	23		12

Mai departe se precizează: cele 5 sate din frunte au voievod sau șpan (Ispan). Șurdești are înscris în frunte un jude. Tot aici se dau și informații asupra calității satelor.

1. Primele 5 sate sunt bunuri ereditare, în comitatul Sătmar. În repetate rânduri ele au fost rânduite când la cetatea Sătmarului, când la monetărie sau la minele din Baia - Mare. Dar de vreo câțiva ani, dintr-o necesitate, Camera le-a rânduit la monetărie și mine.

2. Șișești, Rus și Șurdești sunt de asemenea bunuri ereditare. Acestea, după cât își aduc aminte oamenii, n-au contribuit și n-au făcut nicicând vreo slujbă comitatului Sătmar, ci au ținut de-a dreptul de monetărie și de minele din Baia - Mare, dependente fiind întru totul de Camere.

3. Dumbrăvița a fost achiziționată sau cumpărată de Cameră pe bani, întrucât supușii de mai sus n-au fost de ajuns pentru muncile necesare, înainte cu câțiva ani, 1695 de florini ungurești de la Gabriel Szabo, Camera voind să o rânduiască la muncile continui pe lângă monetărie și minele din Baia Mare (*Prodan Dvid* , vol. II pg. 246).

Tot la 1688, pe domeniul Băii – Mari, pentru satele Șindrești, Bontăieni, Plopiș, Dănești și Negreia slujbele sunt nelimitate „**Servitium praeslavant prout Dnus Terrestris, aut Povisor erum voluit**”.

Slujba săptămânală a celor 5 sate mai sus menționate, consta în tăiere inde-

finenter de lemne, cărat, pregătirea lor pentru ardere de cărbuni. La această slujbă se adaugă alte munci, atât ordinare cât și extraordinare care se fac nu numai de ei ci și de vitele lor.

În anul 1688 pentru nevoile topitoriei și locuința dregătorului s-au adus 200 care de lemne, socotit fiecare la 39 dinari fac 78 florini.

Pentru Șurdești, Șișești și Rus obligațiile sunt cuprinse în textul „sunt datori cu slujbe continue la monetărie (Domus cusoria) slujbe pentru care li se plătea de la monetărie, acum însă sunt datori să le facă gratuit, tăind lemn și cărașându-le, lucrând la cărbuni precum și la alte munci. Fiecare om cu boi e dator și cu un car de lemne la Crăciun” (*Prodan David, vol. II, pg. 245*).

De asemenea, cele 5 sate împreună plăteau de Sânmartin 8 florini.

La Șurdești, Șișești și Rus se notează că nu dau nici un cens de Sânmartin și Sânmihai, ci plătesc doar de fiecare bou sau vacă 2 dinari anual (*Prodan David, vol. II, pg. 141*).

În privința pădurilor se spune: în Șindrești pădure de fag în care se pot îngrășa 2.000 de porci, dar rareori produce. Din ea se ia dijma porcilor. Plopiș, Dănești și Negreia au pădure cu ghindă, comună cu a Șindreștiului. Bontăieni are pădure propice, destinată pentru clădirea bisericii (*Prodan David, vol. II, pg. 336*).

După înfrângerea turcilor, la asediul Vienei din 1683, în retragerea lor vor devasta suprafața unui întins areal românesc, iar principatul transilvan va ajunge sub influența imperiului habsburgic. Astfel, în anul 1685, armata imperială aflată sub conducerea generalului Veterani se stabilește și ierneză în Maramureș și comitatele vecine, cea ce va însemna împovărarea și mai puternică a locuitorilor de aici. Au crescut cheltuielile necesare întreținerii armatei, s-au sporit dările, taxele, diferitele servicii obligatorii. O parte a populației a căutat să scape abandonându-și satele și refugiindu-se în munți sau își căutau dreptatea, făcându-și-o singuri. Tot în această perioadă se înmulțește și numărul haiducilor.

Pe urmele haiducilor lui Pinte

Apariția unui număr din ce în ce mai mare de haiduci în munți va fi motiv de îngrijorare pentru autoritățile habsburgice din Transilvania. Din acest motiv vor lua anumite măsuri:

La 2 septembrie 1696, Turda, Guberniul Transilvaniei scrie comandanților Laporta, din Oradea și celor din Satu Mare, despre hoții adunați în munții Maramureșului. La 1 august, Guberniul Transilvan cere comandantului din Satu Mare, aflând că

Pintea se află la dispoziția lui pentru grațiere de la împărat, să-l țină acolo fără să îi acorde iertare pentru faptele sale, până când nu va restitui cele luate de la negustorii prădați până la acel moment. Întâlnirea dintre Pintea și comandantul Lovenburg va avea loc în satul Șurdești.

După atacul asupra negustorilor greci o parte din haiducii lui Pintea sunt prinși și judecați în procesul care a avut loc la Satu – Mare, la 12 iulie și în zilele următoare, în 1701. Din mărturiile unor haiduci „dată de atât de bună voie cât și prin tortură, recunoaște că a fost scrisă așa fără vreo adăugire sau scădere în vreun fel a vorbelor, și că am scris așa nici în plus nici în minus, prin jurământul nostru, cu semnătura și punerea peceții noastre obișnuite”. Vom afla unele informații despre „tăinuitorii” și tovarășii lui Pintea din satele de Fisculaș, în primul rând din Șurdești și Negreia.

Din Negreia erau doi haiduci (au participat la atacul împotriva negustorilor greci) și anume Ladislau Tokes, „colon al majestății sale” și Ioan Orosz, căsătorit cu fata preotului român din localitate. În continuare vom reproduce doar citate referitoare la localitățile mai sus menționate și numele unor localnici.

După ce au jefuit pe negustorii greci, unul dintre martorii din acest proces spune „au încărcat cu pradă mai mult de 70 de cai, pe care pradă între moșiile Larga și Groș au împărțit-o”. O parte dintre haiduci au luat cu ei prada până la moșia numită Șurdești de unde, apoi pe lângă un râu, au dus-o la un anumit munte, din care munte apoi au cărat prada în moșia Hărnițești aflată în măritul comitat al Maramureșului. Dintre tăinuitorii haiducilor în Șurdești era Lupul Gulman „adevăratul tăinuitor a lui Pintea”, un altul se chema Nicora Kullin, Iuon Gloman la care și-au depus prada 3 dintre haiduci. Din Șurdești este amintit „tâlharul” Zaharia care „și-a pus prada lui în aceeași moșie, Șurdești, la mama sa vitregă, a cărei casă este înălțată între hambar și moară, aceasta servește drept tăinuitoare”.

Ladislau Tokes, se pare că era unul dintre apropiații lui Pintea pentru că împreună cu Ioan Gazi din Firiza, Ioan Czifra și Filip Kincse de sub ascultarea locotenentului de haiduci, numit Csurullya, au iernat împreună cu Pintea la moșia Șinteu, din districtul Criș.

Al doilea haiduc din Negreia, Ioan Orosz „a mers deseori la preotul român din moșia Negreia, acela era tăinuitorul său și pe a cărui fată o dusesse de nevastă și locuia la aceasta chiar și acum”. În continuare se mai spune că „zisul tâlhar Orosz a lăsat un pocal de argint și alte bunuri în moșia Ungureni, la preotul locului acestuia ce se cheamă Pap Kozma ce este tăinuitorul altora”.

Prin atitudinea și faptele lor, Pintea și haiducii lui, au rămas în tradiția populară a satelor de pe Fisculaș, ca apărători ai celor nevoiași.

Transilvania sub regimul absolutismului habsburgic

Diploma leopoldină din 1691 nici nu găsisese motiv ca să-i menționeze și pe români, se păstra sistemul politic bazat pe cele trei „națiuni” și patru religii recepte, rămâneau în vigoare vechile legi ale Transilvaniei, iar românii rămâneau pe din afară atât ei cât și religia lor. Aprobatele din 1635 îi declară simpli tolerați. Reforma, cu luptele religioase cărora le dăduse loc, a adus întregirea în viața constituțională, prin recunoașterea de către stat, alături de catolicism, care se menținea foarte redus în pozițiile sale, a celor trei confesiuni la care aderasese cea mai mare parte a păturilor conducătoare – ca și, de altfel, a comunităților maghiare, săsești și secuieși; calvină, luterană și uniterană.

În aceste circumstanțe a venit ideea de unire cu Roma a bisericii ortodoxe din Transilvania. Prin Patenta imperială a lui Leopold I, clerul ortodox român va avea aceleași drepturi pe care le avea clerul catolic, iar mireni să treacă de la situația de tolerați la cea de „fii recunoscuți ai patriei”. Biserica unită (greco - catolică) urma să-și păstreze ritul, canoanele și calendarul, dar trebuie să recunoască:

- pe Papa, ca șef al bisericii creștine
- existența Purgatorului
- împărtășania se poate face și cu pâine nedospită
- Spiritul Sfânt vine și de la Fiul

Unirea va reprezenta pentru români un mijloc de a ieși din condiția de tolerați în care îi îngrădise constituția principatului.

În timpul ultimei invazii a tătarilor, din 1717, satul a fost distrus în mare parte (Borovszki, S. Op. Cit., pg. 71). Această ultimă năvală a tătarilor a adus mari pagube satelor de pe Fisculăș. Una dintre hoarde a ajuns până la Cavnic, de unde Teodor Crăciun și oamenii lui împreună cu localnicii din satele înconjurătoare i-au silit să se întoarcă. Ei au fost ajutați și de haiducii din munți. În timpul acestei invazii au fost arse bisericile din Șurdești și Plopiș.

În cursul veacului al XVIII –lea politica puterii centrale față de masa țăranimii dependente a evoluat de la reglementarea și restrângerea sarcinilor iobagilor și jelerilor sub Maria Tereza până la suprimarea unora din trăsăturile fundamentale ale iobăgiei, sub Iosif al II – lea.

Maria Tereza, în anul 1747, a stabilit obligațiile de muncă ale iobagilor la patru zile pe săptămână, pentru cei ce lucrau cu brațele, și la trei zile pentru cei care munceau

cu vitele. Jelerii au fost îndatorați la o zi de muncă pe săptămână. Noua lege de organizare administrativă de la 1784 va aduce și beneficii pentru populația românească din principat, astfel vor avea dreptul de exercițiu liber al propriei religii, dreptul la învățătură, dreptul de a se stabili în oraș și dreptul de a cumpăra proprietăți.

La 1780 Negreia se află printre cele 44 de localități ce se găsesc în cercul administrativ Baia – Mare. Peste doar doi ani, la Negreia se va construi biserica din lemn. Nu este precizat în nici existența unei astfel de construcții (*Borovski, S., Op. cit., pg. 127*).

Revoluția de la 1848

Revoluția de la 1848 - 1849 găsește poporul român din Transilvania trudind pe întinsele domenii feudale. Exploatarea feudală era dublată și de o puternică asupra națională, de aceea, revendicările revoluției din Transilvania erau eliberarea socială și națională.

La 15 martie 1848 izbucnește revoluția din Ungaria și Transilvania. Dieta din Pozsnoy (azi Bratislava) desființează iobăgia, este interesantă poziția conducerii distric-tului Baia - Mare, care ascunde hotărârea desființării servituților iobăgești, spre a nu fi cunoscută în satele subordonate din împrejurimi, ca acestea să efectueze în continuare robotele obligatoriu.

Revoluția se va extinde și în satele din zona Fisculașului, culminând cu participarea multor săteni din acest ținut, pe Câmpia Libertății de la Blaj, din 3-15 mai 1848.

Din toamna anului 1848 și până pe la mijlocul anului 1849 Chioarul a fost împân-zit de „de acastauă”, adică de spânzurători cu mai multe furci. Un asemenea loc de supli-ciu a fost pe dealul ce desparte Baia - Sprie de Șișești, în dreptul Văii Rusului (*Valentin Băințean, pg. 98*).

Aceste tribunale sângeroase au fost ridicate de autoritățile maghiare pe seama românilor suspecți că ar fi fost conducători în mișcarea revoluționară de atunci. Erau vizați, în special, primarii și frunțașii satelor. Șișeștii vor deveni teatru de operațiuni, prin alegerea lui Atanasie Moț Dâmbul, ca și conducător al lăncierilor pentru apărarea Chioarului. El va organiza o tabără, la Șișești, cu intenția de a ataca și ocupa prin surprindere orașul Baia - Mare. Vor avea lupte grele în zona satului Șișești. Nu deținem informații despre participarea sătenilor din Negreia la aceste acțiuni militare, dar putem să presupunem cu certitudine că mulți dintre negreieni se vor înrola și vor lupta în oastea locotenentului Dâmbu.

Revoluția va fi înfrântă prin intervenția trupelor țariste. În zona Băii - Spri pătrund trupe austriece și rusești.

Dualismul austro-ungar 1867-1918

După înăbușirea revoluției guvernul imperial de la Viena va emite legi cu privire la reglementarea relațiilor dintre iobagi și stăpânii de moșie. Prin legile din 1853 și 1854 foști iobagi au fost declarați proprietari liberi ai sesurilor aflate în posesiunea lor.

De aceste legi vor beneficia și jelerii din Negreia prin atribuirea în folosință comună a composesoratelor de pădure și pășune.

Prin actul organic numit Diploma din octombrie 1860, Francisc Iosif reînființează principatul Transilvaniei ca stat autonom, urmând să se alcătuiască o constituție liberală întemeiată pe egalitatea tuturor locuitorilor în fața legii și elaborarea unei noi legi electorale. În acest sens, în aprilie 1863 s-a permis de către Curtea de la Viena ținerea unui congres al românilor la Sibiu. Sub influența guvernului, congresul a acceptat o lege electorală bazată pe un cens minim de 8 florini. Pe baza acestei legi s-au făcut alegeri pentru dietă în care au reușit 46 români, 42 maghiari și 32 sași. Deputații maghiari n-au voit să participe, motivând că ei consideră Transilvania ca parte a Ungariei.

La 12 iunie 1867 Francisc Iosif abrogă legile votate în dieta din Sibiu, la 8 iunie se încoronase ca rege apostolic al Ungariei, și recunoaște alipirea Transilvaniei cu Ungaria.

La 3 - 5 mai 1868 are loc conferința fruntașilor politici români, ținută la Blaj, unde se adoptă un act de protest împotriva alipirii Transilvaniei la Ungaria și totodată se declară că națiunea română rămâne credincioasă principiilor și revendicărilor formulate la 3-15 mai 1848, în Marea Adunare de la Blaj.

Începe lupta parlamentară dusă de deputații români printre care se disting și cei din zona Chioarului (Andrei Medan, Sigismund Pop).

În acest context protopopii de Baia - Mare, Teodor Szabo și Ștefan Bilțiu trimit o circulară preoților din zonă printre care și preotului paroh din Șurdești, Vasile Șurani, în care îi informează despre deschiderea dietei la 10 decembrie. Și despre necesitatea trimiterii unor „bărbați de acei-a, cari prin purtarea lor de până acum ni dau deplina garanție cum că ei voru conlucra cu tota poteria unei voinție tare spre dreapta dezlegare a întrebărei naționale”. Mai departe îl îndeamnă să mobilizeze pe toți aceia „câroru-a legea li dă dreptulu de alegere și se voru folosi cu totul zelulu de acestu dreptu și dacă toți cu toți se voru înscrie la comisiunea conscrietoria de algfători”. Explicând mai departe „ca alegătorii noștri nu-și vor împărți voturile lor între mai mulți candidați ci și le voru concentra într-un candidatu naționale”. Candidatul pentru cercul de alegere

Baia - Mare fiind Sigismund Pop, Căpitan Suprem al Chioarului.

Înceind, prin invitarea preotului, a învățătorilor, curatorilor, juzilor comunali, dar și „câtu de mulți bărbați”, la Baia - Mare la 16 noiembrie, pentru a consulta „despre tote mersurile legiuite care avemu a le întreprinde pentru alegerea viitoare” (*Arh. Paroh. gr.cat. Șurdești, dosar nr. 21 / 1865, fila 17*).

Pentru a reduce numărul deputaților români, legea electorală din 1874 a stabilit pentru Transilvania un cens mai ridicat, dreptul de vot se exercita în funcție de impozitul plătit: pentru moșii era de 84 flotini pe an, pentru țărani 4-7 florini pe an. Din Negreia la 1875 aveau dreptul de a vota: Demian Gheorghe, Demian Gavrilă a lui Vasalie, Goloman Gavrilă, Kusco Ferencz, Kerecheș Ignat, Măgurean Gavrilă a lui Todor, Măgurean Todor, Pinte Petru, Pinte Costan, Pitiritean Vasile, Triff Onutuz a lu Andrey (*Dosar nr.33, fila 1 / 1875, Arh. Paroh. gr.cat. Șurdești*).

Din 1876, când se înființează plasa Baia - Mare Negreia și alte localități vor face parte din această nouă împărțire administrativă. Localitățile erau conduse de către un jude comunal, ajutat de un număr de consilieri aleși dintre membrii comunității ca fiind cei mai harnici, însă majoritatea erau analfabeți.

La Negreia, la 1867, judele comunal era Demian Gheorghe, tatăl memorandistului Atanasie Demian. Hotărârile și actele emise de către judele comunal și consiliu erau în limba maghiară iar cel care le contrasemna și încheia procesele verbale era notarul care avea atribuțiuni de contabil (în general era de naționalitate maghiară). Localitatea avea ștampilă proprie și se numea comuna Negreia (în maghiară Nyegreyfalu).

Cu toate că se bucurau de oarecare atotonomie în luarea unor decizii cu privire la unele măsuri administrative sau financiare, fie că se refereau la realizarea și repartizarea bugetului sau la impunerea unor noi taxe și impozite, totuși localitatea nu beneficia de prea mulți bani deoarece majoritatea sumelor strânse din impozite și taxe erau destinate pentru întreținerea diversilor funcționari. Situația grea în care se găseau locuitorii din Negreia se vor regăsi și în procesele verbale ale ședințelor consiliului comunal (sau Antistiei – în l. maghiară), pe anul 1899.

Primar era Demian Gheorghe, iar consilier Demian Tanasie, Cadar Alexa, Pinte Todor, Pinte Achim, Goloman Peter, Măgurean Gavrilă, Pinte Avram, Tămaș Ștefan, Trif Onuț și Notarul Jerebi Gabor Istvan.

Și aveau pe ordinea de zi următoarele probleme:

* Stabilirea rețelei de drumuri

* Suportarea unor cheltueli pentru întreținerea funcționarilor

Se va stabili ca drumul principal va porni din interiorul comunei, trecând prin hotarul Șișeștiului, înspre Șișești, în drumul care trece din Baia - Sprie spre Cavnic.

Scan gigi nou 0010

Drumul spre Dănești ar fi mai costisitor și mai cu multă trudă pentru că ar trebui să treacă prin dâmburi înalte. Din acest motiv drumul e oportună construirea drumului înspre Șișești, pentru că este mai drept și trecând aceasta localitate ajunge în drumul județean. Având în vedere că cei din Șișești folosesc acest drum înspre pădure există speranța că și șișeștenii să acorde importanță construirii drumului. La punctul doi al ședinței respective, notarul informează că „locuitorii sânt supra încărcăți de cheltuielile pentru întreținerea funcționării pe care de abia o pot satisface, se află în această situație din lipsa pășunilor, nu dispun de multe animale, motiv pentru care există o privire sumbră în

scan cu cercuri: 0016,

viitor și mai ales acum când niște cheltuieli de inginerie trebuie suportate de comună și cere consiliului comunal trimiterea unei delegații la Buda-Pesta care să ceară neefectuarea acestor măsurători de inginerie și să ceară obținerea unor pășuni. Comisia să fie formată din notar și judele comunal în care să fie trecute în scris doleanțele comune, cheltuielile s-au stabilit la 36 florini” (*dosar Nr. 3/1898, filele 1, 2, 3, arhiva primăriei Șișești*).

Vizitele părintelui Vasile Lucaciu la Negreia

Personalitatea marcantă a părintelui Lucaciu este încă vie în memoria locuitorilor din Negreia. Încă din primii ani ai sosirii sale la Șișești, se va stabili o relație de prietenie cu familia Demienilor. Vizitele părintelui Lucaciu la Negreia au fost destul de dese, fiind oaspetele acestei familii și participând la unele evenimente petrecute în sânul familiei. Un astfel de eveniment trist pentru familia Demian, va fi moartea lui George Demian, tatăl memorandistului, la 23 iulie 1889, la vârsta de 89 de ani. Va participa la slujba religioasă, alături de protopopul Ștefan Pop și preotul local Șurani. De altfel, familia Demian, prin exponentul ei cel mai de seamă Atanasie, va fi unul dintre partizani fideli și apropiați ai părintelui Lucaciu din împrejurimile zonei Fiscușului, în acțiunile sale împotriva autorităților maghiare. Acest lucru ne dovedește și raportul prefectului de Satul Mare, groful Ujfalussy, despre starea de spirit a românilor în timpul procesului memorandiștilor. Cităm un fragment din acest raport „centrul mișcării este regiunea Baia Sprie, așa numita fiscalitate, aici este focarul în persoana lui Vasile Lucaciu din Șișești. Aici populația este compact românească, nu sunt unguri deloc, nici intelectuali. În această regiune locuiesc rudeniile fanatice și partizanii lui Vaile Lucaciu, așa în Satul Nou de Sus Costin Ioan, cumnatul lui Lucaciu, Alex Papp, preotul din Săsar, Petru Porumb învățător greco-catolic Tăuți de Sus și Paul Lupan din Groși sunt principali conducători, sprijiniți de Gavrilă Barbul, proprietar în Mocira și de cetățenii Costin Dipșe din Șurdești și Demian Ștefan (Atanasie) din Negreia. În această regiune consfăturile se țin sub pretextul unor oșpețe în Mocira, la moșierul Gavrilă Barbul, cumnatul lui Lucaciu” (*Valentin Băințan, Șișeștii părintelui Dr. Vasile Lucaciu, pg. 231*).

Locuitorii din Negreia se vor solidariza cu cauza părintelui Vasile Lucaciu în timpul suspendării din oficiul parohial de episcopul Ioan Szabo de Gherla, și vor adresa o scrisoare scrisă, episcopului, alături de credincioșii din Șișești și filiile existente, prin semnătura prim curatorului Gheorghe Demian.

Și după moartea părintelui Lucaciu, membrii familiei Demian, vor participa la comemorările omagiale în cinstea Marelui Luptător de la Șișești. Este exemplul profesorului și directorului conservatorului din Satu Mare, Adrian Demian, fiul memorandis-

tului. El va poposi la Șișești și în calitatea de dirijor al corului sătmărean pentru ai cânta nemuritoare-i doină la mormântul lui Lucaciu. Dar și săteni din Negreia îi vor păstra via amintirea și vor partivipa la toate evenimentele închinatе memoriei sale, un astfel de eveniment a fost la 13 decembrie 1936, la Satu Mare, cu prilejul dezvelirii monumentului închinat „Leului de la Șișești”. Printre cei 445 de cetățeni ai comunei Șișești, participanți la acest eveniment se aflau și 40 de negreieni.

Iuliu Șurani, paroh în Șișești, își amintește despre părintele Vasile Lucaciu: „L-am cunoscut pe dr. Vasile Lucaciu din fragedă copilărie. Tata fiind preot în Șurdești, familiile își făceau vizite reciproce. Legăturile familiale s-au înfiripat de la venirea lui aici, că bunicul meu, Vasile Șurani, protopop al acestui tract, l-a introdus în parohia Șișești.

Între anii 1909 și 1914 veneam des la el, deoarece cumnatul meu, Victor Fărcaș, a fost capelanul lui Vasile Lucaciu. Cum satele noastre erau vecine, în vacanță mai mult stăteam la sora mea decât acasă.

Legăturile intelectualilor patrioți au fost strânse, organizându-se sindrofii la date fixate:

- la 1 ianuarie – la dr. Vasile lucaciu în Șișești – 29 ianuarie la Șurdești la familia Șurani,
- 2 februarie – Negreia, la Atanasie Demian
- 6 decembrie – la Nicolae Lupan în Chiuzbaia, precum si în alte localități, la alte date.

La aceste întruniri luau parte foști memorandiști: Iuliu Șurani, preot în Șurdești (tatăl meu); Costan Dipșe din Șurdești; Atanasie Demmian din Negreia; Chifor Ursu din Unguraș; Dumitru Cionte, paroh în Dumbrăvița; Nicolae Luran, paroh în Chiuzbaia; Iuliu Anca, medic în Mănăstir și alții....” (*Valeriu Achim și Aurel Socolan – Op. Cit., pg. 191*).

Din 1905 si pâna in 1921 primar va fi Atansie Demian, iar componența membrilor consiliului comunal va rămâne aproape identică cu excepția cooptării, în anul 1903, a încă doi membri, Făt Costan și Cusco Ferencz.

Odată cu izbucnirea primului razboi mondial prin decretarea mobilizării generale au fost concentrați oameni apți pentru a purta arma. Din Negreia au fost concentrați câteva zeci de feciori și bărbați.

Mulți dintre ei vor fi duși pe fronturi unde își vor jertfi viața, sau vor fi răniți, pentru interese străine de dorințele lor. Cu regret, trebuie să spunem, că nu am reușit să cuprindem în această carte pe toți cei care au participat la acest război, din lipsă de informații, neavând altă sursă, decât amintirea unora dintre locuitori.

Participanți în primul război mondial, din Negreia:

Dan Costan - mort	Cadar Andrei-rănit
Măgurean Avram - mort	Cadar Ioan
Pintea Virgil	Cusco Avram
Pintea Iosif	Demian Ioan
Pintea Iacob- au fost frați, toți morți	Demian Grigore-rănit
	Pinte Andrei
	Todorca Crăciun

Negreienii și Marea Unire

În întâmpinarea marelui eveniment de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia la sate se constituie gărzi naționale pentru menținerea ordinii și liniștii.

Din 13 noiembrie 1918, Comitatul Național Român Central „și-a asumat în mod oficial puterea de stat în Transilvania”, în scurt timp de la această hotărâre, au luat ființă gărzi naționale sătești în toate orașele și comunele din Transilvania.

Comitetul Național Român a desfășurat o vastă activitate organizatorică, pregătind consultarea poporului în problema Unirii, prin convocarea Adunării Naționale de la Alba-Iulia. În acest sens au răspândit numeroase manifeste, broșuri și articole în presa vremii pentru a mobiliza întregul popor român la marea sărbătoare a învierii naționale.

Clocotul evenimentelor din preajma Unirii s-au resimțit și în întreaga Țară a Chioarului, astfel la Șomcuta Mare a avut loc, în 25 noiembrie 1918, o adunare populară cuprinzând foarte mulți locuitori din această regiune pentru a alege delegații ce urmau să plece la Alba-Iulia. În unanimitate și într-o atmosferă de însuflețire, adunarea a adus pe dr. Ioan Tibil, avocat, dr. Aurel Nilvan, avocat, George Rodocea, contabil, Grigorie Bîrle, țaran din satul Prislop, Atanasie Demian, țaran din satul Negreia, delegați ai cercului electoral „îndreptățiți și îndatorați cum se menționează” în procesul verbal, au luat parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română. Același document cuprinde semnăturile bărbaților de încredere din comunele cercului care și-au dat adeviziunea pentru cei aleși ca delegați, exprimându-și totodată hotărârea de a participa și la Alba-Iulia (*Maramureșul și Unirea*, pg. 68).

La această adunare populară, vor participa delegați din satele din comuna Șișești. Din Negreia vor participa Atanasie Demian, care va fi ales (alături de cei 4 delegați mai sus menționați) delegat al cercului electoral Șomcuta Mare, participant cu vot decisiv la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia.

Andrei Cădariu și Andrei Pinte în calitate de reprezentanți ai sătenilor din

Negreia, și-au dat și ei adeziunea pentru cei aleși ca delegați, dar și-au exprimat și hotărârea de a participa și ei la Alba-Iulia.

Numele și semnătura lor se poate observa în documentul numit „Credențional al cercului electoral Șomcuta Mare” care se află la muzeul regional Alba-Iulia (*Documentele Unirii, vol. III, pg. 1173*).

Scan gigi 0045

Reforma Agrară din 1921

Promisă țăranilor soldați de pe front în primăvara anului 1917, va fi legiferată în anul 1921. La 20 iulie 1921 senatul României votează Legea de reformă agrară pentru Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș.

Situația critică în care se aflau țăranii din noile provincii românești se va face cunoscută cercurilor conducătoare ale țării prin strădania unor intelectuali proveniți din aceste provincii. Printre ei aflându-se și marele nostru patriot Dr. Vasile Lucaciu, care știind situația precară a locuitorilor satelor din Maramureș, și în special din comuna Șișești, va propune țăranilor din această localitate să întemeieze un sat în plasa Carei, pe atunci în județul Satu Mare, pe hotarul comunei Bervenii. Se va alege un comitet, care se va ocupa cu întocmirea tabelelor cu cei care îndeplineau condițiile prevăzute de lege pentru a fi împroprietăriți. S-au înscris pe primul tabel 120 de capi de familie din Șișești, câte 10 capi de familie din Șurdești.

Din Negreia au plecat următoarele familii: Cadar Andrei, Făt Tanasie, Pinte

Gavrilă, Demian Ioan, Pinte Gheorge, Demian Tanasie, Dan Arinton, Breban Costan, Demian Grigore, Tentiș Gavril, Cusco Achin, Demian Nicolaie. Aceste familii s-au stabilit pe vatra noului sat, înființat între anii 1921-1927.

Fiecare familie a primit câte un lot de pământ arabil în suprafață de 10 iughere și loc de casă, iar pentru pășunea comunală o suprafață de 348 iughere (*Prof. Mihai Rogoian, Reforma agrară din 1921 și consecințele acesteia pentru comuna Șișești*).

Începutul construirii acestei așezări, au necesitat mari eforturi din partea țăranilor, conform legii agrare trebuiau să-și construiască locuințe și să se stabilească în localitate. În caz contrar puteau pierde dreptul de proprietate asupra pământului primit. Localitatea se va numi la început Urmașii lui Vasile Lucaciu, iar mai târziu va adopta denumirea de Lucăceni.

Toamna anului 1940, va însemna pentru locuitorii din Lucăceni, un moment de tristă amintire. Punerea în aplicare a dictatului de la Viena, va obliga retragerea armatei române de pe granița din vest și instalarea pe teritoriul Transilvaniei de nord a autorităților hortyste.

În ce privește populația din Lucăceni, sub presiunea așa ziselor bande de „szabad - csapatok”, este nevoită să-și părăsească locuințele neputându-și lua bunurile pe care le aveau. O parte dintre locuitori se refugiază în satele de baștină, dar au fost multe familii care și-au vândut proprietățile din satul de naștere, aceștia fiind nevoiți să se refugieze la Orăștie.

După terminarea războiului, pentru locuitorii din Lucăceni va urma o perioadă dificilă. De la refacerea caselor ce au fost distruse de bandele de hortști, până la colectivizarea ce a fost impusă prin forță de regimul comunist.

Prin reorganizarea administrativ-teritorială a țării ia ființă plasa Baia – Mare, în care va fi cuprinsă și Negreia.

La 10 noiembrie 1921, în prezența noului primar ales, Horgoș Petre, și a consilierilor Tămaș Gavril, Demian Gheorghe, Cherecheș Arinton, Cusco Ferenz, Goloman Tanasie, Făt Costan, Weisz Eugen-secretar, se hotărăște schimbarea numelui din Nyegrefalu în Negreia. Prin ordinul Primpretorului cu numărul 1754/1921, bugetul pentru anul 1.920 a fost: venituri 2.199 coroane, eroagațiuni 4.387 coroane, lipsă neacoperită 2187 coroane.

Pentru lipsa neacoperită, la cheltuieli se hotărăște „Aruncarea Darei Comunale” de 352%, și va fi susținută de cei 296 de pălmași și 20 „juguri”, la care se stabilește contribuția astfel:

—>pentru juguri, 8 coroane

—>pentru pălmași, 4 coroane (*dosar nr.3/1898, fila 5, arhiva primăriei Șișești*).

La 5 septembrie 1920 are loc preschimbarea banilor: 3,5 coroane = 1 leu, impozitul se va plăti după avere, impozitul pe venituri va fi progresiv, iar veniturile lunare sub 400 lei vor fi scutite. Ministrul finanțelor era Nicolae Titulescu. Autoritățile administrative din Baia - Mare vor stabili prețuri maxime pentru alimente:

- >1 kg cartofi 2 lei
- >1kg făină 5 lei
- >1 kg carne vită 5 lei
- >1 litru lapte 2 lei

Pentru muncile efectuate de bărbați: 15 lei/zi

femei :10 lei/zi

coșăș: 20 lei/zi (*ziarul local Nagybanya din 26 iunie 1921*)

Bugetul anului 1921 va fi din nou cu o lipsă neacoperită de 3.723 lei și 17 bani, venituri 1.124 lei și 11 bani, eroagațiuni 4.847 lei și 28 bani.

Din nou se recurge la impunerea de dări pentru acoperirea deficitului astfel: cei ce aveau animale de povară vor plăti 50 lei, iar pălmașii 15 lei. O mare parte din fondurile bugetului se îndreptau spre plata funcționarilor, de exemplu secretarul comunal „aplecat” avea venit de 900 lei, se numea Toma Alexa (*Arhiva primăriei, dosar 1 /1898, fila 25*).

Prin legea publicată în monitorul oficial nr. 2111 din mai 1923 se prevede înființarea guarzilor comunali pentru paza satului cu plată de 2.000 lei pe an din contribuțiile sătenilor (*Dosar nr. 1 / 1898, fila 28, arhiva primăriei Șişești*).

Printr-o hotărâre din sesiunea ordinară din 1924, cu privire la acoperirea cheltuielilor comunale, se înființează taxele comunale în baza legii:

- >pentru un cazan fiert rachiu 100 lei
- >pentru fiecare iugar de pământ 10 lei /an
- >pentru o pereche de cai 100 /an
- >pentru o pereche de boi 80 lei /an
- >pentru o casă cu 2 odăi 50 lei /an
- >pentru vânzarea unei vite mari 25 lei (*ds. Nr. 3 /1898, arh primăriei Șişești*).

În 1925 se arendează terenul de vânătoare lui Augusti Mureșan pentru suma de 120 lei /an, pentru o perioadă de 10 ani.

Alegerile din 1926 îl desemnează pe Cusco Avram primar alături de Horgoș Petru, Tămaș Gavrilă, Cadar Alexa, Cadar Andrei, Pinte Gavrilă și Demian Gheorghe a lui Tanasie, membri în consiliul comunei rurale Negreia. De abia în acest an bugetul va fi echilibrat având la venituri 26.926 lei, iar la cheltuieli 19.820 lei.

Scan gigi 0027

Cusco Avram

Alegerile desfășurate la 10 Februarie 1930 au decis continuarea activității lui Cusco Avram în funcția de primar alături de Pinteza Gavrila ajutor de primar și următorii consilieri comunali: Cadar Andrei, Goloman Tanasie, Pinteza Vasile, Făt Costan, Tămaș Gavrila, Todorca Crăciun, Demian Vasile (*Dosar nr 2 /1930, fila 17, arhiva primăriei Șişești*).

Se înființează circumscripțiile notariale pe județul Satu Mare, centrul notarial comunal va fi mutat la Dănești. De acesta vor aparține localitățile: Bontăieni, Cavnic, Dănești, Negreia și Șişești.

În colegiul agricol al județului Satu Mare din partea comunei Negreia au fost desemnați de către consiliul comunal, pe anul 1930, Horgoș Petru și Țineghe Mihai (*dosar nr.2 / 1930, fila 120, arhiva primăriei Șişești*).

Trebuie să menționăm că ședințele consiliului comunal neavând un spațiu destinat pentru această activitate se desfășurau la locuința primarului, dar de cele mai multe ori erau la locuința notarului. Pentru deplasare, membrii consiliului comunal erau retribuiți din bugetul comunei.

Bugetul comunei pe anul 1936 a fost de 55.324 lei, și era asigurat din impozitele directe ale statului din impozitele suplimentare admise, de consiliul comunal al localității și din alte venituri (vânzarea lemnului din pădurea comunală - 6000lei/anul 1936) cheltuielile constau în:

- > retribuirea personalului administrativ, salariul primarului 12.300 lei/an
- > indemnizațiile membrilor consiliului comunal 1.000 lei/an
- > transportul notarului public 4.500 lei/an, (pentru locuință, luminat și încălzit le primește în natură)
- > taxa de pază și garanție de regenerare a pădurii comunale 5.000 lei/an
- > publicații și abonamente 1.500 lei/an
- > întreținerea localului de școală 7.880 lei/an
- > contribuții la întreținerea bolnavilor săraci 500 lei/an
- > cheltuieli pentru întreținerea drumurilor 750 lei/an
- > construcția și întreținerea podetelor 400 lei/an
- > plata guarzilor comunali 1.200 lei/an
- > printre cheltuielile cu destinație specială este și chiria și întreținerea postului de jandarmi.

Primar FĂT Dumitru

Începând cu anul 1938 primar va fi Făt Dumitru până în 1939 când localitatea va trece în subordinea comunei Șișești. Câteva dintre hotărârile și deciziile ce se iau în acea perioadă de către conducerea comunei, în cadrul sedințelor, se referă la aprobarea ofertei lui Arinton Benea din Baia Sprie ca fiind cea mai avantajoasă pentru procurarea lemnului de foc, pentru combustibil, pe anul 1937-1938. Se aprobă, fără licitație, la prețul de 75 lei/m ster.

Aprobarea cererii societății Someșana de prelungire a termenului de exploatare a materialului lemnos de pe locul numit Dealu Negru, pășune comunală expropriată pentru comuna Negreia.

Pentru plata datoriilor către ocolul silvic se aprobă tăierea a două parchete pentru anul forestier 1938-1939, care parchete se vor distribui locuitorilor comunei Negreia.

O alta decizie se referă la refacerea drumurilor prin introducerea prestației în natură: toți locuitorii comunei de la 21 la 60 de ani sunt obligați de a presta 5 zile pe an sau echivalentul în lei, respectiv 50 lei o zi pentru pălmaș, 200 lei o zi pentru cei cu vehicule (cărute). În cazul nerespectării vor fi amendați pentru pălmași 75 lei o zi, 250 lei o zi pentru vehicule (*dosar numărul 5 / 1936-1938*).

Apropierea celui de-al doilea război mondial se simțea prin luarea unor măsuri extreme de apărare de către autoritățile județului. Prin ordonanța Nr. 3155/ 23 din februarie 1938 se decretează stare de asediu pe întreg cuprinsul județului Satu Mare, fiind un ținut de frontieră. La 28 Martie 1940 vor fi concentrați din Negreia: Horgoș Avram, Cherecheș Vasile, Rus Gheorghe, Goloman Gheorghe, Goloman Dumitru (*Ds. Nr 14/1940, Fila 5, Arhiva Primăriei Șișești*). Tot în acea perioadă (3 Martie 1940) notarii vor primi din partea prefectului următoarele instrucțiuni:

„Toți locuitorii ce în caz eventual de noi concentrări sau mobilizări vor da pentru armată rechiziții în cai, cărute sau hamuri, vor pregăti imediat după numărul rechizițiilor ce are a da. Se vor procura tablite de lemn pe care se va scrie numele și numărul din procesul verbal. Toți locuitorii când vor preda cai complet potcoviți, cărutele în stare de funcționare, cei ce nu se vor conforma cu aceste dispoziții li se vor adresa acte de dare în judecată la tribunalul militar”.

Pentru ajutorul familiilor celor concentrați se distribuie cantitatea de 350 kg grâu (*Ds. Nr. 14/1940, Fila 45, idem*).

Dictatul de la VIENA

La sfârșitul lunii August 1940, României i-au fost impuse condițiile oneroase ale dictatului fascist de la Viena, partea de nord a Transilvaniei cu peste 2.5 milioane de locuitori, dintre care majoritatea români, a fost predată Ungariei horthyste. Protestul față de dictatul de la Viena a fost unanim în România, provocând indignare, dar și puternice manifestații de protest cum a fost și cea de la Baia - Mare. Printre primele măsuri luate după introducerea administrației maghiare a fost și cea referitoare la concentrarea tinerilor români în armata maghiară.

„În baza dispozițiilor legii 1939 asupra apărării naționale s-a ordonat conscrierea tinerilor născuți în 1920. Sunt somați să se prezinte toți tinerii de cetățenie maghiară, sunt excluși refugiații din România Mare. Neprezentarea la conscriere conform legii pe 1939, art. 177 constituie contravenție și se pedepsește cu închisoare polițienească până la 2 luni, respectiv închisoare corecțională până la un an”.

Din Negreia vor primi ordin de concentrare următorii tineri: Kadar Antal, Dan Laszlo, Demian Augustin (Gheorghe), Horgoș Zebriusz, Tentys Demeter (numele sunt maghiarizate), (*Ds. Nr. 14/1940*).

În 12-13 Octombrie 1940, regimul hortyst de ocupație temporară a Transilvaniei de N-V a expulzat 230 de oameni din Lucăceni (printre care și câteva zeci de familii din Negreia), colonizați prin 1925, 1927, fără să-și poată lua cu ei nici măcar lucrurile de strictă necesitate. Alți locuitori din Șișești se vor refugia în România, printre ei aflându-se și Cadar Anton care se va înrola în armata română și va lupta pe front până la sfârșitul războiului.

Alte măsuri luate de administrația maghiară au fost și introducerea obligativității limbii maghiare în procesul de învățământ în unele localități, în Negreia era de 6 ore/săptămână. În această perioadă (1940-1944) Negreia, aparținând de comuna Șișești, va fi reprezentată în consiliul comunal, alături de primarul (care era din Șișești) Costin Gheorghe, de Cadar Andrei, Cusco Avram, Făt Dumitru (*Ds. Nr. 3/1944, Fila 26, idem*).

Tot în acea perioadă locuitorii satelor de pe Fisculaș vor avea multe de îndurat, în special foamea. Oamenii apți de lucru vor fi trimiși la muncă la pădure, se dădea cota de lapte, dar numai după două sau mai multe vaci, cereale, untură și un obiect la alegere, iar celora ce nu-și puteau îndeplini cotele li se aplicau amenzi în bani (*Ds. Nr. 3/1944*).

Un caz interesant de relatat din acea perioadă tulbure a războiului este cel al fraților Cadar, Anton, Iosif și Gheorghe.

Cadar Anton, se va refugia în România odată cu retragerea administrației române din Ardealul de nord. Se va înrola voluntar în armata română și va fi încopo-

rat într-un regiment de vânători de munte. Va lupta pe frontul de Est ajungând, până la Cotul Donului, unde după multe peripeții reușește să se retragă odată cu ce au mai rămas din divizile române, angajate în acea mare bătălie.

Cadar Iosif va fi încorporat în armata maghiară în anul 1942, în localitatea Komaromi, va lupta și el pe frontul de Est, iar spre sfârșitul războiului, la câțva zeci de km de localitatea de baștină, va fi luat prizonier de către ruși. Va fi trimis într-un lagăr în îndepărtata Cecenie, dar va supraviețui și după cinci ani se va întoarce acasă.

Alte poze 0006 (ștergeți
propoziția de pe poză și
scrieți frați Cadar partici-
panți la război)

Scan gigi 0043

În toamna anului 1944, unitățile în care erau încorporați cei doi frați se vor înfrunta, în jurul localității Borlești, astfel cei doi frați vor trebui să lupte unul împotriva celuilalt fără ca să știe lucrul acesta. Această veste o va afla Cadar Anton, rănit în urma acestor lupte, de la un tovarăș de armă al fratelui său Iosif rănit, aflat în același spital cu el.

Prin evocarea acestei scurte întâmplări, am ținut să reamintim despre dramatismul acelei perioade, în care destinele multor familii din Negreia, s-au confruntat cu cele mai tragice situații, cu urmări nedorite pentru membrii multor familii din localitate. Aceste întâmplări, din acea perioadă de tristă amintire, trebuie să ne țină trează conștiința pentru a nu se mai repeta erorile civilizației umane, un exemplu elocvent este războiul.

La 19 octombrie 1944 au fost eliberate satele de pe Fisculași. Comunei Șișești îi revine sarcina să aprovizioneze soldații sovietici ce făceau de pază la postul de pândă din Cavnic.

Instalarea regimului comunist în România

Alegerile din 19 noiembrie 1946 vor duce la instaurarea în România a regimului comunist. În Șișești, primar va fi ales Mihai Băliban, iar delegați din partea Negreii în conducerea comunei vor fi Bud Gheorge și Horgoș Constantin.

Prin legea naționalizării din 11 iunie 1948 se vor desființa și posesoratele urbariale, pădurile intrând în patrimoniul statului și negreienii își vor pierde aceste proprietăți, iar pășunile vor fi administrate de sfatul popular, noul organ administrativ. Se vor introduce cote împovăraătoare pentru gospodăriile țărănești, vor fi cote atât pentru produsele agricole cât și pentru cele animaliere. Pentru că nu și-au predat cota de lână doi cetățeni din Negreia, Cusco Avram care avea de predat după 15 oi 7.50 kg de lână și Goloman Irimie care avea 9 oi și avea de predat 3.60 kg lână, au fost propuși pentru a fi arestați (*Valentin Baintan, pg. 147*).

La 14 iulie 1948 este instalat noul primar al Șișeștiului, Șișeștean Nistor, iar din partea Negreii delegați sătești vor fi Goloman Augustin și Horgoș Constantin. Începând cu luna august 1949, după noile reglementări în administrarea satelor, noul organism de conducere se va numi „comitetul provizoriu comunal”, iar președinte a fost numit Gheorghe Bud din Negreia căruia îi revenea sarcina de a procura materialele pentru terminarea „edificiului comitetului provizoriu” (*Ds. Nr 4/1947, arhiva primăriei Șișești*).

Din 1952 intră în vigoare legea autoimpunerii pentru construirea de edificii gospodărești și culturale necesare: școli, cămine culturale, magazine sătești.

Poze negreia 056

La Negreia autoimpunerea, este destinată electrificării. O parte a lucrărilor se vor face prin muncă voluntară. Racordarea la linia de înaltă tensiune va fi realizată în perioada anilor 1965-1970.

Prin muncă voluntară se va construi și noul edificiu școlar, care va fi dat în folosință în anul 1970, magazinul sătesc și aducțiunea de apă pentru o parte dintre locuitorii satului.

În perioada respectivă cel care va fi inițiatorul și coordonatorul acestor acțiuni, începând cu anul 1960, va fi învățătorul Pașcaniuc, el va fi și reprezentantul sătenilor în organele de conducere ale comunelor.

După revoluția din 1989, satul Negreia pe parcursul a câtorva ani va cunoaște o serie de transformări. Dacă în 1990 în sat erau două-trei autoturisme, acum aproape la fiecare locuință este o mașină. În anii 1993 și 1997 se va pietruia drumul comunal Șișești-Negreia, dar și unele porțiuni din ulițele satului. Spre sfârșitul anului 1998 va fi racordată și Negreia la centrala telefonică din Șișești. Din anul 2000 a fost introdus și iluminatul public. Spre sfârșitul anului în curs, reprezentanții autorităților locale vor întocmi documentația pentru asfaltarea drumului comunal Șișești-Negreia. Asfaltarea drumului ce leaga satul de drumul județean este probabil cel mai vechi vis al negreienilor.

III. ATESTARE DOCUMENTARĂ

Satul Negreia a fost întemeiat prin roire, adică prin desprinderea dintr-o așezare (sau mai multe) mai veche a câtorva familii în dorința de a întemeia o nouă așezare. Roirea satelor înseamnă nașterea unor noi așezări, în locuri defrișate sau lăzuite. Motivația locuitorilor de a întemeia noi așezări, era scutirea de obligații feudale pentru o anumită perioadă de timp, dar și fuga de abuzurile celor privilegiați și a nelegiuirilor acestora.

În sprijinul acestor afirmații oferim următoarele argumente: existența unor vechi nume de familie în satele vecine, de exemplu Moca, pe care îl întâlnim și în Bontăieni, Horgoș, Unguraș, care în jurul anului 1600 sunt audiați în calitate de martori în procesul dintre șişeșteni și orașul Baia Sprie (*Smik Antal, Op. Cit., pg. 58*).

În lucrarea, Iobăgimea din Trasilvania de Prodan David (*pg. 239*), sunt citate câteva nume de famili din Bontăieni, la anul 1593: Simon Bothos, Petrus Kadar, Joannes Pires, Demetri Czinze (Cânța), Pinte Cadar, Stephanus Kherecheș.

La începutul existenței sale, vechea vatră a satului Negreia a fost în poienile despădurite ale Pădurii Negre (Silva Nigra).

Anul când o localitate este menționată într-un document oficial nu poate fi interpretat ca act decizional, ca un „certificat de naștere” al respectivei localități.

Referitor la Negreia, numele așezării este menționat într-un document din anul 1569, când localitatea este consemnată în conscripția din acel an, alături de 15 sate din zonă, aparținând de domeniul Băii - Mari. Se poate spune că menționarea în acel document nu reprezintă anul când s-au așezat primii oameni pentru a forma o comunitate sătească, ci îi certifica existența și îl încadrează într-o perioadă istorică a timpului.

Istorigraful maghiar Samuel Borvski, în monografia din anul 1909, a comitatului Sătmar, menționa referitor la Negreia: „ în hotarul localității există mine părăsite care odinioară erau exploatate de palatinul Thurzo, șanțul Thurzo, se vede și acuma care era conducta de apă cu care lucrau minele din Baia-Sprie” (S. Borovski, pg. 71). Și în tradiția satului se pomenește de „șanțul Sturzu”. Chiar și în prezent se pot observa urmele. Canalul lui Thurzo, cu o lungime de peste doi kilometri, aducea apa din izvorul Arșiței pentru a-i mări forța, folosită la șteampuri pentru zdrobirea minereurilor, dar și de topitorii și spălătorii de aur. Locul unde se presupune că erau aceste topitorii se numește până azi „La Zguri”, și este în drumul ce duce de la Șişești spre Șindrești.

Smik Antal în Adalikok Felso-Banya – monografia orașului Baia Sprie – menționează existența familiei Thurzo. Palatinul Thurzo Ianoș a concesionat în anul 1505 (în numele familiei de bancheri Fugger din Germania), mineritul din zona Baia - Mare, de acea numele de Thurzo s-a păstrat în toponomia satului până în prezent. Aceste afirmații ne îndreptățesc să presupunem ca existența satului Negreia datează dinainte de anul atestării documentare, 1569. Tot în monografia din 1909 se mai spune despre Negreia că prin sec. al XVII-lea, proprietar de teren era familia Șandor, care avea proprietăți și în localitățile Bontăieni și Șindrești.

Evenimentele care s-au succedat în evoluția istorică, social-economică, a localității sunt consemnate în numele de locuri (toponimele) și numele de persoane (antroponimele).

Raportându-ne la toponime și unele evenimente care au influențat evoluția în plan geografic putem să reconstituim unele aspecte legate de vatra acestei așezări.

Existența, și astăzi a toponimelor de Satu din Sus și Satu din Jos, ne ajută să presupunem că până la anul 1683 vatra satului a fost pe locul numit Poiană, iar după această dată satul să se fi mutat pe actuala vatră a satului.

Un exemplu elocvent în sprijinul acestor informații este documentul din 1683 în care se relatează despre atacul turciilor asupra localității Negreia și luarea majorității locuitorilor în robie.

La începutul existenței sale, satul Negreia, era format doar din câteva familii, după ultima invazie tătară, din 1717, prin venirea câtorva familii din satele învecinate (Goloman din Șurdești), dar și din zone mai îndepărtate (familia Pinteia), numărul locuitorilor s-a mărit, ceea ce a dus la extinderea satului înspre munte.

Construirea vechii biserici de lemn din 1782, amplasarea clasică pe o înălțime care să o facă vizibilă din toate părțile satului și densitatea mai mare de locuințe ce se găsesc de-a lungul vâlceleii care străbarte satul ne conduce la aceeași concluzie, și anume că vatra satului s-a aflat mai jos de dealul în care este amplasată biserica (și actuala biserică, construită în 1930, este așezată tot în același loc).

Extinderea satului înspre munte a fost posibilă datorită defrișărilor unor suprafețe de pădure, folosindu-se ca materie primă pentru făcutul cărbunilor. Se știe că în Negreia cărbunii se făceau începând cu jumătatea sec. al XIV-lea și erau folosiți la topitoria monetăriei din Baia - Mare, fiind una din îndatoririle sătenilor față de cămara din Baia - Mare. Locul unde se făceau cărbunii (mnilerii) se văd cam peste tot în sat, mai ales în partea dinspre munte unde a avut loc expansiunea satului.

În locul suprafețelor defrișate se vor înființa noi gospodării, datorită înmulțirii populației sau prin venirea altor familii, din alte localități. De remarcat este cazul familiei Cusco. Gospodăriile membrilor acestei familii s-au extins înspre munte, pe firul

văii Morii. Aceasta extindere de-a lungul vailor a fost posibilă prin invocarea obiceiului vechi „că dacă lângă pământul cuiva e pădure de tufiș, pe acea poată să o lăzuiască și să o adauge la pământul său până la cât poate arunca cu o secure”.

Satul Negreia, din punct de vedere al numărului de locuitori, este și a fost o localitate mică. Acesta este și motivul pentru care nu a făcut obiectul studiului unor cercetători. Coriolan Suciu îi acreditează atestarea la 1648, preluând informații din unele surse maghiare. Cercetând mai multe lucrări, ale unor istoriografi maghiari, și studiind unele cărți (vezi David Prodan, *Iobăgia în Transilvania*), apărute după publicarea lucrării lui Coriolan Suciu, *Dicționarul Istoric al localităților din Transilvania*, putem să afirmăm cu certitudine existența satului Negreia (atestat documentar în 1569) și înainte de anul 1500.

IV. DENUMIREA AȘEZĂRII

Denumirea unei așezări amintește anumite particularități ale locului, cum ar fi curătură, deal, munte, pădure, măgură, poiană etc., sau ale unor evenimente și întâmplări istorice petrecute recent sau cu mult timp în urmă. Referitor la zona Fisculașului și nu numai, satele românești au fost rebotezate de autoritățile maghiare. Cel mai des se folosea traducerea sau schimbarea numelui, alteori se adăuga numelui românesc doar sufixul „falva” (sat).

În primele documente în care este menționată, localitatea se numește Nigrefalw – conscripția din 1569. În anul 1648 apare în documente sub denumirea de Nyegreffalva (Makai), în 1851 Nyegrefalu, iar în 1913 Nyegerfalu.

Este interesant de remarcat că denumirea așezării în Șematismele din 1914, în care apare sub denumirea de Diosvolgy (Negrei), este prima și ultima dată când satul este menționat sub această denumire.

Numele localității, în forma maghiarizată Nyegrefalu, în românește satul Ne-gru, este determinat de așezarea satului în perimetrul Pădurii Negre (Silva Nigra – în latină), care este menționată din cele mai vechi timpuri.

Poze negreiA 004

Imagini cu Pădurea Neagră.

O supoziție referitoare la originea denumiri localității ar fi proveniența de la cuvântul latin Nigra – care înseamnă negru, la care s-a adăugat cuvântul maghiar falu-sat.

În tradiția satului, denumirea așezării vine de la faptul că locuitorii îndeletnicindu-se cu făcutul cărbunelui erau cu fețele înnegrite, din această cauză li se spuneu “oameni negrii”.

V. NUME DE FAMILII. NEAMURILE

Prima dată când un nume de familie din Negreia este menționat într-un document, era în jurul anului 1600, sub denumirea de Moca Lazăr. Acesta a fost citat ca martor în procesul locuitorilor din Șișești cu orașul Baia-Sprie, în lucrarea lui Smik Antal, Monografia orașului Baia-Sprie din 1906.

Cele mai vechi nume de familie din Negreia, găsite înscrise pe vechi cărți bisericești, sunt Horgoș și Pinte. Prezența lor în Negreia este undeva începând cu secolul al XVIII-lea, nu sunt specifice localități. De exemplu, numele de Horgoș, după istoricul Smik Antal, îl întâlnim și în Unguraș, în jurul anului 1600.

Făcând referire la toponimele și antroponimele existente în Negreia, reprezentativ pentru sat ar fi numele de Măgurean, de la Vârful Măgura, existent pe cuprinsul localității. Afirmatia că măgurenii sunt cei mai vechi locuitori este întărită și de faptul că membrii acestei familii dețineau cele mai multe „iușuri” în cadrul posesoratului cu pădure din anul 1889. Până la Unirea din 1918, toate numele de familie erau ori maghiarizate (Cherecheș – în românește rotar), ori scrise în limba maghiară (Cadar- Kadar, Tentș-Tentys, Pinte- Pyntyte). O parte din posesorii numelor maghiarizate și le vor transforma în română; Cherecheș în Rotărescu, Gașpar în Drăgan. Familia Matre, cu numele de Cusco, este venită în Negreia în jurul anilor 1865, acest fapt este consemnat într-un document despre situația socială și numărul de locuitori din Negreia, în care se spune că în acest an „de airea veniți”, 10 suflete s-au așezat în sat.

Numele de Cusco este de origine slovacă. Se știe că la sfârșitul secolului al VIII-lea, mai multe familii originare din Slovacia, sunt colonizate în regiunea minieră Baia-Mare, Baia-Sprie. Strămoșul familiei Cusco din Negreia, împreună cu încă trei persoane, erau asociați și exploatau una din galeriile actualei mine Herja. În anul 1865, în urma unui anunț dintr-o „foaie” (publicație), aflând despre intenția unui cârciumar de a-și vinde proprietatea, la Negreia, hotărăște să-și vândă partea ce i se cuvinea din exploatarea la care era asociat, și va cumpăra cârciuma și terenul din jur. Când se stabilesc la Negreia, membrii familiei Cusco erau în număr de zece, unul dintre ei, Cusco Gazai, se va căsători cu Evdochia Horgoș, fiica cantorului Vasile Horgoș, părinții viitorului primar și prim curator, Cusco Avram. Acestea ne-au fost relatate de către Cusco Gheorghe a lui Pișta, a cărui locuință se află pe fosta proprietate, cumpărată de către strămoșul lor (Cusco Paul).

Neamul, reprezintă în structura de organizare a satului românesc, instituția de bază a comunității. Fiecare comunitate, în evoluția ei istorică, a avut parte de unul sau mai multe neamuri reprezentative pentru o anumită perioadă. Pentru Negreia, cel mai reprezentativ neam a fost cel al Demienilor. Aceștia au condus destinele comunității timp de aproape 70 de ani, din rândul acestei familii au ieșit intelectualii de vază ai acestei regiuni. Unii dintre cei mai cunoscuți sunt Demian Atanasie care a fost primar, prim curator și memorandist, Demian Adrian, profesor și dirigor la Conservatorul din Satu-Mare, Demian Tit care a fost preot, Demian Victor, avocat.

scan cu cercuri: 004, 0012

Nume de familii existente:

Abrihan, Bud – Bud Gheorghe, președintele Comitetului Provizoriu Șișești, 1950

Bud Cornel, consilier, 2000

Breban, Cadar – Cadar Andrei, participant la marele eveniment de la Alba Iulia

Cadar Gheorghe, principalul susținător financiar al acestei cărți

Cusco – Cusco Avram, primar (1924 – 1930) și prim curator

Cherecheș – Cherecheș Arinton, Dan, Drăgan, Făt

Făt Dumitru – primar 1938, Făt (Muntean) Margareta, coautoarea acestei cărți

Gherman, Giurgi, Goloman – Goloman Mihai, Horgoș – familie de cantori

Hoban, Inovan, Măgurean – Măgurean Gavril – preot, Pitiritean, Pinteia – familie de feți bisericești: Petru – 1893, Todor – 1910, Rotărescu, Sălăjan, Tămaș – Tămaș Ștefan – prim curator – 1928, Todorca – Todorca Crăciun – actual consilier.

Nume de familii dispărute:

Avram, Ardelean, Trif (Trif Andrei – a trăit 103 ani).

VI. PERSONALITĂȚI

ARINTON CHERECHEȘ (BENEA)

S-a născut la 9 septembrie 1885 în Negreia, la numărul 22, părinți fiindu-i Cherecheș Mitru și Paraschiva Nicora. Pe tatăl său, Cherecheș Mitru, îl găsim timp de câțiva ani făcând parte din consiliul comunal din acea vreme, al localității. Va face cele patru clase la școala confesională din Negreia, unde docinte era Pavel Botoșiu. Se face remecat încă din primele clase, dovadă fiind registrul școlar din 1894, când în clasa a VI-a fiind, este clasificat primul din cei 11 elevi înscriși.

În 1906, va absolvi Școala Preparandială (de învățători cu durată de doi ani) din Gherla, și va fi repartizat ca învățător în Recea.

La 21 iulie 1907, în fața membrilor senatului școlar din Șurdești, a preotului local Iuliu Șurani și protopopului Ioan Nistor, participă la concursul pentru alegerea de cantor-docinte la școala din Șurdești, avându-l contra candidat pe învățătorul Ambroziu Avram din Fersig. Este ales în unanimitate de către senatul școlar datorită meritelor sale. Scan cu cercuri: 0015

În perioada interbelică va ajunge învățător la școala de stat din Baia Sprie, iar după moartea învățătorului Atanasie Lupan va fi numit directorul școlii din localitate. Se căsătorește în 1912 cu Silvia Demian, fiica memorandistului Atanasie Demian, și va avea doi copii, Mărioara născută în 1914 și Silviu 1916, acesta din urmă va ajunge procuror în Baia Mare.

Între anii 1921-1927 va face parte din consiliul comunal din Negreia unde va fi un membru activ participând la toate ședințele, de altfel fiind singurul care știa să scrie. El întocmea și verifica procesele verbale ale ședințelor. Și după plecarea din Negreia și stabilirea în Baia-Sprie va fi implicat în problemele comunității din localitate.

În anul 1930 când se va construi biserica de piatră din Negreia, el va negocia cu firma care se va ocupa de construcția bisericii și va face parte, alături de protopopul Ioan Anca, prim curatorul Cusco Avram și curatoru Pinte Gavrilă, din comisia care va semna contractul cu firma respectivă.

Într-adevăr a fost un om care nu și-a uitat satul în care s-a născut, s-a implicat și a sprijinit comunitatea participând la mai toate evenimentele importante ale localității din perioada respectivă.

Va fi ales primar al orașului Baia Sprie în vara anului 1934. Într-un document din arhivele județene, din 17 iulie 1934, îl găsim președintele comisiei de apărare a orașului, alături de Ioan Balint, secretarul general al primăriei; Dr. Lenke Grosz, medic șef; Miron Bura, șef de poliție; Vasile Pop, învățător; Popescu Petrache, șef jandamerie; Adela Hubic, Diriginta Oficiului Poștal.

O frântură din activitatea lui ca și primar o găsim consemnată și în cotidianul maghiar Nagybanya din 16 decembrie 1934, cu titlul Dispute pentru apă „Cherechș Arinton, primarul orașului Baia Sprie, a plombat noul izvor Iancu susținând că orașul Baia-Mare datorează, încă din 1908, suma de 426 mii orașului Baia Sprie, contra valoarea unui motor promis de băimăreni pentru moara din Baia Sprie, în schimbul folosirii apei din canalul morii. Baia-Sprie, în decurs de 26 de ani, nu a solicitat niciodată plata acestei sume, mai mult între timp moara a fost vândută, iar acum motorul respectiv s-ar putea cumpăra la prețul de 20-40 mii lei. Oricum autoritățile superioare s-au deplasat împreună cu inginerii serviciului tehnic și reprezentanții poliției și au înlăturat plomba, apa ajungând din nou în conducta orașului”.

După anul 1934 își va schimba numele din Cherecheș (era maghiarizat și însemna rotar) în Benea.

În 1949 va fi ridicat noaptea de securitate și dus la Baia-Mare. De aici va fi purtat la închisorile din Aiud și Gherla. Apoi va fi dus la canal unde va sta până în anul 1954, an în care se va întoarce acasă.

Din 1930 va locui în casa din strada Săsar nr. 35 din Baia Sprie, până când va pleca pe ultimul drum, la vârsta de 88 de ani și va fi înmormântat în cimitirul din curtea Catedralei din Baia Mare.

Arinton Benea a fost primul intelectual al satului Negreia, ca semn al recunoștinței pentru implicarea și rezolvarea unor probleme ale comunității, școala cu clasele I-IV din Negreia ar trebui să-i poarte numele, păstrându-i astfel memoria vie în rândul consătenilor săi.

ATANASIE DEMIAN

S-a născut la Negreia. Tatăl său, George Demian, era judele comunal și prim curatorul bisericii. Va frecventa cursurile școlii confesionale din Negreia, după care își va completa studiile prin absolvirea a doi ani de școală gimnazială.

Făcând parte din familia Demienilor, care de câțiva zeci de ani erau, prin poziția lor, de oameni de frunte ai satului (juzi comunali, curatori bisericești), ajunge și el primar la Negreia, în anul 1905, prim curator al bisericii și președintele senatului școlii din Negreia.

Fișierul scan 0025
scan cu cercuri 006

scan cu cercuri 007

În 14 ianuarie 1892 participă la conferința din Seini a celor cinci cercuri electorale din comitatul Satu Mare, unde se hotărăște constituirea clubului electoral național din comitat, prin unificarea celor cinci într-un comitet județean. Cu acest prilej se alege Comitetul electoral județean în alcătuirea căruia au intrat:

- **Alexiu Berinde și Andrei Medan** – președinți
- **Gavril Lazăr de Purcăreț și Ioan Roman** – vicepreședinți
- **Vasile Lucaciu și Ștefan Cherecheș** – secretari
- **Gavril Barbul, Avram Breban, Atanasie Demian, Vasile Anderco și alții** – membri

La 28 mai 1892 se află printre cei patru țărani, duși de Vasile Lucaciu pe cheltuiala sa, la Viena, alături de alți trei sute de delegați români participanți la susținerea memorandumului în fața împăratului.

Din 1906, când ia ființă, în Baia-Mare, Institutul de Credit și Economii Aurora, societate pe acțiuni cu un capital de o sută cincizeci de mii de coroane, face parte din comitetul director alături de George Pop de Băsești, Dr.Vasile Lucaciu, Constantin Lucaciu, dr. Teofil Dragoș din Baia Mare, Alexandru Pop din Copalnic Mănăștiur, dr. Victor Pop din Baia Mare și Nicolae Lupan din Chiuzbaia.

Din 1907, Atanasie Demian este membru ordinar al Astei din Despărțământul Sătmar, printre membrii ordinari îi aflăm pe Achim George, director de bancă din Seini; Bran Emil, preot greco-catolic în Dragomirești; Breban Alexandru, paroh în Baia Mare; Doros Nicolau, preot greco-catolic în Breb.

După constituirea, la 31 august 1909, a P.N.R. la Baia-Mare, va face parte în calitate de membru din cercul electoral Șomcuta Mare, având ca președinte pe Nicolae Nilvan și Ioan Șerb, vicepreședinte.

Atanasie Demian va fi ales ca delegat al cercului electoral Șomcuta Mare, participant cu vot decisiv în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Este singurul din comuna Șișești care va însoți delegația celor trei sute de români la Viena. Va participa la lucrările Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia alături de cei 1.228 de delegați cu drept de vot, aleși de circumscripțiile electorale din întreaga Transilvanie.

Atanasie Demian va rămâne personalitatea cea mai importantă a satului Negreia. Participarea și implicarea, alături de marile personalități ale timpului din ținutul Chioarului, la diferitele activități cu caracter politic, cultural și economic trebuie să fie un motiv de mândrie pentru consătenii săi. Numele său este strâns legat de cel al localității, în documentele epocii figurează sub denumirea de „Atanasie Demian – proprietar din Negreia”.

În timpul în care a fost primar la Negreia (1905-1918) și în calitate de președinte al senatului școlar, începând cu anul 1904 va demara construcția unei noi școli, bineînțeles și cu ajutorul localnicilor. Va reuși să aducă învățători calificați, printre ei aflându-se Pavel Botoșiu și Aurelia Rus. În acea perioadă Negreia va fi vizitată și cunoscută de foarte mulți dintre intelectualii români din regiune.

GAVRIL PINTE

Este personalitatea cea mai proeminentă a localității. S-a născut la Negreia în urmă cu 44 de ani, într-o familie de oameni simplii, cu frică de Dumnezeu.

Rânduri către un prieten de demult

de Alexa Bâle

Puține sunt satele care se pot mândri că au dat un artist de anvergura regizorului și actorului Gavril Pinte. Deși ne este hărăzit a trăi într-o epocă în care sunt promovate, în toate domeniile vieții sociale și artistice îndeopște mediocritatea, dacă nu chiar prostia, prostul gust, vorbăria goală, au mai rămas totuși caractere, conștiințe ce se remarcă prin încrâncenarea

cu care refuză să renunțe la principii, la norme morale verificate în peste 2000 de ani de civilizație creștină.

Prietenul meu Gavril Pinte din Negria este un astfel de om. Îi sunt cunoscute

și recunoscute seriozitatea și demnitatea, atât în viața personală cât mai ales în cea artistică. Indiferent la modele vehiculate, la încercările materiale, dar mai ales de natură estetică prin care trece cultura, Gavril Pinte rămâne un artist în cel mai tulburător sens, pentru care libertatea de exprimare nu înseamnă libertinaj.

Tributar unei nobleți sufletești de excepție, proprice omului de la munte, regi-zorul Gavril Pinte este omul dispus a face tot ce este posibil pentru cei din jur.

Inteligența nativă cultivată printr-o voință colosală, l-a ajutat să rămână vertical, să reziste fără a face concesii derizoriului, locului comun al tembelismului ce se insinuează tot mai insistent în cultura postmodernă.

„Prietenii mai nu sunt mulți, dar sunt în schimb nenumărați”, spunea undeva genialul poet Nechita Stănescu; acestea au fost cuvintele care mi-au venit în minte când mi s-a ceru să scriu despre „actorul din Negreia”. Și vorba cronicarului „să spărie gândul” de câți ani au trecut de când l-am cunoscut (să fi fost prin 1978, 1979 poate chiar 1980).

În liceu îl știu, el fiind cu un an mai mare decât mine, vorbind pe la întruniri culturale, dar mai ales mi-a rămas în memorie „căputul” din lână sură, cum se poartă pe la noi, în zona de munte a Țării Chioarului. Au trecut de-atunci mai bine de 25 de ani, ne-am întâlnit rar, tot mai rar, am făcut planuri, deocamdată irealizabile datorită conjuncturilor.

Mă mai sună din vreme în vreme, mai ales când este anunțat de mama lui că-i este bolnavă văcuța. Din București uneori din studioul de radio unde lucrează îmi spune să urc până la ai lui, la Negreia, să văd ce-i cu vaca. Din vârful Prilogului îl sun și eu și-i spun cât de frumos este „pe aici”, el oftează că este departe.

Domnule Gavril Pinte „Fie-ne țărâna sfântă! Și fluturii ușori”, cum atât de frumos șoptește într-o poezie Emil Burnaru.

Nu m-am referit în aceste rânduri la cariera profesională, despre aceasta veți lua cunoștință din impresionantul CV.

STUDII

1985 - Universitatea de Artă Teatrală, Târgu Mureș - specializarea ACTORIE

1996 - Universitatea de Artă Teatrală și Cinematografică, București - specializarea REGIE DE TEATRU

1997 - Universitatea de Artă Teatrală și Cinematografică, București – MASTERAT în Teoria și estetica spectacolului

ACTIVITATE PROFESIONALĂ

1999 – până în prezent REGIZOR ARTISTIC, Societatea Română de Radiodifuziune, Redacția Teatru și emisiuni scenarizate

1991 - 1998 Asistent universitar, Universitatea de Artă Teatrală și Cinematografică București, Catedra de Arta actorului

1988 - 1991 Asistent universitar, Universitatea de Artă Teatrală Tg. Mureș,
Catedra de Arta actorului

1985 - 1988 Actor, Teatrul de Nord, Satu Mare

SPECTACOLE DE TEATRU - REGIE

1986/'87

Treziți-vă în fiecare dimineață – Theodor Mazilu

Improvizația de la Versailles: Sganarel – Moliere

TEATRUL DE NORD Satu Mare

1994/'95

Salt mortal – Aziz Nesin

TEATRUL NAȚIONAL București

Billy, minciinosul – Keith Waterhouse și Willis Hall

STUDIOUL CASANDRA București

Labirintul – Fernando Arrabal

TEATRUL TOMA CARABIU Ploiești

1996/'97

Cerere în căsătorie – A.P. Cehov

TEATRUL NOTTARA București

1997/'98

Căsătoria – N.V. Gogol

TEATRUL NOTTARA București

08 căsătoria

Lebedele – H. Ch. Andersen
TEATRUL ȚĂNDĂRICĂ București

1998/'99

Comedia erorilor – W. Shakespeare
TEATRUL DRAMATIC Baia Mare

Avarul – o comedie a banilor
Scenariu propriu pentru TEATRUL DE ANIMAȚIE
TEATRUL DE PĂPUȘI Baia Mare

1999/2000

Îmblânzirea scorpiei – W. Shakespeare
TRUPA HARAG GYORGY TEATRUL DE NORD Satu Mare

2000/2001

Epilog – Ștefan Caraman
TEATRUL URMUZ Tulcea

Cafeaua domnului ministru – Horia Gârbea

ARCUB București

2001/2002

Vicleniile lui Scapin – Moliere

TRUPA HARAG GYORGY TEATRUL DE NORD Satu Mare

Turandot – Carlo Gozzi

TEATRUL CSIKI JATEKSZIN Miercurea Ciuc

Turandot 20

2002/2003

Tunelul - scenariu propriu după Ernesto Sabato

COMPANIA TEATRALĂ ZONA – TEATRUL ACT

(Turandot)2 - după Carlo Gozzi

TEATRUL MUNICIPAL Baia Mare

Un fluture galben numit Sfinx – Christian Palustran

TEATRUL MUNICIPAL Baia Mare

2003/2004

don juan – scenariu propriu dupa Tirso de Molina, Moliere, Mozart s.a.

TEATRUL MUNICIPAL Baia Mare

Năpasta – I. L. Caragiale

TEATRUL VALAH Giurgiu

2004/2005

Un tramvai numit Popescu – scenariu propriu pentru un spectacol de teatru comunitar după opera poetului Cristian Popescu (1959 – 1995)

TEATRUL NAȚIONAL RADIOFONIC & ArCuB – Centru de Proiecte Culturale al Municipiului București (spectacolul se joacă într-un tramvai aflat în trafic)

NOMINALIZĂRI

UNITER – pentru Teatru Radiofonic

2000 - DIALOG FANTASTIC – M. Eminescu, E.A. Poe

2001 - APOLONIA – Alexandar Obrenovi1c

2002 - LACRIMI DE SÂNGE – Costin Manoliu

PRIXEUROPA – Berlin

2000 - DIALOG FANTASTIC – M. Eminescu, E.A. Poe

2001 - APOLONIA – Alexandar Obrenovic

PRIXMARULIC – Croația

2002 - SFÂNTUL ȘI DREPTUL IOV – după Vechiul Testament

HATARONTULI MAGYAR SZINHAZAK

(FESTIVALUL TEATRELOR MAGHIARE DE PESTE HOTARE) - Ungaria

2000 - ÎMBLÂNZIREA SCORPIEI – W. Shakespeare si

2002 - TURANDOT – Carlo Gozzi

VICLENIIILE LUI SCAPIN – Moliere

PREMII

PREMIUL DE REGIE și PREMIUL SPECIAL al JURIULUI la Festivalul GULLIVER, Galați 1999 pentru spectacolul AVARUL – O COMEDIE A BANILOR

PREMIUL UNITER pentru TEATRU RADIOFONIC, 2002 și

PREMIUL UNITER pentru TEATRU RADIOFONIC, 2003

SPECTACOLE RADIOFONICE

TRENUL DE NOAPTE – dramatizare proprie după Ioan Groșan

DON JUAN MOARE CA TOȚI CEILALȚI – Theodor Mazilu

TRIPTIC – Dumitru Solomon

PETRU – Vlad Zografi

TARA/ȚARA MEA – Radu Macrinici

NASCENDO – Alina Nelega

EU CÂND VREAU SA FLUIER, FLUIER – Andreea Văleanu

PESCĂRUȘUL DIN LIVADA DE VIȘINI – Horia Gârbea

MEDEEA – Arpad Goncz

DIALOG FANTASTIC – scenariu propriu după Mihai Eminescu și Edgar Allan Poe

APOCALIPSA GONFLABILĂ – Saviana Stănescu

POETUL DIN VISUL DOCTORIȚEI MIA – Tatiana Slama Cazacu

AGDISTIS – Cristian Tiberiu Popescu

APOLONIA – Alexandar Obrenovic

LACRIMI DE SÂNGE – Costin Manoliu

SFÂNTUL ȘI DREPTUL IOV – scenariu propriu după Vechiul Testament

REGELE LEAR – W Shakespeare

MĂRTURII. ICOANA UNEI VIEȚI – ZOSIM OANCEA (Teatru-document)

MĂRTURII. LENA CONSTANTE (Teatru-document)

JURNAL ÎN CĂUTAREA LUI DUMNEZEU după Arșavir Acterian

CERUL PE PĂMÂNT – Dan Verona

LEVANTUL – Mircea Cartarescu

ULTIMUL GODOT – Matei Visniec

NUNTA – Cornel Teulea

ARTA POPESCU - scenariu propriu după Cristian Popescu

NATALIA DEMIAN

Natalia Demian, este model de personalitate-tipic pentru tinerii în căutarea realizării unei cariere.

Inteligentă, harnică, ambițioasă în îndeplinirea țelului propus, la o vârstă la care alți tineri încă n-au reușit să-și găsească locul în societate, Natalia Demian, impresionează prin CV-ul ei, care o recomandă ca un om de succes, reprezentând cu cinste locul în care s-a născut.

EDUCAȚIE

2005 – prezent urmez cursurile postuniversitare de „Relații Publice”, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea București

2004 – prezent cursant la programul de master „Managementul instituțiilor de presă”, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea București

Ianuarie 2004 - Licențiată în jurnalism la Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Univ. București

1999 – 2003 Facultatea de Jurnalism, Universitatea Media, București

1995 – 1999 Liceul Teoretic „Vasile Lucaciu”, Baia-Mare, Maramureș

EXPERIENȚĂ PROFESIONALĂ

iulie 2005 - prezent

Consilier de imagine și comunicare al Ministrului Delegat pentru Comerț, Ministerul Economiei și Comerțului

iunie 2004 – iunie 2005

Coodonator relația cu presa, Biroul de Presă, Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din cadrul Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului

2003 - Reporter și prezentator - voluntar, emisiunea în limba română a postului Romanian Sat Tv, Chicago

2002 - Reporter, asistent producție, emisiunea **Gândește Liber**, PROTV

Documentare, emisiunile **Sub semnul întrebării** și **ProVest**, ProTv

Asistent producție și documentare, emisiunea **Ocolul României în 40 de zile**, ProTv

2001 - Monitorizare, emisiunea **Căsătorie în direct**, PROTV

Alte activități

Manager proiect pentru România, Simpozionul Internațional al Apei de la Cannes – eveniment internațional, 2003 – echipa a câștigat premiul pentru „Tinerețe și Inovație”

Stagii de practică la ProTv Baia Mare, ProTv București, ProFM București în perioada 2000 - 2003

VII. ȘCOALA

Introducere în istoricul învățământului din Transilvania

Pentru a avea o imagine cât mai exactă asupra dezvoltării și cunoașterii învățământului din Șișești vom face o incursiune în trecutul istoric al învățământului transilvan. În felul acesta vom avea posibilitatea de a cunoaște evoluția modestă a modului de desfășurare a procesului de învățământ din satul Negreia.

Începuturile scrisului și învățământului organizat se făcea pe lângă mănăstiri, acest lucru fiind dovedit prin existența unor documente vechi de sute de ani. În județele din N-E Transilvaniei existau în secolele XV-XVIII zeci de mănăstiri, în Sătmar existau 9 (*Bota, Contribuții la istoria învățământului românesc*).

Crescând interesul pentru învățământ, autoritatea oficială din Transilvania se va implica tot mai hotărât în reglementarea lui astfel, la 23 iunie 1624, în dieta de la Alba Iulia, Bethlen Gabor – principele Transilvaniei, aduce hotărârea prin care fiii românilor pot frecventa școlile ce începuseră a lua ființă „dar nu cei ce doresc să se elibereze de iobăgie, ci numai cei ce au gând curat vor să ajungă preoți, învățători și dieci”.

Una din cele mai importante înfăptuiri pentru românii din Transilvania, a fost Unirea religioasă cu biserica Romei, care pentru început avea conținut politic și social. De asemenea, a fost și un mijloc de a ieși din condiția de tolerați în care îi îngrădise constituția principatului.

Rezultatele unirii cu Roma au fost: întroducerea limbii române ca limbă de cult în biserica românească greco - catolică și accesul a tot mai multor tineri la școlile din Apus.

În 1754 la Blaj episcopul greco-catolic Petru Pavel Aron va deschide vestitele școli ale Blajului care au fost primele așezăminte românești de cultură.

Prin „Rațio educațions” la 1777 se stabilește ca limba de predare în școli să fie limba națională a copiilor, învățământul elementar să fie unic și egal pentru toți cetățenii, indiferent de religie și de stare socială. După acest regulament s-au condus și școlile din comitatul Sătmar.

Conscriția școlilor din plasa Baia-Mare la 1770 cuprindea printre altele și școlile din Cetățele, Tăuții de Sus, Șindrești și Șișești.

În 1791 a luat ființă școala preparandială româno-ruteană din Carei pentru pregătirea învățătorilor necesari școlilor sătești române și rutene din cele trei comitate ce țineau de cercul literar al Oradiei: Maramureș, Sătmar, Ugocea sub direcția profesorului Ioan Molnar (Morariu), care era în același timp și inspectorul școlilor greco-catolice române și rutene (Bota M. I.).

LEGEA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI din 1868

Legea XXXVIII sau legea învățământului din 1868 care acordă dreptul de a înființa școli private, în care limba putea fi a confesiunii respective sau a persoanei care întreținea școala. Limba maghiară era obligatorie ca studiu obligatoriu, iar programa de învățământ era cea stabilită de minister.

Legea proclamă obligativitatea învățământului pentru toți copiii de la 6 la 15 ani. Puteau înființa școli populare, particulare sau publice. Acestea din urmă puteau fi elementare (de toate zilele și repetiționale) elementare superioare și civile.

Școala elementară de toate zilele avea o durată de 6 ani și trebuia să fie frecventată de copii între 6-12 ani. După această vârstă, ei erau obligați să-și continue studiile încă trei ani, în așa numita școală de repetiție cu program mai redus atât în ceea ce privește durata anului școlar, cât și ca număr de ore pe săptămână (mai era numită și școală de duminică sau de sărbători).

Copiii de la școala de toate zilele care au împlinit 12 ani puteau să frecventeze numai școala duminicală cu aprobarea autorității școlare, în perioada muncilor agricole.

Anul școlar avea o durată de cel puțin opt luni la țară și nouă la oraș.

Școlile elementare se împărțeau după patronaj, în: școli confesionale, școli comunale, școli de stat sau școli întreținute de diferite societăți și persoane. Limba de predare o stabileau susținătorii școlii, planul de învățământ la fel, dar acesta trebuia să coincidă cu toate disciplinele de învățământ fixate de stat. Disciplinele de învățământ erau cu modificări de pe parcurs: religie și morală, scris-citit, socotitul în minte (calculat cu capul) și în scris (calculatul pe tablă), studiul limbii (în limba de predare a școlii), exerciții de vorbire și judecată, geografia și istoria patriei, fizica, chimia, biologia, îndatoririle cetățenești, îndrumări practice în economia agricolă, educație fizică, desenul.

Comunitățile care întrețineau școli confesionale aveau dreptul să-și aleagă învățătorul, să stabilească plata acestuia, să aleagă manualele școlare și să stabilească metodele de predare.

Pentru menținerea școlilor confesionale erau necesare următoarele condiții:

- să se asigure spațiu școlar corespunzător
- să aibă învățător cu studii corespunzătoare
- planul de învățământ să conțină disciplinele de învățământ obligatorii
- școlile să fie înzestrate cu mijloace de învățământ
- să se respecte durata anului școlar

Fiecare comună care susținea școala comunală era datoare să se îngrijească de un fond special pentru ea: pădure, pășune comunală, donații, plus o parte a veniturilor comunei. De asemenea, obligația comunității era de a se îngriji de retribuția învățătorului.

Legea din 1868, statuta că învățător nu poate fi decât acela care a absolvit o școală pedagogică publică și putea obține titlul definitiv, dacă susținea examenul de calificare după un an sau cel mult doi de la absolvire. Până atunci era socotit suplinitor interimar. Dar, neexistând atâtea școlii pedagogice care să pregătească atâția învățători câți erau necesari, au fost admiși cei ce au dovedit vocație și care erau pregătiți la cursurile de vară de la Gherla. Mulți învățători îndeplineau și funcția de cantori, primind pentru aceasta dotațiunea cuvenită. Legea prevedea ca salariul unui învățător să nu fie mai mic de 300 florini anual, iar pentru suplinitor 200 florini. Sumele fiind mari și greu de adunat salariul se completa din alte venituri: pământ, grădină, lemne, cereale etc.

Limba de predare în aceste școli era cea a locuitorilor comunei, dar în cea mai mare parte limba de predare era maghiara. În școlile comunale unde existau copii aparținând mai multor confesiuni, învățarea religiei și moralei cădea în sarcina confesiunilor respective.

Școlile civile erau întreținute de comunități mai mari. Durata studiilor era de 6 ani la băieți și 4 ani la fete, dar erau primiți și copiii care au terminat clasa a IV-a elementară. Deci durata totală a școlarizării era de 10 ani, respectiv 8 ani. Planul de învățământ era orientat spre activitățile practice.

Pe învățătorii de la școlile de stat îi numea ministrul. De asemenea, inspectorul școlar era numit de ministru și avea obligația de a efectua cât mai des, dar cel puțin o dată pe an, inspecții la toate tipurile de școli. Luau contact cu senatele școlare, cu toți cei care patronau școli ce nu erau de stat.

Comisia administrativă care se mai numea și comisia comitatensă, dezbătea toate problemele învățământului conform legilor în vigoare, lua decizi. Se îngrijea ca autoritățile școlare comunale și bisericești să se achite conștiincios de sarcinile lor. Să fie întocmite la timp listele cu copiii obligați a umbla la școală, să se încaseze la timp și integral contribuția școlară de la susținătorii materiali.

Existau, de asemenea, senate școlare sau scaune școlare. În componența lor intrau cel puțin 5 membri aleși, știutori de carte. Preotul făcea parte din oficiu din senat,

el fiind președinte. Alegerea se face pe 3 ani. Senatul școlar alegea învățătorul în prezența unui reprezentant al comisiei administrative. Cel puțin o dată pe săptămână unul din membri senatului trebuia să viziteze școala. În același timp trebuia să țină și o ședință, să întocmească protocoale, să ofere soluții învățătorului, să supravegheze înscrierea copiilor de vârstă școlară și frecventarea cu regularitate a cursurilor. Avea ca atribuție și constituirea și administrarea fondurilor școlare.

Învățământul din Negreia, trecut și prezent

În 1851, Ștefan Bilțiu, inspectorul școlar al districtului protopopesec greco-catolic Baia-Mare, cerând comisarului regesc Sigismund Chende, salariu pentru învățătorii români, arată că „în tot jurul Băii-Mari sunt înființate școli parohiale populare, însă învățătura școlară în tot anul numai de la Sf. Mihai și pâna la Sf. Gheorghe se poate ține”, deoarece cantorii-învățători neprimind nici un ban pentru învățarea copiilor, iar venitul cantoral fiind mic „îndată cu începutul lucrului de primăvară sînt siliți a se îngriji de pâinea cea de toate zilele lăsând copiii toată vara fără învățatură” (*Îndrumător în arhivele statului- Maramureș- pg. 247*).

La 7 noiembrie 1869 locuitorii din Negreia, din convingere proprie, își declară susținerea pentru înființarea unei școli confesionale cu predare în limba română:

DECHIERAȚIUNE

„Subscrisu locuitori din Negree filiala Șurdeciloru din convingera propria, fără sila fiscia sau morala prin suscrierea numerolu nostre ne dechiaramu cum că presinte și viitoriu voimu școla nostra a o conserva de școla în limba română, conformu articolul de lege XXXVIII din anulu 1868, ne dechiaramu ca pre lângă obligamentele primite până acuma și cu sucursulu prescisu la punctul 35 și cu corespundera articolul de lege pomenitu, voimu susținera consevarea, bunăstarea școlii noastre ca elevi noului conservarei, religiunei și naționalității noastre. Pentru ce dămu acesta dechiarațiune a nosta solemna și o întărimu cu suscrierea numeloru nostre”.

Semnează preotul paroh Vasile Șurani și următorii locuitori din Negreia: George Demian, Petru Pinte, Grigoriu Avram, Petru Horgoș, Ignațiu Cherecheșiu, Danilu Demian, Maței Horgoșiu, Paul Kusko, Onuțiu Măgurean, Costanu Inovon, Terențiu Fătu, Costanu Pinte, Onuțu Demian, Gavrilă Măgurean, Teodoru Goloman, Alexiu Budu, Onuțiu Trifu (Ds. Nr. 25/1869, fila 3, arh. Paroh. Greco-catolic Șurdești).

Aceasta este prima consemnare într-un document despre intenția locuitorilor din Negreia de a avea propria școală (confesională) care însă se va materializa abia după câțiva zeci de ani prin construirea unui edificiu școlar în anul 1905, până la acea dată școala va funcționa prin închirierea unei clădiri prevăzută doar cu o singură încăpere. Totuși și înainte de anul 1868 cercetând documente aflate în fondul oficiului parohial greco-catolic Șurdești, aflate la arhivele naționale județene, s-au găsit unele informații și statistici despre școlarii din Negreia, începând cu anul 1857. Începând cu acest an școlarii din Negreia mergeau la școala din Dănești care era filie a parohiei Șișeștiului (ds.nr.8/1856). Erau obligați de a merge la școală 15 feciori și 16 fete, din care au frecventat 4 feciori și 9 fete. De asemenea, în 1857 erau înscriși la școli gimnaziale doi elevi, aceștia s-ar putea să fi fost cei doi frați Demian, Gheorghe și Atanasie.

La 1868 într-o informare anuală despre starea școlii elementare din filia Negreia, a parohiei Șurdești, se spune:

- casă școlară n-are, numai închiriată cu o chilie, dar nici nu este prevăzută cu cele trebuincioase
- docinte este Alexiu Babiciu de 58 de ani, căsătorit, e numai docinte interimar, nu are absolvite cursurile preparandiale și a învățat pe lângă cantorele din Chiuzbaia de unde probabil era și el originar.
- plata lui este de 42 florini și aceștia se strâng de la „poporani” de către judele comunal, la acea dată fiind George Demian (ds.nr.24/1868 – 1873).

Scan gigi nou 0006

Într-o scrisoare adresată preotului paroh de la Șurdești, Vasile Șurani, la 1869, protopotul de Baia-Sprie, Ștefan Bilțiu, care era și inspector școlar din partea Consistoriului diecezan, îi aducea la cunoștință despre numirea lui Vasile Horgoșiu în postul de cantor interimar și dispunând de toate drepturile și îndatoririle ce dețin de acest post. Această numire se datorește morții cantorului Ioan Horgoșiu care nu era altul decât tatăl său. Totodată din cauza îmbolnăvirii docintelui Alexiu Babiciu este confirmat și în postul de docinte cu obligația de a se „cultiva și a corespunde mai marilor așteptării noastre” (*Dosar nr. 24/1868-1870*).

Într-un protocol luat în adunarea generală a credincioșilor greco-catolici din comuna Negreia se ia cunoștință despre îndatorirea locuitorilor de a-și întreține învățător prin contribuțiile locuitorilor. Astfel se hotărăște ca taxa pentru întregirea salariului învățătorului să se împartă în două categorii, și anume: pentru coloni să fie de un florin și jumătate, iar pentru ziler câte un florin pe an. Pentru locația școlii (neexistând la acea vreme un edificiu școlar propriu) se arendează casa lui Kusko Gașpar, pentru chirie negocierea se face cu inspectorul școlar. De asemenea, pentru conducerea școlii se alege următorul senat școlar: președintele senatului este Atanasie Demian, controlor este Teodor Pinte, iar Ștefan Tămaș, Gavrilă Măgurean, Petru Goloman, Avram Pinte membri (*Dosar nr. 39/1890-1900*).

Din documentele cercetate putem să facem o statistică pe mai mulți ani cu numărul de școlari obligați a merge la școală și câți dintre ei au frecventat.

Astfel, avem:

- în 1857 obligați a merge la școală: 15 băieți și 16 fete din care au mers 9 băieți, respectiv 7 fete
- în 1870 obligați a merge la școala 15 băieți și 17 fete din care au mers 3 băieți și 6 fete
- în 1890 erau obligați a merge la școală elementară de la 6 la 12 ani 41 de copii, la cea repetițională de la 12 la 15 ani 16 copii.

Dintre aceștia au mers la școală elementară de 6-12 ani 20 de baieti și 15 fete, iar la cea recepțională de 12+15 ani 6 băieți și 3 fete

- în 1906 erau obligați a merge la școala – elementară (6-12 ani) 54 copii
- repetițională (12-15 ani) 15 copii

Dintre aceștia au mers la școala elementară 12 băieți și 24 de fete, iar la cea la școala repetițională 2 băieți și 3 fete (*ds. nr. 9/1856-1888*).

Din aceste date se poate deduce slaba frecvență a școlarilor, aceasta datorită faptului că părinții foloseau copiii la muncile agricole. Indiferența, lipsa banilor, alteori interveneau bolile; erau cauzele pentru care mulți copii rămâneau neșcolarizați.

Pavel Botoșiu este primul învățător calificat la școala confesională greco-catolică de la Negreia, cităm dintr-o „informațiune preste starea școlii greco-catolică din Negreia pe anul școlar 1901/1902, are diplomă de calificare docențială din 15 decembrie 1879 cu nr. 5050, absolvind cursurile preporandiei de 2 ani de la Gherla” (*Dosar nr. 45/1900-1905, Filă 9*).

A fost ales de docinte la școala populară greco-catolică din Rus-Șindrești la data de 24 septembrie 1884 la care a funcționat timp de 9 ani „avend purtare morală esemplară și tractare onestă față cu poporenii și a satisfăcut cu toată punctualitatea și devoțiunea spre îndeplinirea deplină a superiorității sale bisericești”. Aceste câteva rânduri sunt extrase dintr-un atestat oficios, dat de către preotul greco-catolic Demetriu Ciontea din Dumbrăvița la 19 ianuarie 1894 (*Dosar nr.30/1872-1895, fila 95*).

La venirea în Negreia, Pavel Botoșiu avea 47 de ani, era însurat și avea doi copii. De asemenea, se mai spune că avea și decret de cantor cu nr. 4229, dat la 27 iunie 1894. Este membru al Reuniunii învățătorilor din Sătmar și Ugocea.

Salariul se completa cu drepturi de folosință a pășunatului și lemne de foc, dar și cu îndeplinirea funcției de cantor (*Dosar nr.39/1890-1900, fila 68*).

Membrii senatului școlar care au contribuit la numirea lui Pavel Botoșiu în funcția de cantor-docinte sunt Atanasie Demian, directorul școlii, Todor Pinte, controlor și Ștefan Tămaș, Gavrilă Măgurean, Petru Goloman și Avram Pinte.

Edificiul școlar este închiriat, are 3 chilii din care una pentru școală, celelalte pentru locuința învățătorului și este din lemn. Chilia școlară are lungimea de 4 m, lățimea de 3,5m, înălțime de 2 metri și are 2 ferestre. Mobilierul este foarte sărac, dispune doar de o tablă mare de scris și 24 table scriptologice, 3 bănci pentru școlari, o masă pentru docinte și un scaun. Manualele pe care le foloseau școlarii erau:

1) Catehism mic și de mijloc	de Ioan Alexei	au avut 27 școlari
2) Istoria biblicară	de Gavril Pop	au avut 24 școlari
3) Abecedar român	de Paul Goncz	au avut 24 școlari
4) Legendare române	de Paul Goncz	au avut 7 școlari
5) Aritmetica	Grigoriu Borgovan	au avut 2 școlari
6) Geografia	de Ion Dariu	au avut 7 școlari
7) Istoria patriei	de Ion Dariu	au avut 4 școlari
8) Limba maghiară abecedare	de Boranyi Gașpar	au avut 8 școlari

Despre numărul și frecvența școlarilor avem următoarele date, școlari obligați:

- la școala elementară (de la 6-15 ani) – 52
- la școala de toate zilele (de la 6-12 ani) – 34, și anume 16 băieți și 18 fete,

din care au frecventat 15 băieți și 15 fete

- la școala repetițională (de la 12-15 ani) obligația merge la școală – 18, din care 10 băieți și 8 fete, însă au frecventat doar 9 băieți și 8 fete

Aceste cifre și date sunt edificatoare pentru situația precară în care se afla școala prin lipsa unei baze materiale cât și lipsa de manuale. Foarte puțini școlari ajungeau să frecventeze școli gimnaziare. Și în acest caz avem câteva exemple:

- la 1857 avem 2 școlari care au frecventat școala gimnaziară, din păcate nu cunoaștem numele lor, dar putem să presupunem că ar fi vorba de frații Demian: George și Atanasie (*dosar Nr.9/1856-1888*).

- la 1897 a frecventat un singur școlar fiind vorba de Arinton Cherechș, vitorul director de la școala din Baia-Sprie (*dosar Nr. 39/1890 – 1900*).

- la 1906 au frecventat 2, Ioan și Vasile Demian, fiii lui Atanasiei Demian (*dosar Nr.47*).

Printr-o circulară adresată întregului „Clerulu Diecesanu” la 4 octombrie 1873, Mihail Pavel, episcopul Gerlei, îndeamnă preoții să cumpere „cărți școlastice” din tipografia diecesană pentru „prunci școlari”:

- Catehismu micu – 10 creițari
- Catehismu de mijloc – 25 creițari
- Istoria biblică Testamentului Vechiu – 40 creițari
- Abecedare – 22 de creițari
- Legendare – 40 creițari (*dosar Nr.39, fila 12*).

Scan gigi 0042-
școala din 1905

Prin protocolul luat în adunare senatului școlar din comuna Negreia, ținut la 10 noiembrie 1904, pentru alegerea „de învățătoriu și cantoru” dintre cei doi candidați, Ioan Roman fost învățător adjunct, calificat, în Devanya și Aurelia Rus, calificată la Preporandia din Blaj, fostă învățătoare în Micoslaca, comitetul Maros – Ujvar. Senatul școlar „alege unanim interimalu pre Domnișoara Aurelia Rus” cu obligația de aș ține cantor. Semnează Atanasie Demian coratolul școli și trei membri din senatul școlar: Ștefan Tămaș, Avram Pinte, Alexa Cadar și George Demian – jude comunal (*dosar Nr.46/1901-1905, fila 39*).

Pentru a justifica anul 1904, anul în care învățătoarea Aurelia Rus își va începe activitatea ca și învățătoare la Negria, vom anexa și următoarele documente: o cerere cu scris de mână, din 25 august 1904, prin care își anunța intenția de a concura pentru postul de învățătoare „ la școla comunală Negrei”, la care anexa „diplomă din care se vede progresul obținut la examenul de calificaciune”, și extrasul de botez. Un alt document este din 23 noiembrie 1904, emis de către Ioan Giorgiu, vicariu general episcopesc din Gherla, prin care se confirmă numirea învățătoarei Aurelia Rus la școala din Negreia.

Scan gigi 0068

Aurelia Rus, după unii cercetători, a fost prima învățătoare din Maramureș, originară, se pare, din părțile Brașovului.

În februarie 1900, Aurelia Rus face cunoștință cu Octavian Goga la o nuntă din Tohanul vechi, de lângă Brașov. Între cei doi se va înfiripa o frumoasă poveste de dragoste, vor purta corespondență până în februarie 1903, învățătoarea Aurelia Rus va

primi 51 de scrisori de la poet. La acea vreme Octavian Goga avea 19 ani, iar învățătoarea Aurelia Rus avea 18 ani.

În toamna anului 1901, Aurelia Rus intră în învățământ, fiind încadrată la școala primară din Feiurd (jud. Cluj).

În anul 1903, Aurelia Rus, în urma unor neînțelegeri familiale, cauzate de legăturile sentimentale ce le avea cu poetul, a intrat într-o mănăstire din Sibiu, unde a funcționat ca învățătoare până în toamna anului 1904. În timpul cât a trăit retrasă la Mănăstire, Goga a căutat-o, însă învățătoarea a refuzat să-l primească pe tânărul îndrăgostit. La stăruințele familiei, Aurelia Rus părăsește definitiv mănăstirea, iar din toamna anului 1904 este încadrată învățătoare în Negreia, unde a funcționat până în 1914, iar de atunci până în 1938, în Bontăieni când s-a pensionat.

Scan gigi
0064-0065

În sprijinul afirmațiilor că poetul a fost inspirat în poezia „Dăscălița”, de învățătoarea Aurelia Rus, vom rezuma mărturisirile compozitorului, inspectorului școlar Dariu Pop, care spune „în 1911, când era învățător în Șișești, aflase că Aurelia Rus purtase corespondență cu Octavian Goga, însă cu toate stăruințele depuse de dânsul, învățătoarea n-a vrut să-i arate această corespondență și n-a vrut să comunice referitor la relațiile pe care le-a avut cu Goga”. Dariu Pop mărturisește în continuare că doctorul Vasile Lucaciu – care era atunci preot în Șișești - spunea despre învățătoarea Aurelia Rus, că era o învățătoare model și că duce o viață morală exemplară. Dariu Pop mai afirma că despre învățătoarea Aurelia Rus se vorbea încă atunci (în 1911 că ea era „dăscălița”, cântată de Octavian Goga, fapt dovedit astăzi de corespondența păstrată de această învățătoare).

Aurelia Rus va ajunge învățătoare la Negreia datorită implicării lui Atanasie Demian, memorandistul, vremea respectivă acesta fiind membru ordinar al Astrei. Datorită cunoștințelor pe care le avea printre membri acestei asociații, dar și prin suportul financiar pe care îl avea la acea vreme a reușit să o aducă pe Aurelia Rus la Negreia.

La 1904 locuitorii din Negreia hotărâsc ridicarea unui edificiu școlar propriu, cu contribuție proprie, dar și cu ajutorul asociației de credit Perșeia din Chiuzbaia, care la propunerea părintelui Vasile Lucaciu va aloca 100 de coroane pentru construirea școlii (Acto Musei Porolissemis – volumul IX – Zalău, 1985, pg. 142).

Școala din lemn va fi terminată la 1905 și va dispune de o sală pentru școlari și două pentru locuința învățătorului.

Pe 19 iunie, la Negreia, va avea loc adunarea ordinară de primăvară a Reuniunii învățătorilor din distinct al protopopie Baia-Sprie, departamentul Sătmarului – Ugocea, cu următorul program :

1. La 8 ore participarea în corpore la liturghie
2. Deschiderea adunării
3. Cetirea și verificarea protocolului adunării precedente
4. Constatarea membrilor prezenți
5. Raportul referențiilor despre examenele școlare
6. Raportul casierului și bibliotecarului
7. Raportul prezidiului despre starea Reuniunii
8. Alegerea bibliotecarului filial
9. Cetirea Disertațiunii intitulată: „Cum se va pute cresce pruncul ca acela să devină membru viu a bisericii lui Dumnezeu” - Maria Mihașca.
10. Critica Disertațiunii
11. Propuneri curentuali și discutarea aceloră
12. Alegerea locului și timpului pentru următoarea adunare
13. Închiderea adunării

După Unirea Transilvaniei cu România, școala confesională din Negreia se va numi școală primară de stat și va funcționa cu clasele I-IV, astfel pe anul școlar 1927-1925 avem:

- în clasa I - 17 elevi
- în clasa a II-a - 10 elevi
- în clasa a III-a - 8 elevi
- în clasa a IV-a - 3 elevi

Existau și cursuri pentru adulți.

Obiecte de studiu:

- scrieri și exprimare gramaticale
- citirea
- matematica
- religia
- istoria
- caligrafia
- cântul
- desenul

Dintre învățătorii din acea perioadă îi amintim pe Isidor Bodea (1927-1929), Dumitrache Gheorghe (1930-1931), Dumitru Zaha (1932). Din delegația comitetului școlar pe anul 1929 făceau parte Cusco Avram și Pinte Gavril. Pentru absențe se plateau amenzi, o absență era 10 lei.

Există și o bibliotecă populară, prefectura expediind cărți în valoare de 200 lei având următoarele titluri: „Între frac și cojoc, Purgatoriul, Adevăr și dreptate, Visuri împlinite, Întuneric și lumină”.

Dintr-un raport adresat primpretorului, cu numărul 538 / 1935, ni se dau câteva informații despre școala din Negreia din acel an „situația școlară din punct de vedere material este cât se poate de rea, lipsă de material didactic, lipsă de bănci corespunzătoare, localul necesită reparații capitale, pentru a putea fi întrebunțat în viitor, acoperiți pereții cu tencuială și gard de jur împrejur”.

- 1) Numărul sălilor de învățământ – 1
- 2) Numărul învățătorilor – 1
- 3) Numărul elevilor înscriși – 49
- 4) Grădiniță nu exista (*Ds. Nr.13/1937 fila 3 – arhiva primăriei Șișești*).

Începutul înfloririi învățământului negreian, apare în preajma anului 1959, când vin la Negreia Demostenc și Margareta Pașcaniuc, care timp de 14 ani, pe lângă funcția

de învățători, au făcut pe sfătuitoarii sătenilor în toate demersurile pe care le făceau aceștia pentru îmbunătățirea condițiilor de viață. Astfel, pe parcursul anilor petrecuți aici și-au dedicat talentul, entuziasmul și competența cu devotament pentru educarea tinerelor vlăstare și bunăstarea localității, construind 2 școli și prima aducțiune de apă potabilă pentru jumătate din locuitorii satului.

Prima școală a fost dată în folosință în anul 1961 și dispune de o singură sală de clasă, direcțiune și locuință pentru învățători, are un număr de două posturi, cursurile desfășurându-se aternativ. Curtea școlii era frumos amenajată, având rondouri de flori, iar pe aleile din curte erau așezate din loc în loc bănci. Tot în curte exista un frumos panou de onoare a frunțașilor la învățătură.

Scan gigi 0051

Deși localul era nou, din cauza amplasării pe un teren unde existau alunecări de teren după aproximativ șase ani a început să prezinte pericol serios de prabușire. Astfel, pe 10 aprilie 1968, o echipă formată din specialiști de la D.S.A.D.C., un reprezentant al Inspectoratului școlar, directorul de centru Belbe Iuliu și directorul școlii Negreia, Pașcaniuc Demostene, au constatat că nu se mai poate continua desfășurarea cursurilor în această local. Fața de cele constatate se impune demolarea localului și construirea, în vara anului 1968, un nou local de școală pentru care s-a acordat suma de 50.000 lei. Având în vedere suma minimă de care dispuneau se impune recuperarea materialului din local, după demolare, mai ales tâmplăria și partea lemnoasă.

Scan gigi 0048

Directorul școlii împreună cu organele de stat au luat toate măsurile pentru urgentarea începerii lucrării și amplasării ei. Astfel, cu materialele repartizate de la inspectorat și prin munca voluntară prestată de localnici se începe construirea noii școli.

Noua școală s-a dat în folosință în toamna anului 1970 și dispune de două săli de clasă, direcțiune, sală pentru materiale și o locuință pentru învățători.

Și aici preocuparea domnului Pașcaniuc de a face „un adevărat colț de rai” n-a încetat să apară. În preajma școlii se înalță, și azi, brazi înalți, pomi fructiferi și dăinuie acel frumos parc.

Pentru meritele deosebite, în anul 1972, este instituit în funcția de inspector școlar, iar funcția de director este preluată de învățătoarea Timocea Lucreția, actualmente inspector școlar.

După plecarea acestora destinele școlii sunt lăsate pe seama altor dascăli care n-au încetat să ducă mai departe reputația acestei școli, menținând-o în topul celor mai frumoase școli cu clasele I-IV. Îi amintim pe viitorii directori de școală: Sitar Floare (1974-1980), Gheorghe Rus(1980-1990) și Demian Maria din 1990.

De remarcat este și faptul că învățământul negreian a avut parte de câteva perioade de stabilitate în ceea ce privește mișcarea personalului didactic. Astfel, în perioada anilor 1959-1973, se stabilește familia Pașcaniuc Demostene și Margareta, între anii 1976-1990 familia Rus Gheorghe și Elvira, iar după anul 1990 școala are două titulare localnice: Demian Maria și Muntean Margareta. Printre învățătorii acestei școli mai putem aminti: Gorun Lăcrămioara, Ionuțaș Maria, Șișeștean Iuliana, Vava Florin, Adorean Lavinia, Lacatiș Ileana.

Putem afirma că școala din Negreia a avut parte de dascăli minunați care, au demonstrat că pasiunea și competență, voință și peserverență puse în slujba învățământului, au dat rezultate deosebite. Aș aminti aici doar faptul că fiecare din dascălii acestor perioade au insuflat în sufletul copiilor dorința de a le continua nobila lor misiune de șlefuitori și formatori a sufletelor copiilor. Și nu este deloc de neglijat că o localitate cu aproximativ 500 de locuitori să se mândrească cu un număr mare de intelectuali.

Primul intelectual din Negreia a fost învățătorul Arinton Cherecheș, urmat de Cadar Gheorghe (profesor și primar Negrești), Pinte Gheorghe (în cadrul armatei), Pinte(Bușecan) Maria (educatoare), Goloman Mihai (inginer), Goloman (Covaci) Eufrosina (inginer), Demian Victor (Ofițer), Pricop (Pop) Ileana (inginer), Rotărescu Mihai (Inginer), Demian (Farcas) Sabina (educatoare), Pinte Gavril (actor), Făt (Demian) Maria (învățătoare), Făt (Muntean) Margareta (educatoare), Făt (Godja) Lucica (învățătoare), Făt (Mureșan) Ileana (învățătoare), Cadar (Coman) Mariana (învățătoare), Măgurean Gavril (preot), Demian Petru (inginer), Bud Cornel (inginer), Măgurean Crina (profesoară), Făt (Lacatiș) Ileana (învățătoare), Demian Natalia (jurnalist), Bud Camelia (educatoare).

Prima grădiniță se înființează în anul 1973 într-o sală din locuința învățătorului, având un singur post, porțile ei fiind deschise de localnica Demian (Farcas) Sabina, dar numai pentru o perioadă de 2 ani. Din 1975 și până în anul 1981 grădinița funcționează cu un număr de două posturi care își desfășoară activitatea alternativ.

Din cauza condițiilor vitrege de navetă și chirie, educatoarele titulare nu stau mai mult de 2-3 ani și, astfel în acea perioadă, preșcolari sunt instruiți de mai multe educatoare: Făt Valeria, Ciolte (Nechita) Văichița, Saroz Viruca, Argyelean Rodica, Mereuți Margareta, Bolog Mari, Borcutean Ana și Goloman Maria, Sălejan Rodica suplinitori.

Începând cu anul 1981 grădinița funcționează cu un singur post, se mută în sala pentru material didactic, având educatoare pe Demian Maria până în 1990 când ocupă funcția de învățător-director al școlii.

Din 1990 și până în prezent educatoare este Muntean Margareta. Grădinița funcționează în locuința pentru învățători deoarece aceasta se eliberează datorită transferului familiei Rus Gheorghe și Elvira la Șișești.

În prezent în școala noastră sunt două posturi de învățători în condițiile muncii simultane cu un număr de 34 elevi și un post de educatoare cu un număr de 20 preșcolari, care se bucură de condiții optime de instruire. Mă refer aici la asigurarea cadrelor didactice calificate, spațiu de școlarizare, mijloace. Avem o foarte bună colaborare cu Primăria, primar Gheorghe Bud și francezul Lotic Theotio care ne-au sprijinit în acțiunile noastre pentru modernizarea școlii noastre.

Selecți 10.05.55

Și nu pot să închei fără a reda primele rânduri din Cartea de Onoare a Scolii, rânduri așternute de Virgil Radulian, care în 1973 face o vizită școlii în calitate de Președinte C.N.O.P., adjunct al ministrului Educației și Învățământului.

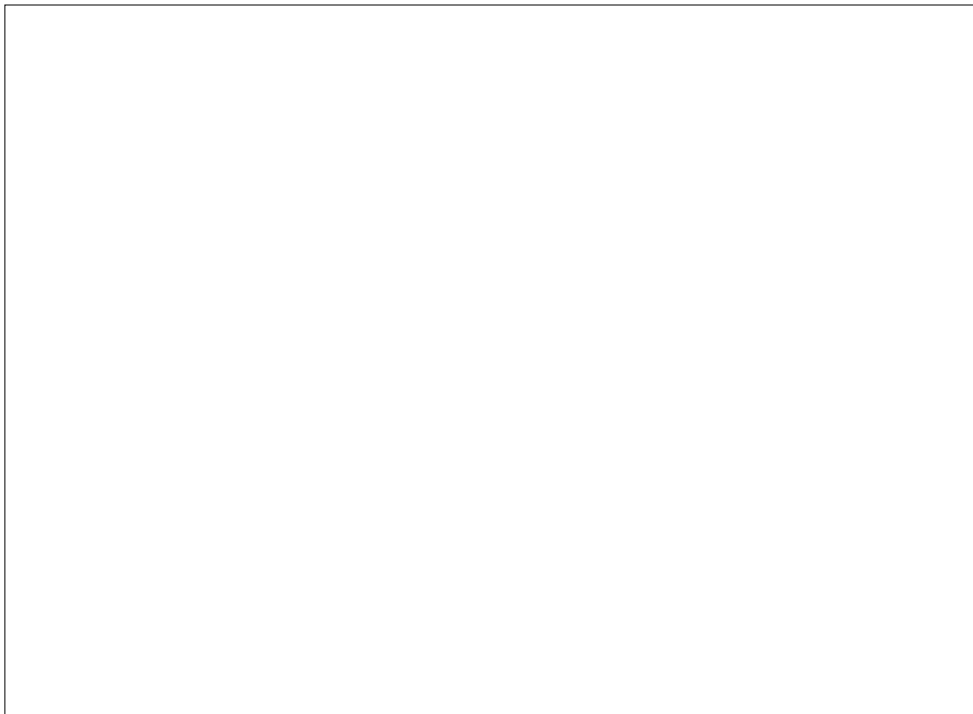
Sunt convinsă că dacă ar reveni pe meleagurile noastre în sufletul său ar reînvia aceleași sentimente.

„Am cunoscut la Negreia un fermecător colț de rai maramureșan în care înflorește omenia, devotamentul pentru ceea ce este demn, frumos și poetic în sufletul poporului nostru. Cinste vrednicilor dascăli care aprind în inima lor entuziasmul creației și a pasiunii în sufletele copiilor, dăruindu-le întreaga noblețe și generozitate, deschizându-le drumurile spre fericire, hărnicie și demnitate” (educatoarea Muntean Margareta).

La Negreia, trebuie să recunoaștem nu prea au existat manifestări culturale mai importante. La început aceste manifestări culturale au avut un caracter religios, mulți dintre locuitorii din Negreia au participat la manifestările pe care părintele Vasile Lucaciu le organiza la Șișești, în timpul cât a fost paroh acolo. Aceste manifestări au continuat și după moartea marelui patriot, organizate în cinstea comemorării lui, negreenii vor participa la toate aceste acțiuni până în prezent. În perioada interbelică a existat la școală o bibliotecă populară, cu un număr destul de redus de cărți. O înflorire a vieții culturale, la Negreia, va avea loc după anii 1955 când se va înființa un cor format din 20-30 de tineri (feciori și fete), sub conducerea învățătoarei Făt Florica. Vor participa la numeroase concursuri ajungând să câștige numeroase premii la faza zonală.

Scan gigi 0031-grup vocal mixt

Scan 0011 –grup vocal

VIII. BISERICA

Biserica și viața religioasă

Viața creștinească, la Negreia, nu a început odată cu existența bisericii celei vechi, construite la 1782 și consemnată în documente, deoarece credința, ca fenomen social, se dezvoltă cu mult înaintea existenței bisericii ca instituție. Nu am găsit informații cu privire la existența unei biserici construite înainte de 1782, dar existența unei vieți religioase ne este confirmată în lucrarea „Documente privind mișcarea lui Pintea” (1693-1703, Suzana și Avram Andea, 2003) din care rezultă că unul dintre haiducii lui Pintea, Iuon Orosz „a mers deseori la preotul român din moșia Negreia, acela era tăinuitorul și pe a cărui față o dusesse de nevestă și locuia la aceasta chiar și acum”. Această informație justifică desfășurarea unor activități cu caracter religios, și de ce nu, chiar și existența unei biserici și înainte de anul 1782.

Pop Dariu, inspector școlar în „Mărturii Strămoșești” atribuie însemnările de pe o Ucitelnică neidentificată, aparținând de Negreia, „în anul 1721, aceasta carte anume Ucitelna, este anume a lui Veres Toader din Cășeu dată de socru-său de Pinte Molomes-ter de la morile Gherlei, îi dată ginerele sau, lui Veres Toader din Cășeu, zestre și pomână să-i fie lui, cine va fi dintr-insul nime să n-aibă treaba spre dânsa, fără Veres Toader din Cășeu și feciorii lui și cine va fi dintr-insul. De acesta șciem zapis, să-i fie cu adevărat. Scris-am în Cășeu, protopop Ștefan. Anul lu-am scris mai sus”.

Dintr-o altă însemnare pe o carte bisericească veche se spune „Pe Octoihul tipărit de Popa Stoica Iacovici, în București la 1744: acestu Octoih l-am cumpărat eu, întru Hristos mult păcatos, Horgoș Vasile din Negheaiu, a lui Horgoș Luca fecior, frate cu popa Gheati, pântru 14 Florinți”.

Începând cu 1782 în Negreia exista biserica de lemn și va aparține de Episcopia Romano-catolică ruteană din Muncaci până în anul 1850, când se va înființa episcopia română greco-catolică de Gherla. În Schematismus-venerabilis creri graeci ritus catholicorum diocesis munkacsensis ano domini MDCCCX (1810), Negreia este menționată ca filie a parohiei Cetățele aparținând de protopopiatul Baia-Sprie, preot era Demeter Puskas.

Din 1829 și până în 1927 Negreia va aparține de parohia Șurdești, cu hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril. Preotul paroh din anul 1829 la Șurdești, deci

implicit și la Negreia, era Basilius Szilagyi.

În perioada când s-a construit biserica, populația, cu aproximație, era în jur de 150 de suflete. Biserica era construită din lemn, acoperită cu șindrilă, de dimensiuni reduse. Cu părere de rău nu deținem nici o imagine cu biserica veche (deși am făcut numeroase cercetări la Muzeul Județean și Arhivele Naționale Județene). Înainte de construirea bisericii celei noi (1930), episcopia de la Gherla își anunța intenția despre biserica cea veche „să o transportăm la reședința noastră pentru conservare, fiind un monument deosebit, indicat pentru conservare, fiind de tot mică”, printr-o circulară trimisă preotului paroh de la Șurdești, Virgil Șurani, în anul 1928. Nu știm ce s-a întâmplat, dar este regretabil că nu s-a putut reuși acest lucru. Se pare că o parte din materialul mai bun rezultat din demolarea vechii biserici, va fi preluat de administratorii firmei care a construit noua biserică.

Correspondența episcopiei de Muncaci, cu Protopopiatele din subordine, se făcea în limba latină. Din 1834 se va introduce și corespondența în limba maghiară, în paralel cu cea latina, până ce aceasta din urmă va fi înlăturată.

Poze NegreiA 047

În 1850 se va înființa episcopia unită de la Gherla, iar în 1856 prin Bula papală „AD apostolicom sedem”, se dispune ruperea de episcopia Greco-catolică ruteană de Muncaci a 94 de parohii române din Sătmar, Ugocea și Maramureș pentru a fi alipite episcopiei române unite din Gherla. Printre aceste parohii se număra și Șurdești cu fiiliile Negreia și Cetățele.

Scan cu cercuri: 0019

Printre măsurile impuse de episcopia de Gherla, parohiilor din dieceză, prin circularele trimise de episcopul Ioan Alexi, îndeamnă poporul să folosească limba română în toate ocaziile, muștrând pe cei ce nu se folosesc de acest drept legal. Dintr-o informare din anul 1857 cu privire la starea și moralitatea cantorilor din parohia Surdești, preotul paroh Teodor Szabo, viitorul protopop de Baia-Mare, se precizează: „Cantor la Negreia era Ioan Horgoș de 65 de ani și cantor de 32 de ani, era fiu de cantor, cu patru feciori și o fata, n-are studii absolvite” (Ds. Nr. 11/1856-1908, Arh Paroh greco-catolicdin Șurdești).

Începând cu anul 1870 până la 1902, cantor va fi Vasile Horgoș, fiul lui Ioan Horgoș. De la 1907 lui Petru Horgoș îi va urma fiul său Vasile Horgoș. A fost familia cu cea mai îndelungată continuitate în această funcție, se moștenește din tată în fiu. După niște calcule putem spune că membrii familiei Horgoș își exercitau această activitate încă înainte de anul 1800, având o continuitate până în prezent.

Prima vizită a unui înalt ierarh în Negreia, menționată într-un document, este cea a lui Ioan Pop, Protopop de Baia-Sprie și paroh în Tăuții de Jos, în anul 1866.

La înmormântarea lui George Demian, fratele memorandistului Atanasie, în 1918, va participa și protopopul de Baia-Sprie, Ioan Anca, alături de preotul paroh din Șurdești, Virgil Șurani, Iosif Demian care era preot în Firiza.

scan cu cercui: 0018,

Poze negreiA 041-mormintele cantorilor

Scan gigi nou 009

Începând cu anul 1929, odată cu înființarea parohiei Dănești, Negreia va aparține de această parohie până în prezent. Dintr-o adresă din 1928 cu nr. 4914, din partea episcopiei de Gherla, li se aduce la cunostință credicioșilor din Negreia posibilitatea zidirii unei noi biserici de piatră (*Ds. Nr. 39/1929, Protopop Greco-catolic Baia-Sprie*).

Construcția bisericii, și prin strădaniile lui Arinton Cherecheș născut în Negreia, care la vremea respectivă era directorul școlii de stat din Baia-Sprie, va fi încredințată

firmei Borl și Colesar, ultimul fiind inginer tehnic. Vom spicui câteva din clauzele contractului încheiat între cele două părți: Borl și Clesr din partea firmei, Ioan Anca protopop, Arinton Cherecheș, Cusco Avram și Pinte Gavrilă din partea beneficiarului, și anume credincioșii din Negreia. Pe lângă suma de 120.000

Scan cu cercuri: 001

lei datorată firmei pentru zidirea bisericii, comuna va trebui să cedeze și materialul lemnos din pădurile bisericii și a comunei, în suprafață de 10 iugăre, specifică „că se aprobează vinderea lemnului din pădurea bisericească de stejar și fag din chestiune, dar nu și teritoriul acelei păduri” (Ds. Nr. 39).

Printre alte obligații pe care le are comuna în contract mai figurează:

- > transportul și exploatarea pietrelor pentru fundații
- > transportul lemnului
- > confecționarea, arderea și transportul cărămizii la locul de zidire (cărămida va fi confecționată lângă cimitir)

Termenul de plată se va face în două rate: jumătate din bani când biserica „se pune sub acoperământ”, iar restul când se va putea da în folosință. O alta clauză se referă la „punerea la dispoziția antreprenorilor a materialului bun din biserica veche”. La această clauză s-au ridicat unele obiecții din partea episcopiei de Gherla precizându-se că atunci „când am fost în vizitație canonică, ni s-a părut în ce privește materialul și construcția bine conservată afară de acoperiș, așa încât ne-am ocupat cu gândul că după edificarea unei biserici noi să o transportăm la reședința noastră pentru conservare, fiind un monument deosebit, indicat pentru conservare, fiind de tot mica”.

Obligațiile ce revin firmei se referă la mai multe detalii de ordin tehnic:

- >termenul de finalizare a bisericii să fie luna iulie 1931

scan gigi nou 0008

—>clauza cea mai importantă ar fi cea privitoare la un „act de garanție în valoare de 50.000 lei deasupra la bancă, în posesiunea bisericii” (Ds. Nr. 39, File 10-11/1929, protop Greco-Catolic din Baia-Sprie).

Anul 1930 va aduce înființarea Eparhiei greco-catolice a Maramureșului prin Bula papală „SOLLEMNI CONVETIONE”, din 5 iunie. Sediul va fi fixat la Baia-Mare. Primul ei episcop a fost Dr. Alexandru Rusu.

Prin legea cu Nr. 358 din 1 decembrie 1948 se desființează confesiunea greco-catolică. Episcopii și o parte dintre preoții și călugării greco-catolice sunt închiși, vor fi supuși la umilință, chinuri și privațiuni de către autoritățile comuniste. Mulți dintre ei vor deceda în închisori, devenind martiri ai bisericii greco-catolice. Sacrificiul lor a stat la baza renașterii bisericii începând cu anul 1990.

Părintele paroh Avram Alexandru, împreună cu credincioșii săi din parohia Dănești și filia Negreia vor trece doar fictiv la ortodocșie, părintele practicând același ritual liturgic, greco-catolic, până la plecarea sa din parohie în anul 1985.

În timpul prigoanei comuniste, credincioșii din Negreia și-au păstrat credința, participând la slujbe religioase, construind răstigniri și renovând biserica.

Chiar din primele zile de după evenimentele din decembrie 1989, la Negreia, se va celebra Sfânta Liturghie de către preoți greco-catolici care au supraviețuit temnițelor comuniste: părintele Rața, dar și unii mai tineri, hirotoniți în clandestinitate, Man Mircea

și Albu Cristian. O parte dintre locuitorii din Negreia vor reînființa cultul greco-catolic, iar ceilalți vor rămâne ortodocși. Inițiatorii reînființării biserici greco-catolice la Negreia au fost Cadar Iosiv, Demian Ioan, împreună cu alte familii. Până în anul 1994 credincioșii ambelor culte vor merge la biserica de pe Dâmb, celebrându-se liturghia alternativ, două duminici ortodocșii și o duminică greco-catolicii. Începând cu mijlocul anului 1994 pe fondul unor neînțelegeri, credincioșii greco-catolici vor fi nevoiți să-și celebreze Sf. Liturghie sub cerul liber timp de câțiva ani.

Credincioșii ortodocși din Negreia, începând cu anul 1995, își vor înființa propria parohie, avându-l preot pe părintele Gros Augustin. Tot în acest an vor renova pictura din biserică. La sfințirea picturii va participa și episcopul Maramureșului și Sătmarului, Iustinian, însoțit de un întreg sobor de preoți. Pentru aceste merite, în semn de prețuire, părintelui Gros i se vor înmâna unele distincții bisericești, brâul și crucea. Cu părere de rău nu am reușit să obțin unele fotografii de la acest eveniment, deși am apelat la mai mulți credincioși, inclusiv la părintele Gros.

Scan gigi 0034

Prin decizia cu Nr. 337 din 23 iulie 1994 va deveni preot al parohiei greco-catolice Dănești cu filia Negreia, părintele Pop Grigore.

Preoți care au slujit la NEGREIA

Dintre preoții care au slujit la Negreia amintim:

Demeter Pușkaș – 1810, Basilius Szilagyi – 1829, Teodor Szabo – 1950

De la 1857 până în 1927 vor fi preoții din familia Șurani, Vasile și Virgil. Din 1930 va fi Ștefan Ilieș (1907-1992) până în 1945, începând cu acest an și până în 1948 (când i se va interzice să mai fie preot) va sluji la biserica de pe Valea Roșie.

În perioada 1945-1985 preot va fi Avram Alexandru (1919-1995), iar din 1985 până în 1990 (pentru credincioșii ortodocși până în 1992) preot va fi Conea Vasile.

Preotul Ștefan Ilieș s-a născut în anul 1907 la Baia-Sprie, fiind al 14-lea copil a lui Ștefan Ilieș și Pragai Francisca. Studiile primare le face la Baia-Sprie, liceul la Baia-Mare, teologia la Gherla în timpul episcopului Iuliu Hossu. După terminarea studiilor teologice a fost hirotonit la mănăstirea Moisei și repartizat la parohia nou înființată Dănești cu filiile Negreia și Bontăieni, în anul 1930.

S-a căsătorit în anul 1930 cu tânăra Margareta Negreia, născută în comuna Grind, județul Brașov care era învățătoare în Șurdești. Era ultima din cei cinci copii ai lui Iacob Negreia și Ana Urdea. Tatăl ei a murit când ea avea 3 ani, iar fratele mamei, Urdea Gheorghe – avocat la Copalnic Mănăștur, s-a ocupat de creșterea celor cinci copii.

Urdea Gheorghe a fost căsătorit cu Vilma Pop din familia Pop de Băsești. Avocat fiind, a asistat la procesul lui Vasile Lucaciu din Seghedin, a fost și prefect de Carei. A avut o fiică pe nume Mara, căsătorită cu Ilie Lazăr din Giulești –avocat, parlamentar, personalitate marcantă a P.N.Ț.. Ilie Lazăr a avut o fiică, Lia Lazăr, căsătorită cu Andrei Gherasim și au un băiat, Ionel Gherasim, stabilit la Cluj.

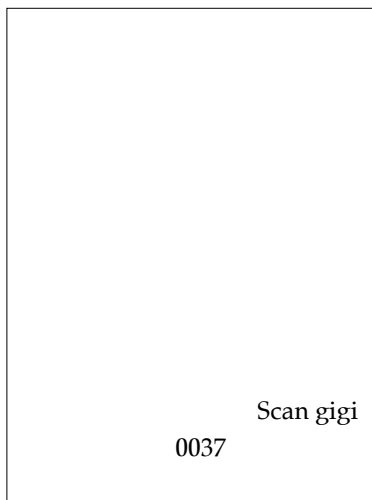
Tânăra Margareta Urdea a făcut școala primară la Grind, gimnaziul la Făgăraș, școala normală la Slatina. De acolo a venit în Baia-Sprie, la un frate stabilit aici care s-a înscris voluntar în armata română și care se pregătea să facă dreptul. Aici l-a întâlnit pe tânărul teolog Ștefan Ilieș cu care s-a căsătorit și au avut doi copii, Octavian Ilieș, profesor de biologie și Traian Ilieș, călugăr iezuit.

În timpul pastorației părintelui Ștefan Ilieș se va construi casa parohială și anexele. Pe perioada construcției vor locui la Șurdești.

Va sluji la Dănești până în anul 1945 când episcopul Alexandru Rusu îi va încredința parohia de pe Valea Roșie, în locul părintelui Țiplea, până în anul 1948 când va fi nevoit să renunțe la preoție în urma refuzului de a trece la ortodoxie. Din acel moment, pentru familia părintelui Ilieș, va urma o perioadă foarte grea. Va fi nevoit să schimbe mai multe locuri de muncă. A fost funcționar la Sfatul popular, la aprovizio-

nare de la spitalul TBC, la Agrofruct, iar în cele din urmă își va găsi un loc de muncă, la oficiul minelor, unde va funcționa până în anul 1963, când a ieșit la pensie. Se stinge din viață la 1 noiembrie 1992.

Preotul POP GRIGORE

Cu ocazia sfințirii sale ca preot, Lucian Mureșan, pe atunci episcopul Maramureșului și Sătmarului, îi adresa cuvintele „îndemnându-te în numele Veșnicului Arhiereu Isus Cristos, să porți grijă de Mântuirea sufletelor credincioșilor încredințați păstoririi Tale”. Părintele își va duce la îndeplinire îndemnul, sporindu-și numărul de credincioși din parohie.

Calității sale de preot zelos i se adaugă și cea de bun administrator. La Negreia va demara proiectul construirii unei noi biserici, în anul 1995, care se va finaliza în vara anului 2002, odată cu sfințirea acesteia. La Dănești va termina în 1997 biserica începută în anul 1992.

S-a născut în localitatea Mesteacăn, județul Maramureș, la 16 mai 1963, din părinții Ioan și Maria Pop, descendent după mamă, din nobila familie Hosu (al primului cardinal al românilor, episcopul Iuliu Hosu din ținutul Chioarului). Studiile primare le face în satul natal, iar gimnaziul la Valea Chioarului. Încă din ultimul an de liceu „prieten al securității”, a fost considerat un trădător de către orânduirea comunistă. Din 1983 frecventează capela „catacombă” a părintelui Marian Gheorghe din Baia-Mare, unde îl conoaște pe preotul Mesaroș Simion, dar și alți viitori preoți, care îl îndrumă spre a urma pregătirea în clandestinitate pentru a deveni preot greco-catolic. În 1985 se căsătorește cu Felicia Florian din Codru Butesei, iar din 1987 urmează pregătirea teologică clandestină pentru preoție. Începând cu anul 1990 va urma cursurile Institutului Teologic Alexandru Rusu din Baia-Mare, iar la 7 noiembrie va fi hirotonit preot, la liturgia săvârșită de către Mitropolitul Lucian Mureșan (pe atunci episcop), în fața Monumentului Ostașului Român, în parcul din Baia-Mare. Va primi în păstorire parohia Dănești, provizoriu, de sărbătoarea Sf. Nicolae, urmând să officieze aici până la numirea oficială din 26 iulie 1994, când i se va încredința și filia Negreia.

Scan 0008

„Satul Negreia așezat pe vârful unor coline ne introduce într-un spațiu aparte, ce te ajută să reflectezi asupra Creatorului care a creat toate. Peisajul de aici ce te conjoară vorbește despre atotștiința, atotputernicia și înțelepciunea divină, insuflându-ți o pace și o liniște aparte. Când auzeam numele satului Negreia încă de când eram mic, gândul mi se ducea la Cusco Maria o femeie din Negreia care adesea ne-a cercetat casa, a preotului Manu Emil din Boiereni, uneori fiind însoțită de alți credincioși sau nepoți ai dânzei. De aceste vizite ale dumnezeii îmi aduc aminte cu mult drag. Maria Cusco era o femeie cu frică de Dumnezeu care a cutreerat mult pe la diferiți preoți, biserici, mânăstiri asigurând o comuniune de trăire în Dumnezeu între membrii comunităților de creștini.

Negreia prin prisima omului religios poate fi privită ca o localitate cu oameni credincioși, sensibili la cele sfinte și la solicitările făcute de autoritățile bisericești de a participa la acțiuni de construcție, întreținere sau împodobire a locurilor și lucrurilor sacre.

De Negreia este legată și preoția sau activitatea mea de preot. În primul rând, Maria Cusco a avut un rol important în planul Lui Dumnezeu de a mă fi condus spre oameni care se ocupau cu cooptarea celor dornici de a deveni preoți (Pr. Rața Ioan, Pr. Mesaroș Simion, Pr. Alexandru Mesaroș). După hirotonirea mea ca preot, lucrarea divino-umană, am avut o legătură mai concretă cu acest colțișor de rai care este Negreia. În primul rând vreau să vă spun că de Negreia se leagă prima mea liturghie celebrată în mod public alături de părintele Avram care administra parohia la acea vreme. Cu acel prilej mi s-a oferit ocazia de a adresa primul meu cuvânt de învățătură credincioșilor. Din fericire, la acea vreme Sf. Liturghie s-a celebrat în biserica veche a comunității

greco-catolice, celebrându-se alternativ cu a comunității ortodoxe fără să fie vreo problemă. Mai dureros a fost faptul că după o vreme fiind invitat la Hramul Bisericii de Sf. Arhangheli Mihail și Gavril, fiind paroh în Baia-Sprie, am avut parte de o celebrare în aer liber pe un ger cumplit, deoarece din motive nu tocmai creștinești credincioșii greco-catolici au fost evacuați din propria biserică. Ajuși în stradă din propria biserică, credincioșii greco-catolici, sub păstorirea părintelui Pop Grigore, au fost nevoiți să-și construiască o biserică nouă care deși este plăcută, primitoare, rămâne totuși un semn al lipsei de iubire creștină dintre cele două comunități.

Între timp am mai participat la multe ceremonii în această localitate, prilej cu care am avut ocazia să cunosc această comunitate creștină cu multă trăire spirituală, cu respect față de cele sfinte, cu o devoțiune aparte față de Preacurata Fecioară Maria. Devoțiunea aceasta specială a făcut ca unul dintre hramul biserici să fie „Fecioară Maria de pe Carmel”. De asemenea, la intrarea în sat te întâmpină Grota cu statuia Preacuratei Fecioarei Maria de Lourde, ca semn al aceleași venerații.

Cred că punerea la punct a drumului către această localitate ar deschide noi perspective pentru comunitatea de aici și ar oferit posibilitatea pentru cât mai mulți vizitatori de a gusta din mirajul acestui colțișor de rai”.

Lect. Univ. Pr. Dr. Mircea Manu

Preot Paroh Baia-Sprie

Baia Sprie

08.07.2005

ÎNSEMNĂRI DE PE VECHI CĂRȚI BISERICEȘTI

Susan Andea și Avram Andea în lucrarea lor intitulată *Cartea românească veche din Transilvania în inventare bisericești*, consemnează existența în inventarul de la 5 iulie 1857, în biserica din Negreia, a următoarelor cărți:

APOSTOL, Iași, 1756;

EVANGHELIER, Râmnic, 1746;

LITURGHIE, Iași 1759;

MINEI RÂMNIC, 1752;

MOLITVELNIC, Râmnic 1747;

OCTOIH, București, 1709;

PENTICOSTAR, Blaj, 1768;

PSALTIRE, Râmnic, 1759;

TRIOD, Buda, 1815.

Aurel Socolan în teza de doctorat "Circulația cărți românești până la 1850 în județul Maramureș" ne dezvăluie câteva însemnări de pe anumite cărți bisericești, și anume:

MOLITVELNIC, Râmnic – 1747

„Această carte o au cumpăratu Horgașu Vasilie din Negreaiu pântru păcatele sale și o au datu în besereca Negreiuului să-i fie pomană lui și tătă-ne săi și mânesa Oniga și Ioană să fie în beserică pomană, până a fi cartea cine a o fura sau a o vinde pântru eu și eu să fie anatema an 1755 (mneața) noenvrie”.

EVANGHELIER, Râmnic - 1746

„Această sfântă Evanghelie au cumpărat robii lui D-zeu Todoruț și cu fecioru său Mihaiu, și o au datu în biserica în Negreiu pentru sufletu său și a soțului Nastasie și a feciorilor lui Mihaiu și Dumitru Flore și pentu cei vii și pentu cei morți pentru toți. Dumnezeu să-i pomenească întru împărăția sa. Amin. Aista carte o am datu robi lui Dumnezeu Todoruț și Mihaiu în beserica în Negreiu cui a îndrăzni de a vinde părți și sate, acela amu să fie afurisit și blăstămatu de Domnul Hristos întru părăția sfinței sale să nu-L primească ce la un locu cu Iuda și cu Arie necredinciosu și cu cari l-au vândut pre sfinția sa”.

„În zilele lui Ferdinand, împărat al Austriei, în anul 1848 de la luna lui aprilie multe și mari războaie s-au sculat în țara Austriei în părțile Hungariei și Transilvaniei, drept aieva sculându-se acei stricători de maiestate, unguri, asupra semenilor cu groaznice prădări prin foc și sânge vrând Hungaria și Transilvania a le învinge că de veci a lor să fie, ridicându-se cu mari gloate pă unguri, tot dea să fie voioși lor, Pop Ioan(...)”.

„Pe anul 1817 am fost foamete mare în lume, de au murit jumătate oamenii și să uscară oamenii de foame ca lemnele, de te temeai când îi vedeai, în zilele împăratului Franciscus au fost aceste minune. Scris-am eu, Scurt Indreiu de la Vima Mică, în luna lui iunie în 24 de zile”.

OCTOIH, Blaj -1760

„Această sfântă carte anume Octoihu o au cumpărat Pop Alexa din Moșea fătu și o au dat pomană în biserica Maschi și cine s-ar afla să o fure să fie afurisiți de trei sute de părinți sfinți, care au așezat sfintele Săboare ca să fie ca spurcatul Arie. Cu ade-

vărat fiind această carte a lui Pop Alexa, o au dat însuși dumialui în mine jupâne-său, lui Petrișor Ioan, preotul celui unit la hramul bisericii și aducerii în biserică ast fecioarei Maria Născătoare de Dumnezeu ca să rămâie întru sfântă biserică până unde or sfârși de a trăi.

Scris-am eu, Ilea Costa 1848 Hagymoș Ion.

În anul 1849 au fost sfintele Paști aprilie trei zile. Începutul anului bun dară primăvara cu răceală și între oameni răzmeriță și strănsuri de tabere și de multe părți ale țărilor austriece război”.

IX. EVOLUȚIA POPULAȚIEI

Negreia este și a fost o localitate mică neavând o populație numeroasă. Prima estimare a numărului locuitorilor este în anul 1688, când avea înscris în urbariul din respectivul an trei capi de familie care erau stabiliți de mai mulți ani împreună cu familiile lor și șase (adveni), adică șase familii venite din altă parte.

Prima statistică aflată într-un document este cea din anul 1857, în arhiva parohiei greco-catolice (Negreia era filie a Șurdeștiului), unde sunt consemnate 47 familii, cu 278 locuitori, dintre care 39 coloni, adică proprietari de casă și pământ, și opt dileri care aveau casă dar nu și pământ. În cea ce privește religia, toți locuitorii sunt greco-catolici, iar în cea ce privește naționalitatea toți sunt români (dosar Nr.9/1856-1888).

Tabelul cu evoluția populației:

Născuți	Morți	Total populație	An
6	9	286	1865
10	10	290	1870
12	15	291	1877
13	5	300	1881
13	11	319	1884
7	4	329	1887
21	11	364	1896
17	15	376	1900
17	13	396	1906

Înainte de izbucnirea primului război mondial numărul de locuitori din Negreia era de 445 de locuitori, din care opt izraeliți, iar ceilalți sunt români. Din punct de vedere al religiei, 430 sunt greco-catolici, șapte romano-catolici (din familiile Cusco), opt izraeliți.

La 1932 avem următoarea statistică:

- 369 de locuitori, din care cinci izraeliți, ceilalți sunt români

- pe confesiuni sunt: 318 greco-catolici, 44 romano - catolici și cinci izraeliți – este vorba de familia lui Iszrael Herman care avea în proprietate o cârciumă situată pe proprietatea lui Horgoș Iosif.

Din aceste ultime date se observă o scădere destul de semnificativă a populației. Acest lucru a fost cauzat de pierderilor suferite de către majoritatea localităților, în primul război mondial, de epidemiile de gripă spaniolă (în anul 1918 în Negreia au murit 12 persoane). Însă cauza principală a fost plecarea a 10 familii la Lucăceni, unde vor fi împrăștiate cu ocazia reformei din 1921 /1922.

Scan gigi nou
0007

Locuitorii satului Negreia din cele mai vechi timpuri au fost români, cu excepția venirii, în anul 1865, a două familii de slovaci (Cusco) care în timp s-au românizat.

În prezent numărul locuitorilor din Negreia este de 526 de persoane.

Se constată o scădere a populației, în special după anul 1998, când o mare parte a tinerilor pleacă la muncă în străinătate, dar și scăderea, putem spune alarmantă, a natalității. Au fost ani în care s-au născut doar unul sau doi copii. Aceste cauze ar putea conduce în perioada următoare reducerea numărului populației la jumătate.

X. OCUPAȚII

Prin așezarea sa în perimetrul Pădurii Negre, satul fiind înconjurat de păduri de fag și stejar, principala ocupație a locuitorilor, dar și sursă de venituri, a fost munca la pădure. Lemnul pădurilor din împrejurimile satelor a fost materia primă pentru făcutul cărbunilor. Se știe că la Negreia se făceau cărbuni din cele mai vechi timpuri și s-a menținut până prin anii 50-60. Odată cu mărirea suprafețelor defrișate și transformarea lor în pășuni și fânețe, va fi favorizată creșterea animalelor și, în primul rând, a vitelor, care va deveni una dintre principalele ocupații și surse de venituri până în zilele noastre.

De abia pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, unele suprafețe de teren defrișate, vor intra în circuitul agricol, și se vor cultiva, la început cu porumb, apoi și cu unele plante din categoria păioaselor (grâu, orz, săcară). Această întârziere a dezvoltării practicării unei agriculturi a fost cauzată în primul rând de pământul neprielnic, foarte pietros.

În perioada interbelică se vor mări suprafețele pentru practicarea agriculturii, prin defrișarea unor terenuri de tufișuri și prin curățarea de pietre.

Scan gigi 0016

Începând cu anii 1950-1960 suprafețe din ce în ce mai mari de terenuri neproductive, sunt transformate în adevărate livezi de meri și pruni, sau sunt folosite pentru cultivarea cerealelor. Acest lucru a fost posibil datorită munci „titanice” a locuitorilor, pentru că astfel de lucrări le făceau după ce se întorceau de la locul de muncă (majoritatea erau angajați la întreprinderile de stat, mină sau pădure)..

Alte poze 0027

Pentru ca un teren să intre în circuitul agricol trebuiau întreprinse mai multe lucrări care se executau în câteva etape. În primul rând se curăța terenul de spini și tufișuri. Se scoteau toate pietrele și se așezau la hotarul care delimita proprietățile (sunt adevărate garduri ce despart proprietățile), după care se scotea „polochim” și se așeza un strat de 15 – 20 cm, pe suprafața care a fost curățată. În primul an, primăvara se purta gunoi, se ara și se cultiva porumb, iar în următorii ani se folosea tehnica rotirii culturilor. De remarcat că toate aceste lucrări, până prin anii 80, se făceau manual. Cu toate vicisitudinile vieții (să nu uităm că toate acestea s-au întâmplat în anii regimului comunist, cu cote și impozite împovărătoare) printr-o muncă extraordinară, generația acelor ani a reușit să modifice vechea imagine a satului. Dintru-un sat de munte cu case mici, cu acoperișuri de paie, cu suprafețe mari de tufișuri, în decurs de câțiva ani au reușit să-și construiască case mai încăpătoare, iar din terenurile pline cu tufișuri și pietre, să le transforme în adevărate livezi de meri și pruni.

Poze negreia 043

Până la venirea la putere a regimului comunist, satele românești erau guvernate de un sistem social-economic închis, țăranii rezolvându-și aproape toate problemele, în primul rând cele de ordin economic, în cadrul comunității. De aceea aici, s-au stator-

Poze negreia 061

nicit legi nescrise, rânduiești care au rămas valabile până în zilele noastre. Cele mai multe se referă la proprietate. Există și au existat două forme de proprietate, cu regim juridic distinct, proprietatea comunitară și proprietatea privată.

Proprietatea comunitară este formată din următoarele componente:

- Pădure și pășune composesorală – erau folosite în comun din moși-strămoși, fără ca proprietarii lor să-și poată vinde părțile (iușurile) individual.

Composesoratul (pădurea) de la Negreia, în perioada interbelică, avea o suprafață de 208 iugăre, din care 155 în Ulmoasa Mare, 35 în Satul din Sus și restul în Leorghiuș (registru cadru – Primăria Șișești). Am avut onoarea, în calitate de consilier local, să ajut la reconstituirea și înființarea actualului composesorat.

- Pășune comunală era folosită de întreaga comunitate

În anul 1929 Negreia avea 196 iugăre de pășune.

Proprietatea privată

Referitor la proprietatea privată este de remarcat, respectul dintodeauna pentru aceasta. O veche rânduială păstrată de-a lungul anilor (în zilele noastre s-a pierdut) se referă la faptul că în perioada 26 octombrie - 23 aprilie, țarinile sunt deschise, se intră într-o suspendare temporară a proprietății individuale pe gospodării. În această perioadă animalele, indiferent de gospodărie pot să pască pe orice proprietate fără nici o restricție.

Începând cu 23 aprilie țarinile se închid și se revine la proprietatea individuală.

Un alt indiciu pentru punerea în practică a unei alte vechi rânduiești, pentru respectarea proprietății, este și punerea de ciuhe. Ciuha este, o creangă de copac sau un mic băț, este un semn prin care proprietarul atenționează asupra intențiilor unor consăteni care ar încerca să-și facă drumul pe proprietatea respectivă.

XI. OBICEIURI ȘI TRADIȚII

Costumul tradițional, la Negreia, în prezent este inexistent. Din păcate nu se mai poartă nici la sărbători. Îmbrăcămintea de altă dată era confecționată de mâna harnică a femeilor. Pentru bărbați portul tradițional era: izmene-cioareci, cămașă, cojoc de piele înflorat, gubă cu bdiț, iar în picioare aveau opinci, cei mai înstăriți purtau cizme, flăcăii purtau o traistă de lână, și o curea lată de piele.

Selecții 06

Femeile purtau: cămașă cu pumnușei, zadie pe cap, rochie sau catrință de lână.

Obiceiurile de nuntă, cu t'emători, drușt'e și staroste care umblau prin sat pentru chemarea la nuntă, au rămas amintiri frumoase pentru locuitorii din Negreia. Vom încerca să prezentăm în continuare câteva frânturi din obiceiurile de nuntă existente cu mulți ani în urmă. Invitarea oaspeților la nuntă se făcea prin intermediul unor t'emători și t'emătoare care „umblau a grăi”:

Scan gigi 0012

GRĂITUL - invitarea la nuntă

Aflăm pe Dumnezeu cu dumeavoastră
Mulțamu lui Dumnezeu și dumneavoastră
Că v-am aflat în pace și sănătat'e
Și d'e amu înaint'e vă lăsăm în pace și cu sănătat'e
Om grăi un cuvânt, două
Precum n'e săcad'e nouă
De-om ști cinste ne-a hi
Iar duneavoastră iertători de-ți hi
Cuvânt întâia oară
D'e la Maica Sfântă Preacurată
Și d'e la doisprăzăce sfinți apostoli
Și de la socrii cei mari

Gazda înterabă :

- Cine sânt socrii cei mari ?, iar t'imătorii spun numele socrilor

- Andrei și Znfira, având o fică
D' e la Dumnezeu rânduilită
Sara culcându-să
Dimineața sculându-să
Pă obraz spălându-să
Cătă răsărit întorcându-să
Și lui Dumnezeu rugându-să

După ruga ce s-a rugat
Dumnezeu i-a dat
După gându cea gând'it
Dumnezeu i-a rânduilit
Soț de căsătorie
Ca-ntr-un ceas bun și cu noroc să hie
S-au aflat că nu pot face
Nici o bucurie, nici o veselie
Fără dumneavoastră oameni d' e omenie
Vă poftim și pă dumneavoastră
Pă duminică la amniazăz
La un scaun d' e hod' ină
Și la mai multă voie bună
Ș'or hi și nișt' e mase aștenut' e
Șâ nișt' e pahare umplut' e
Șâ d' e acele or hi
Cât' e Dumnezeu le-a rânduili

Să nu gândiț că sânt' em nișt' e flori d' e pă rât
Șâ vă t' emăm cu urât
Că sânt' em două mlădițe de brad
Șâ vă t' emăm fort' e cu drag
Cu zad' i d' e mătasă
Cum poartă 'nălțata împărăt' easă
Cu struț d' e busuioc

Cum poartă 'nălțatu 'mpărat în clop
Să le dăie Dumnezeu cinste și noroc
Și dumnealorvoastră sănata'e
Placă-vă și iertați și viniți la nuntă

Culeasă de la Făt Elisabeta

scan gigi 0047

Luatul iertărilor

Mirele și mireasa, prin gura starostelui, se roagă de părinți să fie iertați dacă le-au greșit, le aduc mulțumiri pentru că i-au crescut și educat, le cer binecuvântarea creștinească.

Pentru MIREASĂ

Mult stimată adunare
Rog un pt'ic d'e ascultare

D'e vreo 2-3 cuvint'e
Că prea mult'e nu țiu mint'e
Astăzi d'e la această casă
Tânăra noastră mnireasă
D'e părinți să d'espărțășt'e
Și frumos mulțamn'ește'
Și naint'e să porn'ească
D'e la casa părint'ească
Vre pă min'e m-a ruga
D'e – un rămas bun a lua.
Să – ntoarce spre maică-sa
Și d'in gură că - i zicea:
Mamă dragă m – ai născut
M – ai iubit și m - ai crescut
Noapt'ea d'in somn t'e – ai sculat
Și pă brață m – ai purtat
M – ai purtat la sânul tău
M – ai ferit maică d'e rău
În viață cât am trăit
Pot'e t'e – am m – ai năcăjit
Eu t'e rog la mea plecre
Hai d'e – mi dă o sărutare
Și o bin'ecuvântare
Iară tu tăticul meu
Care m – ai ferit d'e rău
Și mucit și zî și nopt'e
Și muncit s – avem d'e tot'e
Mult pîntru min'e ai lucrat
La școlă m – ai purtat
Sfaturi bun'e că mni – ai dat
Eu t'e rog l – a mea plecarea
Hai d'e – mi dă o sărutare
Și o bin'ecuvântare.

Iară voi frățiori iubd'îți
Pîn' la min'e să ven'îți
Să bem un pahar cu d'in
Că astăzi ne d'espărțim
Un pahar cu d'in sau bere
Eu vă zîc la reved'ere
Și naint'e d'e plecare
Rog să – mi dați iertare
Și o bin'ecuvîntare
Unt'i, mătuși vecin'i, vecin'e
Treceți și voi pă la min'e
Verișori și verișor'e
Domnișori și domnișore
Treceți p-aici fiecare
Și – mi dați o sărutare
Și o bin'ecuvîntare
Iar voi dragilor bun'ici
Care m – aș crescut d'e mnici
Eu vă rog la a me plcare
Hai d'e – mi dați o sărutare
Și o bin'ecuvîntare.

Varianta II

Cinstiți nuntași, onorați nași mari
După cum scrie și – cart'e
Că – i bin'e a lua part'e
Când doi tineri se iubesc
Și ei se căsătoresc.
Penrtu aceasta vor lăsa
Fetele pe mama sa

Băieții pe tatăl său

C – așa a vrut bunul Dumnezeu.

Iar de – acum tinerii noștri vor porni pe un nou drum, drumul de căsătorie

Plânjă fică și sust'ină

Doru maicii la inimă

Mnireasă cununa ta

Staua-cui ș-a rujâna

D'e bărbat nu – i cut'eza.

Vai și d'e-a tali mărjele

Cum li purta tăt cu jele

Și cu mult'e vorbe răle.

Dar na-i cui băga d'e d'ină

Că nu t'e-ai măritat cu sâlă

Iar d'e acum dregă mnireasă

La bunul Dumnezeu t'e gând'ește

Și cu noi la Sfânta biserică porn'ește.

Ieți mnireasă ziua bună

D'e la mama ta cea bună,

D'e la iarba de sub prun ,

D'e la tatăl tău cel bun ,

D'e la frați d'e la surori,

D'e la grăd'ina cu flori,

D'e la veri și d'e la vere

D'e la părul ceal cu pere

D'e la struț d'e lămâiță

D'e la fet'i feciorite,

D'e la struț d'e busuioc

D'e la feciorii d'în joc

D'e la vecini și vecine

Cu care ai trăit bine

D'e-o fost bune d'e-o fost răle
Tu t'e-ai petrecu cu iele.
Astea toate să-mplin'iască
După leja creșt'inească
Iar acum cu tăt ce șt'im
Altceva nu mai pof'tim
Decât nu pahar cu d'in
La mnireasă să-i înt'in.
Iar d'e a hi și d'e horincă
Crecă nu ne-a hi nimnică
Să le-nt'in ca să trăiască
La mulți ani să veșnicească
Cu mnirele împreună
Doridu-le amândorura
Mult noroc și multă voie bună.

Iar acum dragi părinți dacă v-am greșit în viața copilărească, eu vă rog să-mi dați iertare și o bin'ecuvântare ca și bunul Dumnezeu să mă bin'ecuvint'eze

Pentru MIRE

Stimați oaspeți, cinstiți nuntași, onorați nași mari, tânărul nost mire, înait'e d'e plecare la sfânta taină a cunun'iei pentru a întemeia o familie, zîce așa prin gura me:

Dragi părinți mama, tată,
Surori și frat'e
Și voi n'eamuri adunat'e
Eu îm fața dumn'eavostă mă plec și mă smeresc
Și d'e creșt'ere eu frumos vă mulțumesc.
Că st'im cu toții
Că nu este copil
Care să se nască și să crească
La părinți să nu greșască.

D'e aceea în caret'ea sfântă așa scrie:
Că va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa
Și se va uni cu femeia sa trăind, muncind
Și ca un stup rod'ind.

Bumnul Dumn'ezău așa a lăsat:
Bărbatu cu femeia să nu să despărțască
În ciînste, în dragoste și ominie să trăiască
Copt'ii buni, frumoși și sănătoși să crească
Și la mulț ani să trăiască.
Iar amu înaint'e d'e plecare
Vă rog să-mi daț iertare
Și o bin'ecuvântare
Ca și bunul Dumn'ezău să mă bin'ecuvinteze.]

Când se vine de la cununie la intrare în sală:

Frunzuța verd'i d'e fag
Soacră mnică hai în prag
Hai de-ț vezi jânerile
Mândru-i ca un porumbel
Dar mă t'em c-a hi mișăl
Mândru-i tare ș'â-mbrăcat
Mă t'em că a hi blăstămat
Nu-ț cere să-i dai moșie
Nici un cec măcar d'e-o mnie

Măi mnire mândru gătat
Spun'em drept șă ad'evărat
D'e acasă când ai plecat
T'e ai gând'it bin'e c'e faci?
Când pășești în primi pași

Primi pași d'e căsnicie
Îi pășești pă veșnicie.

Astăzi rupi o floricea
Să grijășt'i bin'e d'e ea .
Părinții cât o grijât
O crescut și o-nflorit
Și d'eloc n-o veșt'ejît
Tu d'e nu-i șt'io cota
N-a creșt'e și s-a usca
Precum florile toamna
Când le ajunță bruma.

Dezlegatu mesei

Mult stimată adunare
Rog un pt'ic d'e ascultare
Că cuvântu n'e-ascultat
Nici în samă nu-i luat.
Azi n'e-am strâns in număr mare
La a mnirilor t'emare
N'eamuri ,pret'ini și vecini,
Vârșnici , tineri și bătrâni
Ce-am luat parte cu mândrie
La această taină d'e căsătorie
Că mnirile venind în lume
Prin taină d'e bot'ejun'e
Ș-o ales a lui mnireasă
D'între toat'e mai frumoasă
Ș-o jurat ei pă vecie
Azi în sfânta cunun'ie.
D'e- acum vor purta un nume
V-or avea o soartă-n lume

Să-nc'epem cu mnirele
Doamne ținei zilele
Și mnireasa-i ca ș-o floare
Harnică-i și muncitoare
Socru mnic și socru mare
Îl cunoașt'eț fiecare
Unu meri și altu vin'e
Nunta ca să margă bin'e
Fac o nuntă c-an poveste
Nici a fost nici nu mai este.
Da-i frumos aici la noi
Patru nași lângă mniroi
Nănașă n-ai ce spune
C-ai fuji cu ei în lume.

Iar cum zice o vorbă d'in bătrân'i
Ce-i lăsată la român'i mai întâi tăt lucrul tău
Să-l începi cu Dumnezeu
Să-ncepem cum se spun'e
Mai întâi c-o rugăciune
Să-ncpem c-așă-i frumos
Mai întâi cu Tatăl nost.

Se spune rugăciunea, după care:

Doamn'e Isuse Hristoase
Caută d'in sfânt lăcașul tău
Și bin'ecuvântă casa, masa
Mâncărurile și băutura.
Bin'ecuvântă și nunta aceasta
Precum ai bin'ecuvântat
Și nunta d'in Cana Galilei

Ș-ai făcut d'în apă vin

Și le-a fost la toți d'e plin

Că Sfânt este Dumnezeul nostru

Totdeauna, acum și-nveceii vecilor. Amin.

(culese de la Demian Silviu care a starosit la multe nunți în Negreia)

Alte poze 0024

ORAȚIE LA NUNTĂ

T'emătoarea

Cinstotă adunare mare,

V-aș ruga de ascultare,

Îți fa bine și ierta,

Până la mireas'o-i înt'ina.

Mireasă, mi-ai poruncit,

Pă frunză de măr gutui,
Ca la nunta ta să vin.
Ieu frumos m-am pregătit,
Și la nunta ta am venit,
Am venit ca să-ți înt'in
C-un pahar galben de d'in
Să trăiești mnireasă dragă,
Îai înt'in cu'această uiagă,
Horinca-i în sticlă nouă,
Să o bem noi amândouă.
Parim' că ești necăjită.
Horinca-i în sticlă verde,
Tu t'e d'espărțești de fete.
Și t'e duci între neveste.

Nu hi mnireasă supărată,
Dumnezeu aș'o lăsat,
Pe pământ să crească flori,
Noi să mergem de nurori.
Mnireasă păruțul tău,
L-a pus popa sub haitău,
Și sub zad'e mohorâtă,
Și ț'a hi lumea urâtă.
D'e te-ai fi lăsat ca mine,
Cu părul sub t'eptine
Și sub zad'e de mătasă,
Îți era lumea aleasă.

Tu mnireasă ce-ai gândit,
D'e portul ți l-ai cernit?
Portul tău cel alb, fet'esc,
Pe port verd'e nevestesc,
D'e d'eparte-i videros

D'e aproape-i lăcrămos,
Că n'i mnirele frumos.
Dar nu-i tare lăcrămoasă
Că și mnireasa-i frumoasă.
Ieu îți spun mnireasă zău,
Nu cred că nu-ț pare rău
Când ieși din odorul tău,
Și din casa mâneta,
Cu ea altu nu-i cina,
Nici cu tată-tău la masă,
Că pleci din această casă.
Mergi pă mâna altuia,
Nu ț'a hi ca la măta.
D'e ț'iar purta cu căruța,
Nu ț'ar hi ca la măicuța.
Câte răle t'or mânca,
Nu l-i spune la măta,
L-i spune la soacră-ta.
Cu soacră-ta mai puține,
Dacă vrei să o duci de bine.

Trebuie ca să pornești,
D'e părinți t'e despărțești.

T'e-ntoarce către părinți,
Le zi cu lacrimi fierbinți,
Mamă bună, tată bun,
Ieu mă duc, vă las acum.
Ieu mă duc, v-oi face larg,
La ușă când îț intra,
La masă când îț cina,
La ușă când îț ieși,
La masă când îț prânză.

Ș'oi pune picioru-n scară,
Ș'oi pleca în altă țară,
Păstă văi și păstă munți,
La părinți necunoscuși.
Rându'acolu nu l-i ști,
Râd'or și ti-or ocără,
Rându'acolo nu-l ști bine,
Râd'or și Ț'a hi rușine.
Măieran crescut în cruce,
Cu străini îi greu a duce,
De le-ai purta măru'n sân
Nu le-ai fa voia deplin.
De le-ai duce dealu'n sat,
Tot n-ar zâce c-ai licrat

Ia-ți mnireas-o tămâiță,
Răsădești-o-n grădiniță
Ud-o și o lasă-npace,
Și vezi ce floare să face.
Floare albă,nu-i mai hi,
Soacră-ta nu ti-a iubi.

Unde dracu-ai mai văzut,
Tămâiță-n floare albă
Șâ noră la soacră dragă?
Numai floare mohorâtă,
Noră la soacră urâtă

Tu mnireasă , mniresucă,
Cununița ta cea albă,
Să nu-ți hie așă dragă,
Că-i împetită mărunțal,
Și-i purta-o puțânel.

Două zile ,două nopți,
Și altu nu o mai porți.
Două zâle și o noapte,
Și altu până la moarte.

Busuioc și viorele,
Văd mnireasă că țâ jale,
După preținile tale
Tinere și frumoșele,
Astăzi te desparți de iele
Dar cât ești de supărată,
Vreau să mă săruți odată,
Că și iote-aș săruta,
Dar mă doare inima,
Că văd cum trece viața,
Ieri ieram două copile,
Ș-am ajuns la despărțire,
Traiul nostru fericit,
De astăzi' ni s-a sfârșit.

Aista pahan galbân,
Amândoua-l folosim,
Dăm mâna, ne d'iespățâm.
Noi așa ne d'iespățâm,
Că iară să ne-ntâlnim,
Și tăt bine să trăim.

Amu stai în brață dalbe,
Îmbrăcată-n hane albe,
Omenii la noi să uită,
Pleacă-te și mă sărută.

Să trăiești nănașă mare,

Te rog , scoală-te-mp'cioare,
Să văd câtu ești de mare,
Că de când tăt nănașești,
A-i avut vreme să crești,
Că amu vre-o doi ,trei ani,
Abd'e t'e videi de scai
Amu ești bugăt de mare,
C-ai ajuns nănașă mare.
Nănașă cu mânici crețe,
Bine-ț șade la ospetă,
Că de când umblii la tăți,
Țâ plin satul de n'iepoți.
Că de când umbli la tâte,
Țâ plin satul de n'iepoate.

Nănașă cu otii verzi,
Sș cununi și să botezi,
Să mă cununi și pe mine,
De m-a lua oricine.
Nănașă ,de nu ti supăra,
Peste masă m-oi pleca,
Mâna cu nănaș' oi da,
Și l-oi întrba frumos,
Ca să-mi spuie bucuros,
Dac-am întinat frumos.

Mnirile mni-a tras cu-n ot'i,
Că i-am înt'inat frumos,
Mnireasa o zâs că-i bine
Nănașa o răs de mine.

De tăți nu poci asculta,

Că rău vreți a mă purta,
Pân-amu cât ma-ți purtat,
Un păpuc tăt mni l-am spart,
Până mă duc înapoi,
Mnii-oi sparjă p-amândoi.

Foaie verde lămâiță,
Porunciț la socăciță
Să ne-aducă pt'isăliță și haluști
S-astupăm gura la drușt'i,
S-o oală mare de poame
Că nu poc'i hori de foame.

Io la mnire-i dau de d'ină
Poat'e nu le-o dat de c'ină.

Socăc'iță vino-n-coace
Ce-ai făcut mnire nu-mi place
Colacii i-ai copt în șură,
Tăț mni să leagă de gură,
Mâncările nu-s undate ,
Nici îs fripte,nici sărate.
Nici îs fripte nici desfripte,
C'ia mni le-ai pus înainte,
Găina care-i la nuntă,
Mai bine trebe ținută,
Tăt cu grâu din cel ales,
Nu cu pleavă de ovăs,
Tăt cu grâu de primăvară,
Nu cu pleavă de săcara.

Că nănașa-i frumușă,
Nu mănâncă carne ră,

Să cunoaște pă obraz ,
Că trăiește cu vinars,
Să cunoaște pe făptură
Că trăiește cu friptură.

Aista pahar l-oi be,
Știu că n-oi muri de ie,
Că hrinca nu-i cu câlț,
Ca să stăie între dinți,
Nici cu ptietri mârunțele,
Să steie între măsele.

Cuvinte ar hi mai multe,
Dar ieu nu le știu răspunde,
Că la școală n-am umblat,
Părinții nu m-o-nvățat,
Îț fa bine șâ-ț ierta.

Să trăiești staroste mare,
Îț întin și dumitale.
De-ntinat oi întina,
Păharul nu țâ l-oi da,
Până ce nu mni juca,
De la ușă pă'n la șpori
Să mă-nvârț de două ori
Dacă nu de nouă ori.
Așa să mă-nvârț de tare
Bumdii di pă t'iept să-mi sară
Bumdii și bumbuștile,
Să se mire druștile
Și de nu mi ști juca,
Ce rușine te-a mânca
Că ț-or zăcea moș bătrân

Te-ai băgat, nu iești stăpân,
Șă ț-or zăcia moș cu barbă
Te-ai băgat, nu iești de treabă.
Săracu starostile,
Nu ști cum s-ar d'epărta,
Să nu-i cate'a mă juca,
Vre să facă de rușâne,
O copilă ca șă mine.

Taroste cu păru creț,
Ce te țâ-i așă măreț.
Pune-n păhar băutură,
Nu mai fa atâta gură,
Te rog, păru-ț netezăște,
Cu mine frumos vorbește,
Că și ieu l-am netezât,
Și tăt frumos ț-am vorbit.
Ciudă-mni și mni urât,
Că pe târzău a-i vinit,
Ai vinit pă la ujână,
Ca dup-o fată bătrână.
Să fi vinit, diminucioară,
Ca dup-o fată fecioară.
Șă dac-ai întârziat,
Pă obraz nu te-ai spălat,
Ai vinit bujăt de somn,
Șă te vede-atâta om.
Țâne minte ce ț-am spus,
Nu te tăt uita în sus,
Nu dac'om ieșă afară,

Staroste

Să ne dăm în vorbă iară.
Nu e drept , hăi vorbitoare,
Tăt ce-ai zâs îs vorbe goale.
Io m-am spălat în covată,
Nu șt'iu orbă ieșt' i or' bată,
Că din păhar tăt sordești,
Șâ nu ști ce povestești,
Șâ vrei să mă ocărăști.
Șâ te țai că iești gătată
Cu rot'ia nespălată,
Că de când o-ai cumpărat ,
Niciodat' nu o-ai spălat,
Până nu s-a sfârticat.
Șâ pă cap nu te-ai lăut,
Că teptine n-ai avut,
Că banii tu i-ai băut,
Că doamne bine ț-o plăcut.
Încălțată cu păpuci,
Șâ la nas tătă iești mucii.
Șâ la gură mnicăciori,
Șâ te sărută feciori,
Dacă-i prost șâ nu să uită,
Că pă cine o sărută,
Nu să uită el p'ân casă,
Sărută pă ce mucoasă,
Io bătrân,nu ca șâ el,
Nu te-aș sărita defel.

T'emătoarea

Cinstită adunare, mare,
V-aș ruga de ascultare,
Pă staroste îl las aci,
Că n-am cu cine vorbi,
Că stă cu gura căscată,
Gândiești că-i găina bată,
Șa nu ști vorbi c' o fată.
Frunză verde busuioc,
Să trăiți s-aveți noroc,
Frunză verde, nintă creață,
Să trăiți s-aveți viață.

*Culeasă de la SABINA PINTEA
care le-a învățat de la bunicul ei TĂMAȘ NISTOR –staroste*

Obiceiuri de iarnă

O dată cu începerea postului încep și repetițiile pentru Crăciun, în rândul tinerilor care vor umbla la colindat, cu irodul, viflaimul, steaua.

Irodul are șapte personaje: Irod, Ofițer, Craiul Gașpar, Melhior și Baltazar, Îngerul și Pruncul. Irodul este o adevărată piesă folclorică în care se povestește despre călătoriile celor trei magi în căutarea pruncului Isus și interogatoriul la care sunt supuși de către Irod. La Negreia, această șcenetă a fost prezentată de tineri în seara de Crăciun, din casă în casă, iar în ziua de Crăciun după terminarea Sfintei Liturghii.

IRODUL

Irod Ofițer!

Ofițer Poruncă prea înalte împărate

Irod Ce veste de rău sau de bine pot să aflu acum de la tine ?

Ofițer Pe străzi și pe cărări sunt trei oameni străini.

Irod Ce sunt, ce vestesc și-ncotro călătoresc?

Ofițer Sunt călări pe cai, filozofi și crai, vin din partea răsăritului și
placă-n partea
Nazaretului să se-nchine lui Isus ce se numește Mesia

Irod Să-mi aduci pe acești trei ca să vorbesc eu cu ei !

Ofițer Am înțeles prea-nalte împărate.

Colinda O Iroade împărate
Te-ai umplut de răutate
De zărnecia lumească
Și zăvestenia domnescă

Craiul Gașpar

Cinste ne este prea mare

Să ne-nfățișăm împărăției tale

Irod O voi năluci pământești
 Cu chipuri crăiești
 Pe la noi ce căutați
 Și ați venit ca să călcați
 Cu a voastră îndrăznire
 Puternica mea stăpânire?

C. Gașpar

Ține doamne preavestite
Multe zile fericite
Privind și-a noastre veșminte
Ți-ai putea aduce-aminte
C-avem oaste-mpărătească
Cu a ta să se-ntâlnească
Iar în loc de oaste mare
Am plecat ca fiecare
Dup-o sfântă arătare.

Irod Pri Ierusalim umblați
 Și pe cine căutați?

C. Gașpar

Suntem trei crai călători
Ca și frații iubitori
Văi, colinele umblând
Pretutindenea-ntrebând
Unde s-a născut zicând
Un nou împărat pe pamânt.
Iar niște ostași de-ai tăi
Foarte răpitori și răi
Sub poruncă ne-au supus
Și-n fața ta ne-au adus.

Irod V-aș mulțumi ca la frați
 Dac-ați vrea să m-ascultați
 Care de unde veniți
 Și-ncotro călătoriți
 Pe nume cum vă numiți
 Dar tu ce crai mare ești ?

Craiul Melchior

Eu sunt craiul Melchior
De la răsărit de cer
Din proroci citind
Că ni s-a naște curând
Un mare împărat pe pământ
Am plecat ca să-l găsec
Să-i duc daruri să-i slujesc
Să merg să mă-nchin și eu
Ca unuia Dumnezeu.

Irod Pasă ,pasă la-mpăratul
 C-am să-i retez eu capul

Alte poze 0023

Cu ploșul înfiorător
Și la soare sclipitor
Care să să te-nfioreze
Capul său să îl retez.
Dar tu ce crai mare ești ?

Craiul Baltazar

Eu sunt craiul Baltazar
Din Persia am plecat
Dup-o stea ce m-i s-a arătat
Din proroci citind
Că se v-a naște curând
Un mare împărat pe pamânt.
Am plecat ca să-l gălesc
Să-i daruri, să-i slujesc
Să merg să mă-nchin și eu
Ca unuia Dumnezeu.

Irod

Pasă ,pasă la-mpăratul
C-am să-i retez eu capul
Cu ploșul înfiorător
Și la soare sclipitor
Care să să te-nfioreze
Capul său să îl retez.
Dar tu care te uiți rău
Privind la scaunul meu
Îți este rândul să vorbești
Spune-mi ce crai mare ești?

Craiul Gașpar

O, Iroade împărate, ai vrea să le aflii toate acestea de la mine?

Irod

Negreșit și de la tine.

Craiul Gașpar

De mă vei lua cu-asprime

Nimic n-o să afli de la mine
Blând dacă te vei purta

Irod Atunci fie voaia ta.

Craiul Gașpar

Sunt 40 de ani și mai bine
De când mă numesc ca tine
Crai și filozof, să știi
Fecior de domn să mă ții
De domn ți de-mpărat
Cu coroană-ncoronat

Irod De domn și de-mpărat
Cu coroană-ncoronat?
Atunci ce umblați prin țări străine
Făr' de oaste pe la mine?

Craiul Gașpar

Ieremia ne-a trimis
Din scriptură am înțeles
Că ni se va naște curând
Un mare împărat pe pământ.
Am plecat ca să-l găsesc
Să-i duc daruri să-i slujesc
Să merg să mă-nchin și eu
Ca unuia Dumnezeu.

Irod Ieremia și scriptura?
Dar tu de unde le știi?

Craiul Gașpar

Din știința lui Varlam
Strămoșii lui Avram.

Irod Și ce spunea că va fi?

Craiul Gașpar

Ce va fi se va-mplinii
Din Iacob se va ivi
Ca o stea va străluci.
Unul din izdraelieni
Să zdrobească capul
Puternicilor viteni.

Irod

Dar cine va cuteza
Unul din izdraeliteni
Să zdrobească capul
Puternicilor mei viteni?

Craiul Gașpar

Dânsul, domnul domnilor
Împăratul ,împăraților
Va veni și va putea
Capul de vi l-a sfărma.
Nu cumva ești și tu oare
Din viteni un boier mare?

Irod

Ba așa precum grăiești
Spune ce crai mare ești?

Craiul Gașpar

Eu țin crăile străine
Împărăția Arabiei
Craiul Gașpar mă numesc,
Ca și-un crai vorbesc
Dar tu nu-nvrednicești
Să-mi spui ce crai mare ești?

Irod

Răi barbari din răsărit
Voi de asta mi-ați venit
Ca prin astfel de cuvinte
Să ispitiți un părinte

Numele meu când se aude
Pasărea în cer de ascunde
Eu sunt Irod, împărat
Pe cal am încășecat
În Viflaim când am intrat
Paloșul-n mână-am luat
Din picior când am dat
Pământul s-a cutremurat
Apele s-au tulburat
14.000 de copii am tăiat
De la doi ani și în jos
Împrună cu Cristos
Voi acum ce tot umblați
La El ca să vă-nchinați
Uitați noul împărat
Paloșul meu încruntat

Craii Melchior

Astronome Baltazare
Varsă din cer foc și zare
Ca palatul lui să ardă
În Cristos și el să creadă
Să vedem că se botează

Craii Baltazar

Vrăjitorii toți se-nchină
La o stea ce dă lumină
Numai tu măi Idolate
Ticălosule-mpărate
Cu-ale tale lungi păcate
Și fărădelegile toate
Nu te temi că te vor bate?
Poruncim planetelor

Mai ales cometelor
Domnia-ți va pusti
Palatu-ți va pârjoli
Praf și pulbere va fi.

Irod

Răi barbari din răsărit
Voi de asta mi-ați venit
Ca prin astfel de cuvinte
Să ispitiți un părinte
Voi așa mă defăimați,
Deloc nu vă rușinați
De pedeapsă nu visați?
Că eu pot să dau porunci
Ca să fiți supuși la munci

Craiul Gașpar

O! Iroade preavestite
Nu ne vorbi de ispite
Nu ne vorbi de porunci
Că să fim supuși la munci.
Că de-om fi la vitejie
Avem și noi o urgie
Avem săbii de oțel
Și te-om tăia mărunțel

Irod Ofițer!

Ofițer Poruncă prea-nalte împărate?

Irod Să-mi iei pe-acești trei magi
 Și-n temniță să mi bagi
 Și acolo să mi tii
 Până vor pieri de vii

Ofițer Am înțeles prea-nalte împărate.

Craiul Gașpar

O cerescule părinte
Care-n cer ai locuință
Cum de ai așa răbdare
Pentru un cutezător mare
Om fără de socotință
Și unplut de necredință
Dă doamne peste împărăția lui
Trăsnet,catran, smoală, pucioasă
În hristos și el să creadă
Să vedem că se botează
Ciumă ,râie,8 ani de el să știe
Și nimic să nu-l lecuiască
Decât legea creștinească

Irod Fraților să-mi dați iertare
C-am fost într-o tulburare
Acum în cugete curate
Vă dau și vouă dreptate.
Acum mergeți și-l aflați
Și veniți să mă-ștințați
Să merg să mă-nchin și eu
Ca unuia Dumnezeu

Craiul Melchior

O Iroade împărate
Noi nu credem că se poate
Să ai inimă curată
Să te-ntorci și tu vreodată

Irod Acum mergeți și-l aflați
Și veniți să mă-ștințați
Să merg să mă-nchin și eu
Ca unuia Dumnezeu

Craiul Gașpar

În zadar tu o viclenești
Trei fețe de crai să amăgești
Tu umblii cu lingușeli
Trei fețe de crai să-nșeli.

Colindă Craii după ce-au plecat

Steaua li s-a arătat
Și-au mers până ce au stătut
Unde-a fost pruncul născut
Cu daruri s-au închinat
Ca la un mare-mpărat.

Îngerul Fraților eu de Tatăl sunt trimis

Ca să vă vestesc prin vis
Înapoi când vă-nturnați
Veste lui Irod nu-i dați
Căci Irodul cel fălos
Vrea să-l taie pe Hristos

Colindă Craii după ce-au plecat

Pe altă cale-au-nturnat
După cum le-a fost și zis
Îngerul noaptea prin vis

Colindă O cerescule părinte

Primește-ale noastre cinste
Te rugăm ca să primești
De la noi daruri cerești
Aur, smirnă și tămâie
De pomenire să fie
La tot globul pământesc
Și poporul creștinesc

Irod Ofițer!

Ofițer Poruncă prea înalte împărate!

Irod Acum pleci la căutat
 Dupo-n prunc nevinovat
 Care gura la minciună n-a întrebuițat

Ofițer Am înțeles prea înalte împărate!

Irod O tu prunc nevinovat
 Care gura la minciună n-a întrebuițat
 De-mi ascunzi mie ceva
 Paloșul meu încrunțat
 Din sângele tău va gusta

Pruncul Știu multe și de toate
 Prea înalte împărate

Irod Din cine se va naște?

Runcul Din fecioara Maria

Irod Și câți ani va trăi pe pământ?

Pruncul 33 de ani, iar de la 30de ani
 De Ioan Botezătorul se va boteza
 Lumea de păcate o va curăța

Irode Voitori de bine va avea?

Pruncul Va avea!

Irod Pe cine?

Pruncul Pe cei 4 evangheliști

Irod Care sunt cei patru evangheliști?

Pruncul Matei, Marcu, Luca și Ioan

Irod Voitori de rău va avea?

Pruncul Va avea

Irod Pe cine?

Pruncul Mai întâi pe tine, al doilea pe
Cărturari și farisei

Irod Deci și eu sunt unul dintre aceștia
Și acesta îl vor vătăma pe Mesia cu ceva?

Pruncul La Cezar îl va pironi,
Pe crucea înaltă îl vor răstigni.

Irod Și va sata el acolo mult spânzurat
Pe crucea-naltă de-mpărat?

Pruncul Nu că Iosif și cu Nicodim
Frumos trupul lui Hristos îl vor da jos,
În jolj alb îl vor înfășura,
În mormânt nou îl vor așeza
Cu piatră îl vor pecetlui
Cu ostașii îl vor păzi

Irod Și va sta mult acolo stătător
Ca un muritor?

Pruncul Nu că la trei zile va învia
Și la cer se va-nălța
De-a dreapta Tatălui va sta
Vii și morți va judeca
Iar marea împărăția Sa
În veci sfârșit nu va avea

Irod Ba va avea

Pruncul Ba nu va avea

Irod Ba va avea.

În ziua de Crăciun, la liturghie, în locul Pricesnei cântate în timp ce credincioșii se împărtășesc, grupul care prezintă Irodul, ajutați și de ceilalți credincioși, colindau:

LA CURȚILE LUI CRĂCIUN

La curțile lui Crăciunu
S-a născut un domn prea bunu
Care este tinerelu
Strălucește ca și-o stelu
Ca și-o rază de la soare
Și din rai o mândră floare.
Jidoviis-au înțeleșu
Și doi soli mari au trimisu.
Soliu iute că plecară
Ieslea mândră o aflară
Coconului se-nchinară
De jidovi se lepădară
Pe altă cale-nturnară.
Jidovii s-au mâniatu
Și alți doi soli au mânatu
Și-napoi s-au înturnatu.
Jidovii i-au întrebatu
Spuneți văzut-ați ori ba ,nu
Ba noi că nu l-am văzutu
Că la el n-am străbătutu
De fumul tămâiloru
De para făcliiloru
De glasul îngeriloru
De Versul păstoriloru.

Crăciuneasa auziră
Lui Crăciun așa-i grăiră
Feriți suntem noi doiu
Ca-născut Hristos la noi
De când domnul s-a născutu
Lumea de dar s-a umplutu
De darul Domnului sfântu
Că s-a născut pe pământu.
Și de-acum până-n vecie
Hristoase, mărire ție.

culeasă de la
FĂT GHEORGHE

Alte poze 0010

XII. EMIGRAREA

În evoluția socială a societății un element determinat a fost și este emigrația. Din cauza înmulțirii populației, și a lipsei de pământ, sperând într-o viață mai bună pe alte meleaguri. În anul 1921, vor pleca din sat câteva zeci de familii, în județul Satu-Mare, unde împreună cu alte familii din localitățile vecine, vor întemeia o nouă așezare.

După anul 1990, va începe exodul tinerilor din România înspre Occident. Din Negreia primi care au avut curajul să plece au fost frații Făt, Gavril și Anton (astăzi, prosperi oameni de afaceri în Baia-Sprie) și Cadar Alexa. Alții au avut norocul de a câștiga dreptul de a se stabili în S.U.A., prin loteria vizelor, cum este cazul familiei Cadar Gheorghe și Demian Cozma. Familia Cadar Gheorghe se va stabili în statul New Jersey, iar Demian Cosma s-a stabilit la Chicago. Un caz interesant este a lui Cadar Ioan care după multe peripeții reușește să ajungă și el în S.U.A.

Scan gigi 0058

Scan gigi 0060

Începând cu anul 2000 tot mai multe familii tinere vor lua calea Occidentului, în mod legal sau ilegal, vom enumera câteva familii: Bud Cornel și Maria în Spania, Făt Dumitru și soția în Italia, frații Abrihan cu familiile în Portugalia, Dumitru Cornel în Italia. În timp vor reuși să-și câștige respectul cuvenit din partea comunităților în care trăiesc, primind dreptul la ședere, în țara respectivă.

Acest fenomen, al migrației familiilor tinere, este un element benefic pentru localitate, deoarece multe dintre familii și-au declarat intențiile de a se întoarce în sat, pentru a-și construi case (cazul familiei Bud Cornel și Maria), sau pentru a demara o afacere.

XIV. BIBLIOGRAFIE

Arhivele Naționale Județene Maramureș

Arhiva parohiei greco- catolice Șurdești (1847 – 1910)

Arhiva primăriei Șișești

Andea Avram Suzana Andea,

Documente privind mișcarea lui Pinteș 1693-1703

Băințan Valentin

Șișești părintelui Dr. Vasile Lucaciu

Borovszki Samuel

Szatmarvarmegye monografiaja

Csoma Gheorghe

Baia Mare – 670 Suprema tărie a orașului

Iuga Augustin, Vasile Lucaciu.

Acte, documente, procese

Hăgan T., Achim V., Mureșan S. și Căpâlnean V.

Maramureșul și Unirea (1918) Baia Mare 1968

Meruțiu Radu

Regiunea Baia Mare – Baia Sprie, satele și gospodăriile lor

Moldovan Silvestru și Togan Nicolau

Dicționarul numirilor de localități cu populație română din
Ungaria, Sibiu 1909

Pop Dariu

Mărturii strămoșești Cluj 1973

Pordan David

Iobăgia în Transilvania în secolele XVI-lea, vol 1,2; București 1968

Socolan Aurel

Circulația cărți românești vechi până în 1850 în județul Maramureș
Teză de doctorat 1984

Smik Antal

Adalekok Felsobanya Budapest 1906

Suciu Coriolan

Dicționarul istoric al localităților din Transilvania

*** Szathmarinensis Ad Annum Jesu Chrusti 1864

*** Îndrumător în Arhivele Statului județul Maramaureș

*** ISTORIA POPORULUI ROMÂN – OPERE

*** Registre de stare civilă – Negreia.

*** Șematismele veneratului cler al Diecezei greco- catolice de Gherla pe anii 1914,1930

*** Recensământul general al populației al României pe anul 1930

CUPRINS

I. Așezare geografică	7
Situarea în cadrul județului	7
Cadru natural	7
II. Trecutul istoric	9
Istoricul așezării	9
Pe urmele haiducilor lui Pinte Viteazu	13
Transilvania sub regimul absolutismului habsburgic	15
Revoluția de la 1848	16
Dualismul austro-ungar 1867-1918	17
Vizitele părintelui Vasile Lucaciu la Negreia	19
Negreienii și Marea Unire	22
Reforma agrară din 1921	23
Dictatul de la Viena	29
Instaurarea regimului comunist în România	31
III. Atestare documentară	33
IV. Denumirea așezării	37
V. Nume de familie. Neamuri	39
VI. Personalități	41
Arinton Cherecheș (Benea)	41
Atanasie Demian	42
Gavril Pinte	44
Natalia Demian	51
VII. Școala	53

Introducere în istoricul învățământului Transilvan	53
Legea învățământului din 1868	54
Învățământul din Negreia, trecut și prezent	56
VIII. Biserica	71
Biserica și viața religioasă	71
Preoți care au slujit la Negreia	79
Însemnări de vechi cărți bisericești	82
IX. Evoluția populației	85
X. Ocupații	87
XI. Obiceiuri și tradiții	91
XII. Emigrare	127
XIII. Bibliografie	129
XIV Poze si documente	